عزیز نسین

اویله نیش راهنماسی

تیلماج: محمد حلیم یارقین

قوباش۱۴۰۳/ م ۲۰۲۴

عزیز نسین

اویله‌نیش (ازدواج) راهنماسی!

تیلماج: محمد حلیم یارقین

کابل: قویاش ۱۴۰۳/م. ۲۰۲٤

کتاب بیلگیلری:

کتاب آتی: اویله‌نیش راهنماسی!

یازووچی: عزیز نسین

تیلماج: محمد حلیم یارقین

اثر توری: بدیعي نثر- طنز

ترقلگن ییلی: قویاش ۱٤۰۳/م.۲۰۲٤

ترقلگن ییری:

سانی:

مقوا طرحی: ضیایی، دکتور نجیبه

بیتلر بیزه‌کچیسی: توران، محبوب‌الله

بسم الله الرحمن الرحيم

«مېن اوچون هیچ قنداق چېگره تصور بۆلالمه‌یدی. قلمیم بیلن دنیانینگ هر بیر چېکه‌سیده انسانلردن بیر قیینچیلیک یا بیر ناله‌نی اېشیتسم-ده، اولرنی یازه‌من و بوتون عالم قولاغیگه یېتکزه‌من.»
"عزیز نسین"

فهرست

قیسقه کیریش سۉز .... أ

تیلماج‌نینگ طنزي اثرلری .... ا

عزیز نسین‌نینگ اۉزی یازگن ترجمهٔ حالی ۱

اویله‌نیش (ازدواج) رهنماسی ۱۱

چقریقنامه ۱۸

سیزنینگ اۉلکه‌ده ایشک یۉق‌می؟! ۲۸

حلال زاده کیشی ٥٤

یوتیش (موفقیت) یۉللری ٥۸

هوش نابغه‌سی ٦٦

بو بیلن قوتله‌یمن! ۷۸

یورتداشلر، مقاومت قیلینگلر! ۸٦

برچه سوچ (گناه) اۉزینگده!... .... ۹٦

اصل و نسبلی تیلَمچی ۱۰۷

طبابت معجزه‌سی! ۱۱۲

بیر چیت ایللیک استانبولده ۱۲٥

قیسقه کیریش سۉز

۱۳۴۴-۴۶ ییللر سرپل شهری منهاج سراج اۉرته مکتبده (حاضر لیسه) اۉقیب یورگن چاغلرده کۉپراق قیسقه داستانلر، ناوللر و رومانلرنی زۉر اشتیاق و مراق بیلن اۉقیر ایدیم. بو اثرلر اساساً ایرانلیک یازووچیلر (محمد علی جمالزاده، صادق هدایت، صادق چوبک، جواد فاضل، حسینعلی مستعان، ارونقی کرمانی، امیر عشیری، محمد حجازی، پرویز قاضی سعید، حمزه سردادور، ...) و ایران ترجمانلری ارقه‌لی فارس تیلیده‌گی جوده کۉپ چیت ایل یازووچیلری (ماکسیم گورکی، تولستوی، چخوف، گوگول، داستایوفسکی، چنگیز ایتماتوف، غفور غلام، عبدالله قهار، الکساندر دوما، ژان ژاک روسو، ویکتور هوگو، بالزاک، جک لندن، ارنست همینگوی، اناتول فرانس، ژول ورن، جرجی زیدان، عزیز نسین، ...) و افغانستانلیک یازووچیلردن (عزیزالرحمن فتحی، اسدالله حبیب، رهنورد زریاب، جلال نورانی، ...)نینگ اثرلری ایدی. یازووچیلرنینگ بو فهرستی تۉلیق ایمس، البته.

کۉریب تورگنینگیزدیک، یازووچیلریگه کۉره اثرلر عشقی، تاریخی، پولیسی، جنایی، فلسفی، سیاسی کبی تورلی موضوعلرده بۉلگن. او پیتلرده، مینده مطالعه و کتاب اۉقیش اشتیاقی جوده کوچلی ایدی. حتی بیر کتابنی بیر کیچه‌ده توگه‌تر ایدیم، دیسم مبالغه ایمس.

بو کتابلرنی رحمتلی بابام (استاد قاری عظیمی) و رحمتلی آته‌م (ذره عظیمی)لرنینگ میده کتابخانه‌لری، افغانستان خلق دموکراتیک حزبی سرپل بۉلیمی کتابخانه‌سی(عبدالستار گلشنی اوییده)، حرمتلی محمد قیوم عزیزی و محمد یحیی حفیظی‌لرنینگ شخصی کتابخانه‌لریدن آلیب اۉقیر ایدیم. أینیقسه حزب، عزیزی و حفیظی کتابخانه‌لریده جوده کۉپ کتاب بار ایدی. بولردن تشقری، صنفداشلر و اۉرتاقلر هم بیر-بیریمیزنینگ کتابلریمیزدن فایده‌له‌نر ایدیک. قیسقه‌سی، قۉلگه اِیلینگن کتابنی البته اۉقیب چیقر ایدیم.

مین انه اۉشه عجایب چوچوک یاشلیک دورده، مشهور تورک طنزچیسی عزیز نیسین اثرلری بیلن تانیش بۉلیب، اۉته مراق و اشتیاق بیلن اۉقیگنمن. بو آقیم کیین هم بوتون عمر بۉیی حاضرگچه دوام ایتماقده. دیمک، مشهور فزیک عالمی ایزاک نیوتن "مین اوزاقلرنی بویوک انسانلرنینگ ییلکه‌سیدن توریب کۉرالمه‌من" دیگنیدیک، بدیعی نثرده انه شو بویوک یازووچیلرنینگ اثرلری مینگه ده تورتکی و یۉللاوچی بۉلیب کیلگن. أینیقسه طنزچیلیکده عزیز نیسین اثرلری نینگ تأثیری جوده کۉپ بۉلگن.

قره‌نگ که، ییللر اۉتیب مین هم خدا بیرگن آزگینه "طنز" استعدادی طفیلی "طناز"لر جرگه سیگه قۉشیلیب، نیچه ییلدن بیری شو ترماقده قلم تیبره‌تیب کیلماقده‌من.

بو آقیمده اۉز ایجادی ایشیمدن تشقری، اۉلکه‌میز و چیت ایل طنزچیلری اثرلریدن ده(هم) اۉزبیک تیلیگه اۉگیریش و سیویملی تیلداشلریمیزگه ییتکه‌زیش اۉی و ریجه‌سی تاپیلدی. شونگه کۉره، بیرینچی ایش افغانستان تانیقلی طنزچیسی جلال نورانی نینگ بیر نیچه داستانینی اۉزبیکچه‌گه اۉگیریب، اونی ۱۳۹۲ ییلی "بو اۉشه بیچاره‌گینه!" عنوانلی کتابده

نشر اېتدیک. بو کتاب، افغانستان بدیعی نثر ترجمه‌سی بۉییچه، طنز ترجمه‌سی ترماغی نینگ باسیلیب چیققن بیرینچی مستقل کتابی اېدی.

عزیز اۉقووچیلر، منه یوقاریده اېسلنگن اۉشه اۉی و ریجه‌گه کۉره، طنز ترجمه‌سی بۉییچه ایکینچی طنزلر تۉپلمی قۉلینگیزده. کتابده‌گی ۱۵ ته طنزنینگ دېیرلی برچه‌سی، قرداش تورکیه نینگ عالمشمول بویوک یازووچیسی رحمتلی "عزیز نېسین"نینگ داستانلریدن عبارت دیر.

کتابده‌گی طنزلر ایران تیلماجلری ارقه‌لی فارسچه‌گه اۉگیریلیب، ایرانده باسیلیب چیققن کتابلر یا هم انترنت سایتلریدن تنلب آلینگن. اولرنینگ کۉپلری سوژه و مضمون نقطۀ نظردن جامعه‌میزده‌گی موضوعلر و خلقیمیز عرف- عادتلریگه ماس دیر. اولرده عکس اېتتیریلگن نارسالیکلر، توبنلیکلر و کمچیلیکلر حاضر هم جامعه‌میزده بیداد قیلیب، خلقیمیزنی اېزیب تورگن.

ترجمه قیلینگن طنزلرنینگ مضمونی و اۉتکیر تنقیدي تیلی و کولگیلی اۉزه‌للیکلری، تیلیمیز اۉزه‌للیکلری (خصوصیتلری) و امکانیتلریگه کۉره سقله‌نیب قالیشده تلاش بۉلگن.

دېمک تۉپلمده‌گی طنزلر، سیز سېویملی اۉقووچیلرگه هم مراقلی و قیزیق بۉله‌دی، دېب اومید قیله‌من.

حلیم یارقین

سویدن- استکهلم

قویاش ۱۴۰۳/م. ۲۰۲٤

محمد حلیم یارقین

(قویاش۱۳۲۹/م.۱۹۵۱/سرپل)

محمد حلیم یارقین علمي- ادبي و فولکلور تحقیقات ساحه‌لردن تشقری، بدیعي نثرنینگ طنز(هجویه) ساحه‌سیده هم قلم تېبره‌تیب کېلماقده. او، چمه‌سی قویاش ۱۳۸٤- ییلدن باشلب طنز حکایه‌لرینی یازه باشله‌گن.

حلیم یارقین‌نینگ طنز حکایه‌لری افغانستان، اۉزبېکستان و تورکیه اۉلکه‌لری همده انترنت ترماقلریده نشر بۉلیب کېلماقده. او، بو ساحه‌ده (۱۰۰)دن آرتیق حکایه و قیسقه طنز یازگن. اونینگ ۷ عنوان اۉزبېکچه طنزلر تۉپلمی، ۳ ته فارسچه تۉپلمی همده ٤ ته هم اۉگیرمه(ترجمه) کتابی نشر بۉلگن.

حلیم یارقین میلادي ۲۰۰۷-ییلی، اۉزبېکستانده "مشتوم" ژورنالی" و "افندی" جریده‌سی تماندن اۉتکزیلگن بېللشوو(مسابقه)ده، طنز(هجویه) بۉییچه بیرینچی اۉرین و مخصوص ساورین آلیشگه اېریشگن.

حلیم یارقین‌نینگ ۲۰ ییل چۉزیغیده ترقلگن طنز کتابلری:

الف) اۉزبېکچه کتابلر:

۱. وکالت دغدغه‌لری!، کابل: قویاش۱۳۸٦-ییل.

۲. ینگی رئیس هم کېلدی!، کابل: قویاش۱۳۸٦-ییل.

۳. بیز اعلانلر تخته‌سیمیز!، کابل: قویاش۱۳۸۹-ییل.

٤. دەیدی اِیتلر کمپاینی!، کابل: قویاش ۱۳۸۹-ییل.

٥. سۉکیش هم پول بۉلرکن!، کابل: قویاش ۱۳۸۹-ییل.

٦. حاجی تریشر!، کابل: قویاش ۱۳۹۲/م.۲۰۱۳-ییل.

۷. بیز نېگه اوروشه‌میز؟!، کابل-انقره: قویاش ۱۳۹۹-ییل.

ب) فارسچه کتابلر:

۸. راز تشنابها!، کابل: قویاش ۱۳۹۲-ییل.

۹. نمایش عجیب!، کابل: قویاش ۱۳۹۲-ییل.

۱۰. کمپاین سگهای ولگرد!، کابل: قویاش ۱۳۹۲-ییل.

ج) اۉگیرمه(ترجمه)لر:

۱۱ بو اۉشه بیچاره‌گینه!، جلال نورانی، کابل: قویاش ۱۳۹۲.

۱۲ شعر شیداسی!، عزیز نسین، انترنت ترماغی/pdf، ۱٤۰۳.

۱۳ بیر جفت لعنتی جوراب!، عزیز نسین، انترنت ترماغی: ۱٤۰۳.

۱٤ اویله‌نیش راهنماسی!، عزیز نسین، انترنت ترماغی، ۱٤۰۳.

***

- یازووچی‌نینگ کارتون پرتریتی چیزگیچیسی: موشتوم ژورنالی‌نینگ ماهر کارتونیستی حسین صادقوف.

عزیز نسین‌نینگ اؤزی یازگن ترجمۀ حالی

آته‌م اؤن اوچ یاشلریده آناتولی قیشلاقلری‌نینگ بیریدن استانبولگه کېلدی. آنه‌م هم چقه‌لاقلیگیده آناتولی نینگ تغین باشقه بیر قیشلاغیدن استانبولگه کېلدی. اولر سفر قیلیشگه مجبور اېدیلر، چونکه مېنینگ توغیلیشیم اوچون اولر بیر-بیرلری بیلن اوچره‌شیب، اویلنماقلری کېره‌ک اېدی-ده.

مېنینگ تنلش حقیم یؤق اېدی، شونینگ اوچون جوده ناقوله‌ی بیر پیت، بیرینچی جهان اوروشی‌نینگ اېنگ کثیف کونلریدن بیریده، ۱۹۱۵-ییلی؛ "هیبلی آرالی" آتلی یمان بیر یېرده توغیلدیم. "هیبلی" استانبول یقینده جایلشگن تورکیه بایلری نینگ ییلاقی دیر. بایلر، کمبغللرسیز یشالمه‌گنلیکلری اوچون، بیزلر هم اؤشه آرال (جزیره) ده یشر اېدیک.

بو سؤزلر بیلن اؤزیمنی بختسیز بیر آدم اېدیم، دېماقچی اېمس‌من. عکسینچه، بای- بدولت، نجیب‌زاده و تانیقلی بیر عایله‌دن بؤلمه‌گنیم اوچون خوش شانس‌من.

آتیم "نصرت" اېدی. نصرت عربچه بیر سؤز بؤلیب، معناسی "تېنگری نینگ یاردمی" دیر. بو آت عایله‌میز اوچون جوده قوله‌ی و اؤرینلی اېدی. چونکه اولرده تېنگریدن اؤزگه اومید یؤق اېدی.

قدیم اسپارتالر، ضعیف و کوچسیز باله‌لرینی اؤلدیریب، یلغوز کوچلی و ساغلام باله‌لرنی باقیب، وایه‌گه یېتکه‌زر ایکنلر. بیراق، بیز تورکلر اوچون اوشبو ایش یا آقیم(جریان) طبیعت و جامعه ارقه‌لی عملگه آشیریلر ایدی. تؤرتته اوکه‌م محیط نینگ ناقوله‌ی شرایطیگه چیدالمه‌ی، چقه‌لاقلیکلریده اؤلگنلر دېسم، تیریک قالماق اوچون قنچه‌لر شلّه و کله‌شق آدم ایکنیمنی بیله‌سیز. لیکن آنه‌م ۲٦ یاشیده اؤلدی و بو گؤزه‌ل دنیانی کوچلیلرگه قؤییب کېتدی.

سرمایه‌دارلیک اؤلکه‌لرده، شرایط سوداگرلرگه و سوسیالیستیک اؤلکه‌لرده ایسه یازووچیلرگه قوله‌ی دیر. یعنی معیشت، عقلی بؤلگن کیشی سوسیالیستیک جامعه‌ده یازووچی بؤلیشی و سرمایه‌دارلیک جامعه‌ده ایسه سوداگر بؤلیشی کېره‌ک. بیراق، یریم یا کیچیک سرمایه‌دار بیر اؤلکه بؤلگن تورکیه‌ده یشب تورگن عایله‌میزده کیشی سوادلی بؤلمه‌گن. بیراق مېنی قره‌نگ که یازووچی بؤلیشگه تصمیم آلدیم.

آته‌م، باله‌لریگه فکرلش اصولینی اؤرگه‌ته‌دیگن برچه یخشی آته‌لردېک مېنگه: "بو یازووچیلیک دېگن احمقانه فکرنی اونوت، یشه‌ماغینگ اوچون بیرار یخشی و شرافتمندانه ایشنی اؤیله‌گین"، دېب توصیه قیلدیلر! بیراق مېن سؤزلریگه قولاق آسمه‌دیم.

کله‌شقلیگیم همان دوام ایتماقده ایدی. یازووچی بؤلیب، قلمنی قؤلیمگه آلیشنی ایستردیم، بیراق قؤلگه میلتیق بېره‌دیگن مکتبگه باردیم.

تورموشیم‌نینگ بیرینچی ییللریده اؤزیم یاقتیره‌دیگن ایشلرنی قیلالمه‌دیم. قیله‌دیگن ایشلریمنی یاقتیرمس ایدیم. یازووچی بؤلماقچی ایدیم، بیراق عسکر بؤلدیم. او زمانلرده، کمبغل و پولسیز باله‌لر تېکین درس اؤقیی آله‌دیگن مکتب، حربی مکتبلرگینه ایدی. شونینگ اوچون، شو مکتبلرنینگ بیریگه کیریشگه مجبور بؤلدیم.

میلادی ۱۹۳۳-ییل

دایمگیدېک کېچ یېتیب باردیم. بو سفر برچه چیرایلی آتلر توگه‌گن ایدی و افتخار قیله‌دیگن بیرار عایلوی آت(تخلص) قالمه‌گن ایدی. "نسین= نې سېن؟" نی قبول قیلیشگه مجبور بؤلدیم. یعنی "سېن نیمه سن؟" درواقع هروقت آتیمنی چقیرگنلریده، نیمه‌لیگیم حقیده اؤیلشنی ایستر ایدیم.

۱۹۳۷- ییلی افسر بؤلدیم. ناپلیون بؤلدیم. ایشانمه‌یسیزلرمی؟ مېن هنوز ناپلیونلردن بیری ایدیم. برچه ینگی افسرلر اؤزلرینی ناپلیون، دېب اؤیلر ایدیلر. بو کسللیک أیریملریده علاجسیز ایدی و عمرلری نینگ اداغیگچه دوام ایتر ایدی. بعضیلری ایسه بیرآز مدتدن سؤنگ ساغه‌لر ایدیلر. "ناپلیونیتیث" خوفلی و یوقیملی بیر کسللیک بؤلیب، بېلگیلری بولردن عبارت دیر: کسللر ناپلیون‌نینگ شکستلریگه ایمس، بلکه غلبه‌لریگه‌گینه اؤیله‌یدیلر. اولر بیر نقشه قرشی‌سیگه توریب، بیر قیزیل قلم بیلن بېش دقیقه ایچیده بوتون دنیانی فتح قیله‌دیلر و کېین بو دنیا نېگه مونچه کیچیک دیر، دېب قیغوررلر. اولر، ایسیتمه‌سی جوده یوقاری بؤلگن کیمسه‌لردېک، الجیره‌یدیلر. باشقه

خطرلر هم بار. کېینگی باسقیچ(مرحله)لرده اولر اؤزلرینی امیر تېمور، چنگیزخان، آتیلا، هانیبال یا حتی هیتلر، دېب هم اؤیلشلری ممکن!

مېن ییگیرمه ایکی-ییگیرمه اوچ یاشلی تازه نفس یاش افسر صفتیده، قیسقه مدتده بیر قیزیل قلم بیلن دنیانی تسخیر قیلیشگه اېریشدیم. ناپلیونلیک عقدهٔم بیر یا ایکی ییل چؤزیلدی. بو مدتده هیچ قچان فاشیسم گه تمایلیم یؤق اېدی. یاشلیگیمدن نمایشنامه یازووچیسی بؤلیشنی ایستردیم. اردو ده، پیاده قطعه‌لر، تؤپخانه و تانک بار اېدی. بیراق نمایشنامه نویسلیک قطعه‌سی یؤق اېدی. شونینگ اوچون، او یېردن چیقیش یؤللرینی ایزلر اېدیم. نهایت، ۱۹۴۴ نچی ییلی قوتیلیب، اېرکین بؤلدیم.

أیریم افسرلر، حتی جنرال بؤلگنلریدن سؤنگ هم شعر یا رومان یازیش ارمانیده بؤله‌دیلر. بولر اؤزلری اوچون اېمس، باشقه‌لرگه یاقیملی بؤلماق اوچون شو حسرتده‌لر، البته. لیکن بیر اېلّیک یشر شاعر اردونینگ قوماندانی بؤله‌من دېسه ده، نظرلریده احمقانه و بی‌معنا ایستک تویله‌دی!

عسکرلیک دوریده داستان یازماققه باشله‌دیم. او پیتلرده، روزنامه‌لرده مطلب بیته‌دیگن افسر اؤزیدن یوقاری بؤلگن افسرلر و باشلیغلری تماندن یاقتیریلمس اېدی؛ شونینگ اوچون، مېن اؤز آتیم بیلن بیتمس اېدیم، آته‌م نینگ آتی- "عزیز نسین" بیلن ایشلر اېدیم. شونداق قیلیب، اؤزیم نینگ آتیم "نصرت نسین، تانیلمه‌ی قالیب، اونوتیلدی.

اولر مېنی یاش یازووچی صفتیده تانیر اېدیلر. حال بو که آته‌م قری کیشی اېدی و قیزیغی شوکه، بیر یؤله قیسی دیر اداره‌گه ایش بؤییچه باریب،

اۉزینی "عزیز نسین" من، دېب تانیتگنیده کیشی سۉزیگه ایشانمه‌گن ایمیش. او وفات یېتگونیچه هم "عزیز نسین" اېکنلیگینی اثباتلش اوچون تلشدی!

نېچه ییلدن ساره، کتابلریم اۉزگه تیللرگه ترجمه قیلینگندن کېین "عزیز نسین" آتیگه حواله بۉلگن حق‌التألیفیم نی آلماقچی بۉلدیم. لیکن بو آتگه مېنی تن آلمه‌دیلر. چونکه تذکره‌ده آتیم "نصرت نسین" اېدی و "عزیز نسین" اېکنیم نی اثبات قیلماق اوچون جوده سرسان بۉلیب، کۉپ کوره‌شدیم.

بوکونلرده شاعرمن، دېب اۉیلب یورگنلرنینگ کۉپلری، ایتگن نرسه‌لرینی شعر دېب اۉیله‌یدیلر، چونکه شعرگه هیچ قنداق ارزش و احترام قایل اېمسلر-ده! شاعرلیک بویوک بیر هنر، دېب اۉیله‌یمن. یخشی شاعر بۉلالمه‌گن کۉپلب یازووچیلر، موفق و تانیقلی یازووچی بۉلیشگه مجبور بۉلدیلر. بونی اۉز حقیمده أیتمه‌یمن، چونکه قنداق قیلیب یمان شعر اېتیش ممکن‌لیگینی کۉرستگن‌من. مېنینگ شعرلریمگه کۉپراق اعتبار بېریلیش سببی، اولرنینگ گۉزه‌للیگی اوچون اېمس، بلکه اولرنینگ اداغیده بیر خاتین کیشی‌نینگ آتی یازیلگنی اوچون دیر. شعرلریمنی بیر مستعار خاتین آتی بیلن نشر قیلگن‌من. بو آتگه اتب جوده کۉپ سېوگی نامه‌لر یازیلگن اېدی!

باله‌لیگیمدن مردم نینگ کۉز یاشلرینی آقیزه‌دیگن مطلبلرنی بیتیشنی آرزو قیلر اېدیم. شو ایستک بیلن بیر داستان یازیب، مجله‌لردن بیریگه آلیب باردیم. مسؤول مدیر اۉقیب، اونینگ اصل ماهیتینی توشینمه‌ی، ییغلش اۉرنیگه قاه-قاهلب یوکسک کولدی. برچه‌لر کولگنلریدن سۉنگ البته، او کۉز

یاشلرینی اریتیشگه مجبور بۉلیب: "جوده عالی، شونداق داستانلردن تغین هم بیزگه بیتگین" دېدی!

شو آقیم یازوویمده دوام اېتدی. اۉقووچیلریم نی ییغلتماق اوچون یازیلگن کۉپلب نرسه‌لریمگه، اولر کولر اېدیلر! شونینگ اوچون، حتی تانیقلی طنزچی بۉلیب یېتیشگنیمدن ساره هم، طنز نیمه‌لیگینی بیلمس اېدیم. حتی حالی هم بیله‌من، دېب أیتالمه‌یمن، ایشانینگ! طنزچیلیکنی، اجرا اېتیشی بیلن اۉرگندیم. کۉپینچه، مېندن خودّی بیر نسخه یا فورمول سینگری اۉیلب، طنز نیمه‌دی؟ دېب بیر تورلی سۉره‌یدیلر. مېنینگ بیلیشیمچه، طنز بیر جدی موضوع دیر.

۱۹۴۵ نچی ییلی حکومت "تان" روزنامه‌سینی یۉق قیلیش مقصدده، مینگلب قالاق و مرتجع کیشیلرنی تحریک قیلدی. مېن هم اۉشه روزنامه‌ده ایشلر اېدیم و کېین ایش‌سیز بۉلیب قالدیم. اولر اۉز آتیم بیلن یازیلگن هیچ بیر مطلبنی آلمس اېدیلر. شو اوچون، ایکی یوزدن آرتیق تورلی مستعار آت بیلن روزنامه‌لرگه مطلب یازر اېدیم. باش مقاله و لطیفه‌دن آلیب، گزارش و مصاحبه و داستانلر و پولیسي رومانلرگچه. روزنامه اېگه‌سی مستعار آت مېنیکی‌لیگینی بیلیشی بیلن‌آق، مېن اۉزیمگه باشقه بیر آت اختراع قیلر اېدیم!

اۉزیم تاپیب قۉیگن بو یَسمه آتلرنینگ اۉزی هم کۉپ ماجرالرگه سبب بۉلر اېدی. اۉرنک(مثال) اوچون، قیزیم و اۉغلیم آتلری نینگ بیریکمه‌سیدن "رویا آتش"نی تنله‌دیم و باله‌لر اوچون بیر کتاب یازدیم. حکومت بونی بیلمس اېدی و شو باعث، برچه باشلنغیچ مکتبلرده فایده‌له‌نیلر

ایدی. "رویا آتش" بیر عیال یازووچی صفتیده تورک یازووچیلری نینگ کتابنامه‌لریده نشر بۆلدی.

باشقه بیر داستاننی بیر فرانسوی مستعار آت بیلن بیر مجله‌ده چاپ قیلدیم. بو داستان جهان طنزلریدن تنلنگن کتابده فرانسوی طنز صفتیده مطرح بۆلدی.

بیر داستان هم بیر چینایی یَسَمه آت بیلن یازیب نشر قیلینگن ایدی. کېینلری قره‌سم، مجله‌لردن بیریده چین تیلیدن بیر ترجمه دېب باسیلگن ایکن!

یازالمه‌گن پیتلریمده، بقّالیک، ساتووچیلیک، محاسبلیک، روزنامه ساتووچیلیگی و عکاسلیک کبی جوده کۆپ ایشلرنی سینب کۆردیم. بیراق اولرنینگ بیرانته‌سینی هم یخشی بجرالمه‌دیم، البته.

یازوولریم اوچون ییغیندیسیده بېش یریم ییل قملدیم. آلتی آیی مصر پادشاهی ملک فاروق و ایران شاهی رضاشاه نینگ ایستکلری بیلن ایدی. اولرنینگ ادعاسیچه، مېن یازوولریمده گویا اولرگه توهین قیلگن ایمیش‌من. اولر انقره‌ده‌گی ایلچیلری ارقه‌لی مېنی محکمه‌گه تارتدیلر و آلتی آیگه محکوم ایتدیلر.

تۆرت فرزندیم بار. ایکیته‌سی بیرینچی خاتینیم و ینه ایکیته‌سی هم ایکینچی خاتینیمدن.

۱۹۴۶- ییلی بیرینچی قتله اوشلندیم. بوتون آلتی کون پولیس مېندن: "سېنینگ آتینگ بیلن نشر بۆله‌دیگن مقاله‌لرنینگ حقیقی یازووچیسی کیم دیر؟" دېب سۆرر ایدی.

اولر، مقاله‌لرنی مېن یازگنلیگیم گه ایشانمس اېدیلر!

چمه‌سی(تخمین) ایکی ییلدن ساره ماجرا تېسکری(برعکس) بۆلدی. بو سفر پولیس، ایریم مقاله‌لرنی اۆزگه آتلر بیلن یازگن‌سن، دېب توریب آلدی. بیرینچی‌سیده، مقاله‌لرنی مېن یازگنمن، دېب اورینگن بۆلسم‌ده، ایکینچی سفریده مقاله‌لرنی مېن یازمه‌گنمن، دېب اینتیلر اېدیم! بیراق کۆزی ییرتیق، حیاسیز بیر شاهد تاپیلیب، بیر مقاله‌نی مستعار آت بیلن یازگنیم‌گه شهادت بېردی. شو دلیل بیلن آلتی آی اۆزیم یازمه‌گن بیر مقاله طفیلی قماققه قملدیم!

بیرینچی خاتینیم بیلن تۆییمیز مراسمیده موزیک آرکستری "تانگو" آهنگینی چلگن حالده، افسر اۆرتاغلریم‌نینگ قیلیچلری آستیده بیز یوریب بارر اېدیک. بیراق ایکینچی اویله‌نیش‌نینگ اوزیگینی قماقخانه‌نینگ میله‌لری آرتیدن عمریۆلداشیمگه بېردیم. چندان پارلاق باشله‌نیش بۆلمه‌گن‌لیگینی کۆره‌سیزمی؟

۱۹۵۶-ییلی جهان طنزنویسلیک بېلله‌شوویده بیرینچی بۆلیب، "آلتین نخل" ساورینی(جایزه‌سی)نی آلدیم. ایلگری یازوولریمنی باسیب چیقرمه‌یدیگن روزنامه و مجله‌لر، قره‌نگ که اېندی اولر اوچون باش یارر اېدیلر. بیراق بو شرایط اوزاق چۆزیلمه‌دی.

روزنامه‌لرده یازوولریم‌نینگ باسیلیشی تغین قدغن بۆلدی. روزنامه‌لر و مجله‌لرده قه‌یتیب آتیم چیقیش اوچون، ۱۹۵۷-ییلی ینه بیر "آلتین نخل" ساورینني یوتیب آلیشگه مجبور بۆلدیم. ۱۹۶۶-ییلی دنیا طنزچیلیک

بیلله‌شووی بلغارستانده اۋتکه‌زیلدی. اونده هم بیرینچی طنزچی صفتیده آلتین "تیپیر تیکان"(خارپشت) ساورینینی قۋلگه کیریتدیم.

تورکیه‌ده‌گی ۱۹۶۰-ییل، ۲۷ نچی مه‌ی انقلابیده، اۋز خواهشیم بیلن "آلتین نخل"لریمدن بیرینی دولت خزانه‌سیگه بغیشله‌دیم. بو ماجرادن نېچه آی کېین، مېنی قماققه تشله‌دیلر. ایکینچی "آلتین نخل" و "آلتین تیپره تیکان"(خارپشت طلایی)نی کېله‌سی قووانچلی کونلر اوچون اسره‌ب قۋییب‌من. دردگه یره‌شلریگه شک یۋق، دېب أیتدیم اۋزیمگه، اۋزیم.

حالیگچه ایکی مینگته داستاندن کۋپ یازگنلیگیم گه مردم تعجب قیله‌دیلر. بیراق بونینگ هیچ هم حیرتلنرلی یېری یۋق. عایله اعضام ۱۰ کیشی اۋرنیگه ۲۰ کیشی بۋلگنیده اېدی، تۋرت مینگ داستاندن کۋپراقنی یازیشگه مجبور بۋلر اېدیم. ۵۳ یشر من. ۵۶ جلد کتاب یازگنمن. تۋرت مینگ قرض، تۋرت فرزند و بیر نېبره‌م بار. یلغوز یشه‌یمن. مقاله‌لریم ۲۳ ته تیل و کتابلریم بۋلسه ۱۷ تیلده باسیلیب چیققن. نمایشنامه‌لریم یېتی مملکتده اجرا اېتیلگن.

یلغوز ایکی نرسه‌نی‌گینه اۋزگه‌لردن یشیراله‌من: چرچاغیم نی و یاشیم نی. شو ایکی‌سیدن اۋزگه برچه نرسه‌لریم تینیق و آچیق بۋلگن. یاشیمگه کۋره یاشراق کۋرینه‌سن، دېب أیته‌دیلر. اونینگ دلیلی هم، مېنینگ اززانچه ایش بیلن بندلیگیم و قری بۋلیشگه وقت تاپمه‌گنیم بۋلسه کېره‌ك!

هیچ قچان اۋزیمگه: "اگر قیته‌دن دنیاگه کېلسم، شو ایشلرنی قیته قیلر اېدیم" دېب أیتمه‌گن‌من. بو حالده، کۋنگلیم ایلگریدن کۋره کۋپراق ایشلشنی ایسته‌یدی. جوده- جوده کۋپ و اززانچه یخشی.

بشریت تاریخیده بیر کیشی‌گینه منگو(جاویدان) بۉلسه ده، مېن هم قنداق منگو قالیشیم یۉللرینی کۉرسه‌تیب بېرماغی اوچون اۉشه‌نی ایزله‌یمن. حاضرچه هیچ بیر اۉلگوم (اۉرنه‌گیم، نمونه‌م) یۉق، افسوس. بونده مېنینگ گناهیم ایمس، برچه‌لر سینگری مېن هم اۉلیشگه مجبورمن. بیراق بو دره‌کدن جوده عصبانی‌من. چونکه انسانلر و انسانیتنی سېوه‌من.

حاضرچه بو یلغوز مېنینگ توگه‌مه‌گن داستانیم دیر. اۉقووچیلرنینگ اوزون یازوولردن چرچشلرینی بیله‌من، شو اوچون داستانیم نتیجه‌سی کۉپ چۉزیق (اوزون)، دیب اۉیله‌مه‌یمن. مېنینگ مشتاقلریم بیلیشلری لازم بۉلگن نرسه شو که بو داستان نینگ اداغینی هیچ قچان یلالمه‌یمن.

اویله‌نیش (ازدواج) رهنماسی

ایندی تورموشیمیزنینگ کؤپلب یوموشلری "رهنما"سیز یوریمه‌یدی، دیسک مبالغه ایمس. أینیقسه ییریک شهرلرده. اوی، ییر یا موتر آلیش یا ساتیش؛ حتی محکمه‌لر و اداره‌لرده بند بؤلیب قالگن ایشلر هم "رهنما"لر ارقه لی بؤلماقده! بیراق، حاضر حکایه قیلینه دیگن "رهنما" ایشی یوقاریده ایسلنگنلردن کؤره بوتونله‌ی فرقلی دیر:

قیرق یاشیمگه یقینلشگنیمده، اویله نیش و عایله قوریب، باله-چقه لی بؤلیش اؤیی (فکری) باشیمگه اوریب قالدی!

اؤزیمگه قوله‌ی بیرار یخشیگینه عمریؤلداش تاپیشنی اؤیلب یورگن ایدیم.... بیرکونی شهرنینگ گوجوم خیابانلریدن بیریده، تورلی مغازه‌لر و دفترلر لوحه‌لریگه باقیب کیته یازیب، تؤستدن کؤزیم عجایب بیر لوحه‌گه توشیب قالدی. لوحه‌ده شونداق بیتیلگن ایدی: "اویله نیش رهنماسی" تگیده ایسه "سیزلرگه گؤزه‌ل و مراقلی عمریؤلداش تنلشگه یاردم بیره‌میز!" دیگن جمله هم یازیب قؤییلگن ایدی.

چیندن ده خاتین اۋیلب، ایزلب یورگن مېندېک بۋیداق(مجرد) بیر کیشیگه بو عجایب "رهنما"، اېسه "آب حیات" اېدی!

هم احتیاج همده قیزیقیشیم یوزدن دراو رهنمانینگ دفتریگه کیریب باردیم. ایکی-اوچ کیشی گۋزه ل سکرتر ایشلب اۋلتیرگن "رهنما"نینگ قبول دفتری، خودّی بېش یولدوزلی محتشم هوتللرنینگ قبول سالونیگه اۋخشردی: جوده کېنگ؛ اېنگ زمانوی لوکس موبللر؛ میده-کته چیرایلی چیچکلی گلدانلر؛ کتابلر تېریلگن رفلر و اولرده‌گی انتیک بویوملر؛... سالون دکوراسیونی کۋزنی قمشتیریب، مراجعه قیلووچیلرنی اۋزیگه جلب اېته‌دیگن درجه‌ده گۋزه‌ل و قیزیقرلی اېدی!

حیرت اره لش قیزیقیش بیلن رهنمانینگ قبول دفترینی کۋزدن کېچیره توریب، کۋزیم دېوارلریده‌گی چیرایلی اېرککلر و خاتین – قیزلرنینگ تصویرلریگه توشدی....

استه-سېکین تماشا قیلیب دفتر مسؤولی میزیگه یقینلشدیم. مسؤول کیشی اېسه مېنی اۋته صمیمي و ایلیغ کوتیب آلیب، یانیده‌گی یومشاققینه اۋریندیقلردن بیریگه اۋلتیریشگه تکلیف قیلدی. اۋرنیمده حالی اۋنگلنمه‌سیمدن آق، خدمتچیسی گه قۋنغیراق چالیب مېنگه چای بویوردی!

کۉز یومیب آچگینچه، چیرایلی خدمتچی قیز بیر پیاله چای و چاکلیتنی آلدیمگه جوده لطف و نزاکت بیلن مرحمت، دېب قۉیدی ...

شونده دفتر مسؤولی:

- خۉش، بیزگه نیمه خدمت؟ دېب سۉره دی رهنمالرگه خاص آچیق منگله‌ی و تاتلی لحن بیلن.

- رحمت، مېن اوشبو "رهنما" لوحه سینی کۉریب کېلدیم!

- اویلنماقچی بۉلیب سیز-اېکن ده!

- هه، شونداق!

- جوده یخشی. تورموش نینگ اساسي لذتینی اېندی کۉزلب سیز-ده!

- هه، رحمت!

رهنما مسؤولی، بیزنینگ ایش یۉریغیمیزگه کۉره تنلش بوتونله‌ی کیشی نینگ اۉز اختیاری، سلیقه و ذوقیگه باغلیق دیر...، دېب بیر ورق مخصوص فورم قرشیمگه قۉیدی.

فورمده کیشی نینگ آتی، مقصدی، ... بېلگیلنگن خانه لرده بیتیلیب، قۉل قۉییلیب (امضاء) تاپشیریلرکن.

شوندن سؤنگ بېلگیلنگن ایش حقی تاپشیریلیب، رسید قاغاز آلینرکن.

مسؤول کیشی، اېندی تنلش اؤزینگیزگه باغلیق، دېب مېنی سکرترلردن بیریگه تاپشیردی. قیز سکرتر اېسه مېنی اېشیکلردن بیری تمان باشلب باردی. او اېشیکنی آچه توریب، مېنی ایملب ایچکریگه ییباردی و آرتیمدن اېسه اېشیک بېرکیلدی.

کیرگن اتاقچه بؤم-بؤش اېدی. قرشیمده ایکیته اېشیک بار اېدی. بیری نینگ تېپه‌سیده "قیز" و ایکینچی سیده اېسه "بېوه" دېگن سؤزلر یازیلگن اېدی.

بو ایکیسیدن بیریگه کیریشیم کېره‌ک اېدی. تنلش اوچون اؤیلب اؤلتیریش کېره‌ک اېمسدی. درحال "قیز"، دېب یازیلگن اېشیکنی آچیب کیردیم. بو اتاق هم کیچیک و بؤش اېدی. بیراق ینه ایکیته اېشیک بار اېدی! بیریده "اؤقیمیشلی"، ایکینچیسیده اېسه "سوادسیز"، دېب بیتیلگن اېدی.

مېن اؤقیمیشلی و ضیالی بؤلگنلیگیم اوچون دراو بیرینچی اېشیکنی آچیب، کیردیم. قره نگ، بو اتاق هم بؤش و ینه ایکیته اېشیگی بار اېدی! بیریده شاعرلر سیمتن، دېب مقتب یورگن "آق

بدنلی" و ينه بيريده ئېسه سبزمن قۋشيقلريده مقتلگن "سبزه" دېگن سۋز يازيلگن!

شونده ايكيلنمه‌ی "سيمتن"لی ئېشيكنی اۋته ذوق بيلن آچيب كيرديم.

نې كۋز بيلن كۋره‌يين، بو اتاقده هم كيشی يۋق ئېدی. بيراق ايستلگنچه دېوارلريده تورلی "سيمتن"گۋزه‌للر تصويرلری بيلن ليق تۋله ئېدی! نه چاره، تقديرگه تن بېرگندېك شو قوپه- قورروق عكسلرنی تماشا قيليشگه باشله‌ديم. عكسلر جوده جاذبه‌لی و مراقلی ئېدی. بولرنی تماشاسيگه بېريليب، نيمه مقصدگه كېليشيمنی اونوتيشگه سَل قالگندی...!

تۋستدن اتاقچه نينگ ايكيته ئېشيگيگه اۋرنه‌تيلگن يازووگه كۋزيم توشدی: بيريده "اوزون سرو بۋيلی" و ايكينچيسيده ئېسه "دمباققينه"، دېب بيتيلگن ئېدی! بۋييم‌نينگ چمه‌سی (١٨٥) سانتيمترليگی ئېسيمگه توشيب، دراو بيرينچی ئېشيكنی آچيب كيرديم...!

قيسقه سی، شو يۋسينده هر بير اتاقده قيزلر بېلگيسيدن ايكيته ئېشيكده يازيلگن (شاعر، قۋشيقچی)؛ (كم گپ، سېرگپ)؛ (اوی بېكه‌سی، تشقريده ايشله‌يديگن)؛ (مهمانليكلرنی ياقتيره‌ديگن،

محفللرنی یاقتیرمه‌ی تارتینچاق)؛ (قتیق قۉل اېرگه مایل، یومشاق طبیعتلی اېرگه مایل)؛ (مطالعه اهلی، کتابنی یاقتیرمس)؛ (پرخور، چیم خور)؛ (باله‌دن بېزار، کۉپ باله نی یاقتیره‌دیگن)؛... لردن بیرینی تنله‌ی-تنله‌ی، دېوارلرده‌گی گۉزه‌للرنینگ عکسلرینی‌گینه تماشا قیلیب، سیلّه‌م قوریب، مداریم قالمه‌دی. برکه تاپگورلر بیران اتاقده بیر جک سوو بیلن بیر برداق (پیاله، گیلاس) قۉیگن اېدیلر. سیلّه‌م قوریب، چنقب قالگنیمده بیر برداق سوو ایچیب، تغین قیز تنلشگه دوام اېتترردیم...!

نهایت، سۉنگگی بیر اتاققه کیریب بارگنیمده، ایکیته اېشیک اېمس، بیرته اېشیک بار اېدی. اونگه شونداق یازیلگن اېدی:

منه، نهایت بۉله‌جک عمر یۉلداشینگیزنی اۉز سلیقه، طبیعت و ذوقینگیز بیلن آنگلی یۉسینده تاپدینگیز. قوتلوق بۉلسین"!

هه، اۉرتاقلر! شو کېزده تویغو - هیجانیم نی سیزلرگه بیان اېتیشده عاجزمن. شونده اۉزیمنی‌گینه قۉلگه آلیب، چوقور نفس آلگندن سۉنگ اېشیکنی سېکین آچیب کیردیم و آرتیمدن اېشیک یاپیلدی.

بیله سیزمی نیمه بۉلدی؟

هه، مېن بیردن اۉزیمنی تشقریده کۉردیم. کېچه بۉلیب، هوا قپ- قرانغو، کۉپلب دکانلر اېسه بېرکیلگن ایدی!

چقریقنامه

یخشی کیینگن، خوش بیچیم کېلیشگن بیر ییگیت ایشخانه‌مگه کیریب کېلیب، اۉته آدابلی لحن بیلن دېدی:

– تقصیر مېنگه "بیت شریدن اولوسنی قوتقه‌ریش ملی انجمنی" تمانیدن اۉتکزیله‌دیگن طنطنه‌لی ضیافتگه جناب عالی لرینی چقریش ایشی تاپشیریلگن. شونی اېسلشیم کېره‌ك، ضیافتدن توشگن برچه پول انجمن‌نینگ خیرلی هدفلری یۉلیگه صرفلنه‌دی. مهمانلرنینگ خوشلیگی و رضائیتی اوچون اولر اجاره قیلینگن مخصوص کېمه ارقه‌لی دېنگیزده، اینیقسه بۉغازده هم سَیر قیله‌دیلر.

ییگیتچه‌نینگ سۉزلری ایچیده‌گی مېنگه یاققن و قووانتیرگن یلغوز سۉز اۉشه "جناب عالیلری" سۉزی اېدی. یعنی مهم آدملر قطاریده لیگیمیزنی اۉزیمیز بیلمه‌ی یوریب بیز اېکن! شونده ذوقله‌نیب ییگیتچه‌دن:

– لطفینگیزدن جوده ممنون‌من، لطفاً ایتینگ‌-چی، بو ضیافت و کېمه بیلن گېزیش قچان بۉله‌دی؟

ییگیتچه در حال میزیم اوستیگه بیر کارت قۉییب:

– منه بو کارتده برچه نرسه‌لر یازیلگن، دېدی.

چقریق کارتینی آلیب اونده شو نرسه‌لرنی اۉقیدیم:

بِیت شریدن اولوسنی قوتقه‌ریش ملی انجمنی

فلان حزب نماینده‌سی جناب فلان و پایتخت حاکمی فلان نینگ تشریفلری بیلن اولوسنی بِیت شریدن قوتقه‌ریش همده ۱۸ یاشدن قویی بۉلگن باله‌لرگه یاردم قیلماق اوچون قیزیقرلی بیر ضیافتنی اویوشتیرماقچی.

بو ینگی تأسیس اېتیلگن انجمن، سیز جنابعالیلری و حرمتلی عیالینگیز اوشبو خیرخواهانه ضیافتگه اشتراک اېتیب انجمن اعضالرینی ممنون قیله‌سیزلر، دېب اومید قیله‌دی.

اشتراک ایکی کیشی اوچون ۱۵ لیره.

کارت نینگ اداغینی اۉقیب، رنگیم اوچیب کېتدی. چونکه ۱۵ لیره از پول اېمس اېدی. اۉزیم بیلن:

– بو بیگیتچه چقریقنامه‌لرنی پولگه مردمگه ساتمتقچی می؟ یا که یاشلر بیر آز وقتلرینی مېن بیلن اۉتکه‌زیش نیتیده میلر؟ دېدیم.

بوتون شو مدت دوامیده یازووچی اۉرتاغیم و همکاریم جلال بېگ ایزمه-ایز کولر اېدی. چقریقنامه‌نی چۉنتگیم‌گه قۉییب:

– جوده ممنون‌من. هرچند کونده‌لیک ایشلریم بیلن جوده هم بند من، بیراق کېلیشگه حرکت قیله‌من، دېدیم.

جلال بېگ کۉزی نینگ اوچی بیلن مېنگه قیا باقیب، هی کولر اېدی.

مېن جلال بېگ نینگ حسودلیگی و تیجمکارلیگینی بیلگنیم اوچون، کولیشیدن چندان اچینمس اېدیم.

ییگیتچه سؤره‌دی:

– جناب، بیر کارت یېترلی می، یا که باشقه هم بېره‌ی می؟

اؤزیمنی مطبوعات شخصیتلری بیریدن سنه‌گن حالده، دېدیم:

– لیکن مملکت نینگ باشقه جنابلری و شخصیتلریگه هم بیر-بیرته یېتیشیگه رخصت بېرینگ.

– تشویشلنمنگ. چقریقنامه‌لر، چقیریله‌دیگنلرنینگ سانیگه نسبتاً اؤن برابر چاپ اېتیلگن و قنچه کارت ایسته‌سنگیز، بار!...

– اونده ینه ایکی کارت بېرسنگیز ممنون بؤلر اېدیم.

ییگیتچه ینه ایکیته کارت میزیم نینگ اوستیگه قؤیدی.

– تشکر قیله‌من.

– ییگیتچه‌نی ینه بیر یؤله نظردن اؤتکزدیم. او هم کؤزلریمگه تېلموریب توردی. شو حالده نېچه دقیقه اؤتدی. او تانیقلی بیر یازووچی بیلن که اؤزیم بؤلسم، سؤزله‌ماقچی، دېب اؤیله‌دیم. شو اوچون:

– مرحمت، نېگه اؤلتیرمه‌یسیز؟ دېدیم.

– تشکر، باشقه سیزگه مزاحم بؤلمه‌یمن.

– خواهش قیله‌من، جناب.

ییگیتچه میزیم قرشی‌سیده‌گی اؤریندیققه اؤلتردی. اؤرتاقلری قاشیگه بارگنیده مېن حقیمده نیمه‌لرنی غرورله‌نیب ایتیشینی خدا بیلردی. مهمی شو ایدی که، او آرتیقچه ایکیته کارت هم مېنگه بېرگن ایدی. شو باعث، هرقنداق قیلیب اونینگ اوشبو لطفینی تلافی قیلیشیم کېره‌ک ایدی.

– قهوه میل قیله‌سیزمی؟ جناب!

– تشکر قیله‌من، جناب!

– التماس، بیزنینگ قاشیمیزده بیر پیاله قهوه ایچینگ!

جلال بېگ تغین کولیمسیره‌ب تورگن ایدی و مېن بؤلسه اونینگ جیلی‌گه بیر پیاله قهوه بویوردیم. ییگیتچه قهوه‌نی ایچگندن کېین، اؤرنیدن توریب دېدی:

– ایندی، اجازه‌تنگیز بیلن رخصت بؤله‌من.

– لطفینگیزدن جوده تشکر. بیرار ضرور ایش چیقیب قالمسه ده، انشاءالله ضیافتگه حتماً اشتراک ایته‌من.

ییگیتچه هنوز هم کؤزلریمگه باقماقده ایدی. بلاخره او سؤره‌دی:

– خؤش، کارتلرنینگ قیمتینی آلماق اوچون کېینراق خذمتگه کیله‌ی می؟

جلال بېگ رومالچه‌سینی آغزیگه آلیب، زورغه کولگی سینینگ آلدینی آلدی. وای خدایا بو پولسیزلیکده ۴۵ لیره بېریشیم کېره‌ک.

کارتلرنی چۆنتگیمدن چیقه‌ریب، ارقه-آلدینی کۆرگندن سۆنگ، دېدیم:

– آ آ ... مېن بو یېرینی تنی(هیچ) کۆرمه‌گن اېکن‌من. بو یېرده خاتینینگیز بیلن کېلینگ، دېب یازیلگن. حال بو که مېنینگ تنی خاتینیم یاغ.

– جناب، بو نرسه اونچه مهم اېمس. باشقه بیرار خاتین بیلن تشریف کېلتیریشینگیز ممکن!

– لیکن مېنینگ عیال اۆرتاغیم یاغ.

– فرقی یۆق. یلغوز اۆزینگیز کېلسنگیز هم بۆله‌دی!

– بو ضیافت و سَیر قیلیش قچان بۆله‌دی؟

– شو هفته، یکشنبه کونی.

– یکشنبه کونی هیچ هم ممکن اېمس، چونکه او کونی باشقه بیراو بیلن وعده‌م بار.

– جناب، کارتینگیزنی باشقه بیراوگه بېریشینگیز ممکن. او اشتراک اېتسین.

– اونده ایکیته‌سی یېترلی. منه بونیسی اۆزینگیزنیکی بۆلسین.

ییگیتچه کارتنی آلماقچی اېمس اېدی، بیراق مېنینگ اصراریم بیلن آلیشگه مجبور بۆلدی.

مېن بیچاره برق پولی اوچون (کونده‌لیک)روزنامه صندیغیدن آلگن ۳۰ لیره قرضنی ناچار ییگیتچه‌گه توتملب بېردیم و قیته پولسیز بۆلدیم.

انسان عجیب‌الخلقه بیر مخلوق. بیرار مصیبت یا بختسیزلیک یوز بېرگنده، اونی باشقه‌لر بیلن بۉلیش‌گه اورینه‌دی. شونینگ اوچون، اۉرتاغیم‌گه یوزله‌نیب:

– جلال بېگ، بیرته‌سینی سېن هم ساتیب آل! دېدیم.

– ایشیم بار، کېلالمه‌یمن.

ییگیتچه بیرار نیمه دېیشدن آلدین مېن دېدیم:

– درواقع بو کارتنی ساتیب الیشدن مقصد، اوشبو خیریه مؤسسه‌گه کمک قیلیش دیر.

جلال بېگ چقریقنامه ساتیب الیشگه هیچ صورتده کۉنمه‌دی. شونده ییگیتچه مأیوس بۉلیب، خیرله‌شیب کېتدی.

جلال بېگ دېدی:

– چیندن هم عجیب آدم سن!

– نیمه بۉلیبدی؟ ییگیتچه بیزلرنی هم آدم قطاری بیلیب، چقریق کارتی کېلتیرگن. اېندی تانیقلی بیر یازووچی صفتیده نیمه قیلیشیم کېرک ایدی؟

– لیکن شونی توشینگین که، او سېنینگ ایشینگ و آتینگنی بیلمس ایدی!

– اگر گپینگ تۉغری بۉلسه، نېگه سېنگه کېلتیرمه‌دی؟

– بونداق آدملر سېنگه اۉخشش ساده‌لرنی اوزاقدن بیر کۉریشدن تانییدی.

– سېن شونداق، دېب اۉیله‌ی بیر!

– خوب، سېن هم اۉشنداق توشین.

چقریقنامه‌لرنی خاتینیم گه کۉرستگن زهاتی، بقیردی:

– وی الله، بولرگه ۳۰ لیره بېردینگ می؟ نیمه میده بچه خو اېمس سن-کو! توبه قیلدیم، کیشی بو نرسه‌لرگه هم پول بېره‌دی می؟

– نیمه‌لر دېب بلدبره‌یسن! ییگیتلر مېندېک بیر تانیقلی یازووچیدن چقریق قیلگنلر. اولر بیر آز مېن بیلن بۉلیشنی ایستبدیلر!

قره‌نگ که بیر ساعت ایچیده محله‌میزنینگ برچه اېرککک-عیالی و میده-کته‌سی کېله‌سی یکشنبه ضیافت و سیر قیلیشگه کېتماقچی اېکنیمیزدن خاتینیم ارقه‌لی خبر بۉلدیلر!

مېن ایشخانه و کافیگه، چایخانه و دکانگه، قیسقه‌سی برچه یېرلرگه بارگنیمده یا اۉرتاغلریم و قریناداشلرنی اوچره‌تگنیمده ماجرانی شرحلب، چقریقنامه‌نی کۉرسه‌تیب، بیر آز یسمه ناراحتلیک بیلن اولرگه دېر اېدیم:

– روزنامه‌چی بۉلگنیم نی شونداق عیبلری هم بار-ده. بیر دقیقه هم کیشی اۉزی‌نینگ مالی اېمس. هی او مهمانلیکدن بو مهمانلیککه، او محفلدن بو محفلگه باریشی کېره‌ک. کېین چقریقنامه‌نی اولرگه کۉرسه‌ته‌یاتیب، منه بونی ییگیتلر ییباریب، ضیافتلریگه اشتراک اېتیشیم‌نی ایستبدیلر.

مکتب دوری اۉرتاغیم احسان بېگ دایم سېن هیچ نیمه بۉلمه‌یسن، دېر اېدی و ایشانردی. بیر نرسه بۉلگنیم‌نی کۉرستماق اوچون بیرته کارتنی اونگه هم ییباردیم.

چقریقنامه‌نینگ ارقه‌سیگه:

"نوسر" کېمه‌سی بیلن دېنگیزگه سیر قیلیشنی یۉلگه قۉیماق اوچون برچه مهمانلر یکشنبه کونی اېرته‌لب ساعت سیکیزده کۉپریک اسکله‌سیده حاضر بۉلیشلرینی ایسته‌یمیز، دېب یازیلگن اېدی.

ضیافت کونی احسان بېگ نینگ اوییگه باریب، او و خاتینی بیلن بیرگه بندرگاه تمان جۉنه‌دیک. ساعت ۷/۵ ده او یېرگه یېتیب باردیک. یۉل بۉیی مېن اوشبو عجایب سیر و اۉزیم حقیده آغزیمگه کېلگن نرسه‌لرنی ایتر اېدیم.

– احسان بېگ، ایشیم قنچه‌لر باشیمدن آشیب یاتگنینی بیلسه اېدینگ... ایکیته رمان قۉلیم اوستیگه، بیراق بو خیلمه-خیل مهمانلیکلر قچان قۉیه‌دی؟ بارمه‌سم بۉلمه‌یدی!

روزنامه‌چیلیک ایشی جوده هم قیین؛ مثال اوچون اۉتگن کونی عصرده باش وزیر عصریه‌گه چارله‌گن اېدی. باش وزیر بیلن صحبتیمیز اېندی بیرآز گلل‌گنده، مشروب و کېچکی اوقات دسترخوانی هم تیارلندی. اۉتگن آقشام کۉپ ایچیب ییبارگن اېکن‌من، چاغی. حالی هم باشیم آغرییدی.

ساعت سیکیزنی کۉرسه‌تر اېدی، بیراق "نوسر" کېمه‌سیدن حالی دره‌ک یۉق! اۉز-اۉزیمگه دېدیم:

– اسکودار اسکله‌سیدن حرکت قیلیشی ممکن و بیزلرنی خبریمیز یۉق. یۉق اې، بو یېرده آچیق-آیدین "کۉپریک اسکله‌سی" دېب یازیلگن-کو.

– هه، احسان بېگ بیزنینگ ایشلریمیز جوده کۉپ. نېچه کون آلدین والی بیزنی شفتالو باغیگه مهمان قیلدی. قنچه شفتالو یېگنیمیزنی بیلسنگ ایدینگ. اۉرنینگ بۉش ایدی، افسوس.

ساعت ۸/۵ نی کۉرسه‌ته‌دی. بیراق فرقی یۉق، مملکتیمیزده هیچ بیر نرسه اۉز چاغیده باشلنمه‌یدی. کېمه‌لرنینگ حرکتی هم شونداق!

احسان بېگ نی بیراز آزار بېرماق اوچون دېدیم:

– اۉتگن جمعه هایتی نینگ ایلچیسی (سفیری) بیزنی قۉنالغه (هوایی میدان) نینگ بویوک رستورانیگه چقریق قیلگن ایدی. تصادفنی قره‌نگ که عین چاغده والی هم بیزنی بیر قنچه چېت ایل ایلچیلری بیلن شکوهلی بیر ضیافتگه چقیرگن ایدی. اگر سېن مېنینگ اۉرنیم گه بۉلگنینگده، نیمه قیلر ایدینگ؟

مېن اۉشه ایشنی قیلدیم. یریم ساعت قۉنالغه رستورانیده بۉلدیم. و یریم ساعت هم والی نینگ مهمانلیگی‌گه باردیم!...

ساعت ۱۰ ده همراهلریم نینگ اعتراضی چیقه بېردی:

– "نوسر"کېمه‌سی قنی؟

احسان بېگ و خاتینینی اۉز حالیگه قۉییب، خاتینیم بیلن بیرگه یوریب نېچه آدیم اولردن اوزاقلشگن ایدیک که اسکله‌ده‌گی تۉپلنگن برچه آدملرنینگ قۉللریگه بیزنینگ کارتیمیزگه اۉخشش کارتلر بار. بعضیلر الداقچیلیک بۉلگن، دېب اۉیلر ایدیلر. ایریملر تغین

بیرآز کوته‌یلیک، دېر ایدیلر. کؤپلر هیچ نیمه دېمسدن یؤللرینی الیب، اویلریگه کېتدیلر.

توشدن کېین ساعت ۱/۵ بؤلدی. ناراحتلیک طفیلی باشیم یاریله‌ی دېیدی، لیکن روزنامه‌چی بؤلگنیم اوچون کوچیم نی کؤرسه‌تیشیم کېره‌ك ایدی و الداقچی نینگ قیلمیشی‌گه یره‌شه جزا بېرماغیم لازم ایدی. شونینگ اوچون، جوده ناراحتلیک و عصبانیت بیلن اسکله رئیسی نینگ دفتریگه کیریب باردیم. بیراق سؤزلشیمدن آلدین، رئیس قؤلیمده‌گی کارتنی کؤریب، دېدی:

– سیز هم "نوسر"کېمه‌سی کېچ کېلگنیدن حتماً ناراحت‌سیز؟

– شونداق، منه قره‌نگ حالی هم اوندن دره‌ك-مره‌ك یؤق!

– اما جناب، شونی بیلیب قؤیینگ که "نوسر"کېمه‌سی موندن ۱۵ ییل بورونلر الّه قچان پرزه قیلینیب، دولت پرزه‌لرینی هالند دولتیگه ساتیب ییبارگن...

اؤته ناراحتلیک بیلن اسکله رئیسی دفتریدن چیقدیم...!

سیزنینگ اۋلکه‌ده اېشک یۋق‌می؟!

خودی قتیق تیش آغریغی باردېک بیر قۋلینی یوزیگه قۋیگن حالده، باشینی اویاق-بویاققه قیمیرلته یازیب، کیریب کېلدی. او، قۋلینی یوزیگه اوره توریب، ایزچیل دېردی:

- "وای آبرومیز کېتدی!"

اونی تانیردیم، آدابلی کیشی اېدی. کیرگن زهاتی، نې سلام، نې ده کلام، اۋزینی اوره باشلب: "وای! آبرومیز تۋکیلدی...." دېب باشله‌دی.

- خوش کېلدیز، مرحمت اۋلتیرینگ، دېدیم.

- آبرومیز کېتدی! برچه آبرومیز!

- قه‌له‌ی سیز؟

- قنداق بۋلیشیم کېره‌ك؟ اۋز حالیگه قۋیه‌میلر کیشینی؟ بوتونله‌ی آبرومیز کېتدی!

اونینگ یا عایله‌سی باشیگه بیرار مصیبت کېلگن بۆلسه کېره‌ك، دېدیم اۆزیمچه.

- آبرومیز سوو بۆلدی یو یېرگه کېتدی، هیچ آبرومیز قالمه‌دی!

- نېگه؟ نیمه بۆلدی؟

- باشقه نیمه بۆلسه‌ی اېدی؟ بیر گَرگی اېشکنی ایکی مینگ و بېش یوز لیره بیراوگه ساتیبدیلر!

بیرآز کېینراق کېتیب، یوزیگه دقت بیلن باقدیم. تېلبه بۆلگن بۆلمه‌سین تغین، دېب جوده قۆرقندیم. بیر بهانه بیلن خاتینیم‌نی چقیرماقچی بۆلیب، دېدیم:

- بیر برداق (پیاله) قهوه ایچه سیزمی؟

- قهوه-مهوه‌نی بیریاققه قۆی. آبرومیز کېتدی.... بیر گرگی اېشك ایکی مینگ و بېش یوز لیره ارزییدیمی؟

- والله نیمه دېی! مېن خو حالیگچه اېشك آلدی-ساتتی قیلمه‌گن‌من...

- خو عزیزیم، مېن هم "اېشك معاملات راهنماسی"ده ایشله‌مه‌گنمن. بیراق بیر اېشك نرخی ایکی مینگ و بېش یوز لیره اېمسلیگینی‌کی بیله‌من!

- سیزنینگ عصبلریز تره‌نگ!

- تره‌نگ بۆمسه- چی... مېنینگ عصبلریم تره‌نگ بۆلمسه، کیم‌نیکی بۆلسین؟ أیتینگ-چی سیز، ایکی مینگ و بېش یوز لیره ارزییدیگن اېشکنی حالیگچه کۆرگن‌میسیز؟

- ییگیرمه ییلدن بېری اصلا اېشک کۆرمه‌گن‌من، دېسم ایشانینگ!

- سیزدن سۆره‌یمن: ایتینگ- چی، بیر اېشک مینگ و بېش یوز لیره ارزییدیمی ارزیمه‌یمی؟

- نیمه دېسم والله، بیلمه‌یمن... خو بیرار کمالی بۆلگن اېشک، ارزیسه کېره‌ک!

- قیسی کمال جناب؟ اېشک، دېب توریبمن. بیانیه بېرماقچی اېمس، ایشک....، گَرگ اورگن قری اېشکنی او مردککه ایکی مینگ و بېش یوز ساتیبمیش! ماجرانینگ اېنگ یمان تمانی نیمه اېکنینی بیله سن‌می؟

- نیمه دی؟

- یمان تمانی، بو معامله ده مېن واسطه بۆلگن‌من!

- یۆغ ای‌ی، واقعه‌نی آچیقراق ایتینگ!

- مېن ده شو نرسه‌نی أیتکنی ك‌ێلدیم. استانبول بیلیم یورتیدن مېن بیلن خاتینیم‌نی امریکالیکلر چارله‌گنلریدن خبریز بارمی؟ بیز امریکا باریب، بیر ییل او یېرده قالدیک.

- بیله‌من.

- اونده قۋیینگ برچه نرسه‌نی قصه قیله‌ی:

امریکاده پروفیسور بیلن تانیشدیم. بیر-بیریمیز بیلن اۋرتاقلشدیک... او، جوده یاردم بېردی. ترکیه‌گه قیتگندن ساره ده، اۋز ارا یازیشمه‌لریمیز دوام ایتدی.... تورکلرنی جوده سېوه‌دی... یازوولریدن بیریده، بیر اۋرتاغی تورکیه‌گه کېلماقچی‌ایکنینی أیتدی. او، تۋشم (فرش) و قالینلر متخصصی دیر و تورکیه کېلیب تحقیقات قیلیب، بیر کتاب یازماقچی دیر. سېنینگ بیلگیلرینگدن کتابیده فایده‌لنماقچی. مېندن ایسه، شو اۋرتاغی بیلن یاردم قیلاله‌سن‌می؟ دېب سۋره‌گندی.

مېن ده اونگه یازدیم: تۋشم متخصص اۋرتاغینگ بیلیم یورتلری‌نینگ بیر آیلیك دم آلیش پیتلری تورکیه کېلسه قوله‌ی بۋله‌دی و مېن قۋلیمدن کېلگن یاردمینی ایه‌مه‌یمن، دېب اۋقتیردیم. تۋشم متخصصی بیرینچیدن هناۋرتاغان و ایران باریب، کېین بیلگیلنگن چاغده تورکیه کېله‌جگینی یازدی.

تۆشم(فرش) متخصصی اگوست آییده کېلدی. تیلفونیم نمره‌سینی اۆرتاغیمدن آلگندی. بیرکون هوتلدن قۆنغیراق قیلدی و مېن اېسه قاشیگه باردیم. متخصص جوده سېزگک و بیلگیلی کۆریندی. امریکالیک مهاجرلردن اېدی، یهودلیک قانی بار اېدی.

بورون(ایلگری) بارگن یېرلریدن تۆرتته بکس تۆله، تورلی تۆشم و گیلیم و شاللر کېلتیرگندی. بکسلرنی آچیب، عتیقه‌لرینی کۆرستدی. جوده اېسکی تۆشملر اېدی... تۆپله‌گن بویوملریدن جوده کۆنیککن(راضی)کۆرینردی. او دېردی: بولر بیر خزینه، قیمت قۆییب بۆلمس. اینی اوچ قریچ و اېنگ اوزونلیگی اېسه بېش قریچ جوده اېسکی بیر قالینچه‌سی بار اېدی. بو قالینچه، اېنگ آزی ۳۰ مینگ دالر ارزییدی، دېدی. بیراق، بیر قیشلاقلیک هندودن بونی بیر دالر آلگنینی فخرله‌نیب أیتدی. او بیچاره کمبغل هندو بیر دالر معادلینی کۆز اۆنگیده روپیه سکه‌لرده کۆرگنیده، جوده سېوینیب حیرتدن آغزی آچیلیب قالیب، قنچه دعالر قیلگن!

اوندن سۆره‌دیم: بو اېسکی قالینچه نېگه مونچه قیمت؟

او دېدی: چونکه هر بیر سانتیمتر مربع‌یده ۸۰ ته باغی(گره) بار. بو، بیر صنعت شاهکاری دیر!

اۋته بېریلیب تۋشم و قالین حقیده بیلگی بېرردی. بوتون دیناده هر بیر سانتیمتریده ۱۰۰ ته باغی بۋلگن بیرگینه تۋشم بار. قیسی بیر موزیمی دېواریگه آسیلگنلیگی اېسیمده یۋق.

بیرته کېگیز کۋرسه‌تیب، دېدی: بونی ۵۰ سنت ساتیب آلدیم. قووانچدن موذیلرچه کولردی. او دېدی: بو کېگیز هم آزی‌ده بېش مینگ دالر ارزییدی!

- بو بویوملرنی قنداق قیلیب بونداق ارزان ساتیب آله سیز؟!

دیب سۋره‌دیم.

- بو، مېنینگ قیرق ییللیک ایشیم دیر. بیزلر هم اۋزیمیزدن اۋزه‌ل یۋریقلریمیز بار!

کېین او، شیطان‌نینگ میه‌سیگه کېلمه‌یدیگن عجیب و غریب یۋریقلرنی أیتیب، آغزیمنی آچیب قۋیدی! او سۋزیگه دوام بېریب، تۋشملر حقیده اوچ عنوان کتاب و بیرته آلبوم نشر قیلگنینی أیتدی. اونینگ آلبومی دنیا مقیاسیده اېنگ قیمتلی تۋشملر کلکسیونی سنلگنمیش.

آناتولی گېزمه‌سی(سیاحتی)نی باشله‌دیک. تومن‌مه-تومن و ناحیه‌مه-ناحیه یورردیک. هر یېرده بیرار تۋشم یا قالین نظریگه قیمتلی کۋرینسه ده، دراو رنگلی عکس آلردی و ایزچیل یادداشت یازردی.

بیر نېچه کیشیدن اېسکی تۆشم، قالین و کېگیز ساتیب آلدی. او دېدی: بو یېردن آلگن نرسه‌لر هند، افغانستان، چین، تورکمنستان و ایراندن آلگنلریم آلدیده سِیره ارزیمس، دېدی. او دوام اېتیب: تورکیه ده هم قیمتلی تۆشملر بار، بیراق اولرنی اوچره‌تمه‌ی توریبمیز.

باستانشناسلیك قازیشمه‌لر بۆلیب تورگن بیر منطقه‌گه باردیك. بیر امریکالیك هیئت و بیرته ده آلمانلیك هیئت ۱۵ کیلومتر فاصله‌ده چادر تېکیب، قازیشمه ایشلرنی قیلماقده اېدیلر. اولر یېرنی آغدر-تۆنتر قیلیب، دۆنگلیك و تېپه‌لرنی پخته سینگری حلاجی قیلگندیلر. تېپه‌لر کیچیك بۆلیب، توپراقلری اېلك قیلینگندی.

قازیله‌دیگن یېر چمه‌سی بیر کیچیك شهر چه اېدی. أیتیشلریچه، بو یېر آستیده، میلاددن بورون اۆن مینگ ییلگی بیر نېچیته اېسکی مدنیت اوستمه-اوست توپراق آستیده یاتکن. بیر شهر اۆرنیگه، بیر نېچیته شهرنی توپراق آستیدن چیقرگندیلر. سرای(قصر)، قبرستان و شونگه اۆخشش نرسه‌لر....

قیزیقرلی تاریخي یېر بۆلگنلیگی اوچون، کۆپکینه توریستلر ده بونده یاققن(سرازیر) اېدیلر. هر ایکی-اوچ کیلومتر یورگنده، بیر تۆپ توریستگه اوچرردیز. منطقه تېگره‌ك-تاشیده‌گی قیشلاقلیکلر هم یېتیب کېلگندیلر. اولر اېسکی کاسه‌می، کۆزه‌می، قاشق، چاقومی، ...

یېر آستیدن کاولب تاپیب، توریستلرگه ساتردیلر. توریستلر ایسه تلاشیب، بو نایاب بویوملرنی اولرنینگ قۉلیدن یولیب آلردیلر. حتی باله‌لر هم یۉل بۉیی قطار توریب، توپراق آستیدن تاپکن یازووی بۉلگن سینیق تاشلر و سینیق سفاللرنی توریستلرگه ساتردیلر. میده قیزچه-اۉغیلچه‌لر بقیرردیلر: "وان دالر!"، "تو دالر!" شونده توریستلر تاووش چیققن تمان یوگورردیلر.

اېندی بو یېرگچه کېلدیم، یخشیسی مېن هم بیرار نرسه ساتیب آله‌ی، دېدیم اۉزیمچه. ساچی سب-سریغ، زورغه اۉن یاشللرده‌گی بیر قیزگینه قۉلیده بیرته گلدان‌نینگ دستگیره‌سی و یانیده تورگن اۉغیلچه قۉلیده ایسه آدم باشیگه اۉخشش بیرته کۉک تاش ایدی. بو کۉک تاش بیر اوزیک‌نینگ کۉزی بۉلسه، دېدیم اۉزیمچه. اولرگه دېدیم:

- یخشی باله جانلر، بولرنی قنچه ساته سیزلر؟

قیزچه گلدان دستگیره‌سیگه قیرق لیره و اۉغیلچه ایسه کۉک تاشیگه اۉن بېش لیره تیله‌دی. مېن ایسه چنه اوریب دېدیم:

- یۉق، بونچه ارزیمه‌یدیلر. ارزانراق بېرینگ، آله‌ی!

ایکله‌سی خودی کته یاشلیلردېک بویوملرینی مقتشگه باشله‌دیلر: اصلا قیمت ایمس. بولرنی آته‌م نېچه کون ایلگری ۵-۶ متر یېرنی کاولب تاپکنلر.

اېندی آلماقچی بۆلگنیمده، تۆشم متخصصی اۆرتاغیم: بولر نې تاریخي، نې ده باستانشناسلیک ارزشی بار. کېین دېدی: هر بیر شرقِی اۆلکه‌لرگه بارگنیده وضعیت شونداق اېکن. قازیشمه ایشی آلیب باریله‌دیگن هر یېرنینگ قیشلاق آدملری اېرکک-عیال، میده –کته توریستلرنی اۆره‌ب آلیب، قۆللریگه ایلینگن نرسه‌لرنی عتیقه و تاریخي بویوم، دېب جانلریگه اوریب ساته‌دیلر!

او دېدی: بو یره‌مس قیشلاقلیکلر اوستالیک بیلن قازیشمه‌دن تاپیلگن عجایب بویوملر یسه‌یدیلر. اونی تانیقلی و ماهر باستانشناسلر هم تانیالمه‌ی الده‌نه‌دیلر و اصل تاریخي و عتیقه بویوملر اۆرنیگه ساتیب آله‌دیلر. حتی بیر سوریک قۆی کوچیگی‌نینگ یونگلرینی قیریب، بیر نیمه‌لر سورتیب، قیسی دیر پادشاه‌نینگ مومیایی جسدی، دېب بیر امریکالیک توریستگه ساتکندیلر.

او، بو قینغیر ایشلر و الداقچیلیکلرنی بیان اېتیش چاغده قاه-قاهلب، موذیلرچه کولردی. او دېردی: بیراق قیشلاقلیکلر یسه‌گن بو تقلبی بویوملر اۆلاقتیره‌دیگن اېمس؛ چونکه اولر جوده هم ماهرلیکچه یسلگن. اۆرنک اوچون باغه‌نیکی باله‌چه کۆرستگن کۆک تاش...
بونداق نرسه‌نی یسش آسانمس، خودی آدمیزاد باشیگه اۆخشش....

کرایه قیلگن جیپ موتر بیلن گېزیشگه دوام ایتدیک. هوا جوده ایسیق ایدی... یۉل بۉیی نېچیته درخت و بیر حلقه قودوقنی کۉردیک. باریب کولنگه(سایه) آستیده طعامیمیزنی ییېیلیک، دېدیک. درختلر کولنگه‌سی آستیده بیر قیشلاقلیک چال چۉرت اوریب اۉلتیرگندی. اوسه‌راق (نریراق) ده بیر ایشک هم یېرده اۉلتیرگندی.

چال بیلن سلاملشدیک و صحبت آچیلدی. مېن ایسه چال‌نینگ سۉزلرینی امریکالیککه ترجمه قیلردیم.

- بو توگره‌ک قیشلاقلریده کۉپراق نیمه ایکه‌دیلر؟

- هیچ نرسه... قدیملرده ایکینچیلیک یخشی ایدی. ارپه-بوغدای و باشقه دانلر ایکردیلر؛ بیراق شو قازیشمه‌لر باشلنگنیدن بېری، ۲۰ ییلدن بویان قیشلاقلیکلر جوده دنگسه(تنبل) بۉلیب، هیچ نرسه ایکمه‌ی قۉیدیلر....

امریکالیک دېدی: خودی باشقه یېرلردېک!

چال‌دن سۉره‌دیم: خی، اونده بو قیشلاقلیکلر رۉزگارلرینی قنداق اۉتکزه‌دیلر؟

- یېر آستیدن سینیق کاسه، کۉزه و بویوملر کاولب تاپیش مود بۉلگن پیتدن بېری، قیشلاقلیکلر باشقه ایش قیلمه‌یدیلر. هرکیم بیر

کولنگ آلیب، یېرنی قازه‌دی. تاپکن-توتکن نرسه‌لرینی ده، شو تېگره‌ك-تاشده سنقیب یورگن یاتلرگه ساته‌دیلر.

امریکالیك دراو دېدی: خودی باشقه یېرلردېك!

قیشلاقلیك چال دېدی: بو یېرنینگ آدملری جوده خوار و توبن (ذلیل، پست)لر. یورت‌نینگ برچه خزینه‌لرینی یاتلرگه ساتدیلر... توپراق آستیدن نایاب ستونلر و مزارلر تاپیلدی. أیتیشلریچه، اولرنینگ قیمتینی بیلگنده اېدی، اولرنی قیمت ساتیب، بوگونگی تورکیه‌گه تېنگ اۋنته تورکیه ینگیدن قوریلردی! یاتلرنینگ قنداقلیگینی بیله‌سن می؟ برچه‌سی اۋغری... یېر آستیدن چیققن نرسه‌نی اۋغیرلب آلیب کېتردیلر... بو یېردن آلیب کېتکن نرسه‌لر بیلن اۋز یورتلریده اولکن شهرلر قوردیلر... أیریملری اېسه اۋزلری یېرنی کاولب، تاپکن-توتکنلرینی آلیب کېتدیلر. قیشلاقلیکلر تاپکن أیریم نرسه‌لرنی چنگلریدن آلدیلر. یعنی اولرنی الده‌ب، ارزیمه‌گن پولگه مفت ساتیب آلدیلر....

امریکالیك تغین شاشیب: خودی باشقه یېرلردېك، دېدی.

چال ینه دېدی: توپراق آستیده، چیقریله‌دیگن باشقه نرسه قالمه‌دی. قالگن دېسه‌لر ده، ایشانمنگ!... حقیقت شو، مسأله‌گه دولت قۆل اورگن. اېندی قیشلاقلیکلر اۋزباشیمچه کاولالمه‌یدیلر.

ایندی ایسه، یاتلر ینه اؤغیرلسه‌لر ده، دولتدن اؤغیرله‌یدیلر. دولت اؤزی قیمت ساتسه کېره‌ك...

امریکالیك ینه دېدی: تؤغری، خودی باشقه یېرلردېك!

چالدن سؤره‌دیم: اونده قیشلاقلیکلر قیسی یؤلدن درآمد تاپه‌دیلر؟

قیشلاقلیك چال دېدی: بو تمانلرده آلتی بؤلك آبادلیك بار. اولرنینگ اویی‌گه بارسنگ ده، بیرار بؤلك جول و جنده تاپالمه‌یسن. نې کاسه، نې ده کؤزه قالگن، اویلری بؤم-بؤش دیر.

- نېگه ایندی؟

- خوب بیللی ده، منه شو توریستلرگه ساته‌دیلر. اویلرده هیچ نرسه قالمه‌گن. برچه نرسه‌نی عتیقه‌گه اؤزگرتیریب، کېین ساته‌دیلر. اولر، بویوملرنی زنگلب ایسکرماق و عتیقه شکلگه بؤلماق اوچون، بیر مدت توپراق آستیده کؤمیب قؤیه‌دیلر. قیشلاقلیکلرنینگ اخلاقی بوزیلیب کېتکن. توناگون بیر قرچه باله کؤز یومیب آچکینچه ایشگیم‌نینگ بؤینیده‌گی مونچاقلرینی آچیب آلیب قاچدی. او، مونچاقلرنی توپراقده کؤمه‌دی، بیرآز ایسکرگندن سؤنگ، عتیقه نرسه، دېب توریستلرنینگ جانیگه اوریب ساته‌دی... بؤیی یېتگن برچه قیزلر عتیقه‌چی بؤلگنلر. قؤللریگه بیرته تاش توشسه ده، اونی سویکه‌لب،

قیریب بیر صنعت اثری یسه‌یدیلر... ایشک‌نینگ تقه(نعل) سیدن ایسکی مدال و بلداق یسه‌یدیلر.

امریکالیک ینه دیدی: سیزلرگه خودی باشقه ییرلردیک، دیگندیم‌کی.

قیشلاقلیک چالگه دیدیم: سین قنداق قیلیب رۉزگار اۉتکزه‌سن؟ پولنی قه‌ییردن تاپه‌سن؟ نیمه ایش قیله‌سن؟

دیدی: مین ایشک آلدی- ساتدی قیله‌من!

بو سۉزنی أیتیش چاغده قودوقدن سوو چیقاریب، سطلنی ایشگی آلدیگه قۉیدی. ایشیک سوو ایچماقده ایدی و امریکالیک اوچَت (بیردن) اۉرنیدن توریب، ایشک قاشیگه باردی. مین و قیشلاقلیک چال سۉزلشماقده ایدیک.

- ایشک آلدی-ساتدی ایشی‌نینگ عایدی یخشی‌می؟

- خداگه شکر... بیش ییلدن بیری برچه رۉزگاریم‌نی شو ارقه‌لی کیچیره‌من. تینگریگه بیحد شکرلر.

- اۉرنک اوچون عایدی قنچه؟

- بیللی ایمس... ایشککه باغلیق...

- بیر ایشکنی ساتیش قنچه وقت آله‌دی؟

- انیق ایمس... بیرار پیت ایشک اوچ - تۋرت آی ساتیلمه‌ی، قۋلیمده قاله‌دی... أیریم چاغلرده بیرکونده بیش باش ایشک ساتکنیم هم بار...

شو چاغده امریکالیک یانیمگه کیلدی. جوده هیجانلی ایدی. او دیدی:

- وای، وای... ایشک اوستیگه بیر بۋلک قلینچه بار، کۋردینگ‌می؟

انگلیسچه سۋزلگنی اوچون، سۋزلرینی قیشلاقلیک بیلمسدی. ایشک اوستیگه بیر بۋلک لایگه بولنگن ایسکی جنده جول بار ایدی...

دیدیم: شو افلاس جولنی ایته سن‌می؟

دیدی: یۋق، خدایا، بو فوق‌العاده نرسه، بیر صنعت شاهکاری... سیزلر سۋزله‌شیب تورگنیزده ایسه، مین اونی دقت بیلن کۋریب، تیکشیریب چیقدیم. طرحی ده عالی؛ بویاغی ده گۋزه‌ل؛ اونگه عجایب ایش قیلینگن... هر بیر سانتیمتر مربع‌یده بیر یوز ییگیرمه ته باغ(گره) بار. شونداق بیر نرسه بوتون دنیاده شو چاققچه کۋریلمه‌گن. اۋرنکسیز دیر...

دیدیم: ساتیب آلماقچی سیزمی؟

دېدی: هه، بیراق قیشلاقلیک جولنی ساتیب آلیشیمنی بیله‌مه‌سین... مېن بولرنی یخشی تانییمن. بیر بیرتیق چیریگن چاریقلری بۉلسه و اونی بیریاققه تشله‌ماقچی بۉلسه‌لر و بیر کیشی تاپیلیب اونی ساتیب آلماقچی بۉلسه ده، اۉشنده اولر: بو قیمتلی یا عتیقه نرسه بۉلسه کېره‌ك، دېب اۉیلب آته-بوبه‌لری‌نینگ نرخینی قۉیه‌دیلر. قنچه‌لر پول بېرسه‌یز ده، کۉزلری تۉیمه‌یدی و نرخنی کۉتره بېره‌دیلر... کېل، کۉزیمیز جولگه تیکیلگنینی قیشلاقلیک سېزمه‌سین.

شو چاغده قیشلاقلیک چال دېدی: بو چېت ایللیك کیشی نیمه غود-غودله‌یدی؟ نېگه فان فینگ قیله سیزلر؟...

دېدیم: هیچ، بو یېرلر قنچه چیرایلی دېیدی... جوده یاقتیریبدی....

قه‌یېری چیرایلی؟ نېچیته قوپه-قوروق تېپه‌نی هم یاقتیریشی بارمی؟

امریکالیک دېدی: سیزگه، ارزان آلیش‌نینگ نېچیته یۉریغی بار دېگندیم کی. باقینگ، حاضر اولرنینگ بیریدن فایده‌لنه‌من.

- قنداق؟

- قالینچه جولنی آله‌من، دېمه‌یمن. ایشکنی ساتیب آله‌من. چونکه بو قیشلاقلیک جول قیمتینی بیلمه‌یدی. ایشکنی ساتیب آلسك

ده، جولینی هم اوستیگه قالدیره‌دی... کېین بیرآز بو یېردن اوزاقلشسک ده، قالینچه‌نی آلیب، اېشکنی هیده‌ب ییباره‌میز. اېندی سیز قیشلاقلیککه، اېشگینی ساتیب آلماقچی اېکنیم‌نی، أیتینگ....

قیشلاقلیک چالگه دېدیم: سېن اېشک ساته سن، شونداق می؟

دېدی: هه، اېشک ساته‌من.

- مثال اوچون شو اېشکنی نېچه ساته‌سن؟

- ساتیب آلوچیگه باغلیق.

- بیز ده ساتیب آلووچی بۋلسک...

کولدی و دېدی: مېن بیلن هزل قیلماقچی سیزلر، شېکیللی؟ سیزدېک جنابلر اېشک آلیب نیمه قیله سیزلر؟

- ایشینگ بۋلمه‌سین... بیز ساتیب آلماقچیمیز. نېچه ساته سن؟

- ساتیب آلووچیگه باغلیق، دېب أیتیم کی... سېن آله‌سن می یا ده بو چېت اېللیک؟

- او ساتیب آلماقچی...

- بو آدم قه‌یېرلیک؟

- امریکالیک.

- اوهوووو. چیت ایلليککه اۆخشەمەیدی، اۆزیمیزدن شیکیللی... بو ایشک کۆپ قری. اونگه أیت، بو اونگه یرەمەیدی.

امریکالیک دیدی: اوه، قنچه یخشی. اونده ارزان بیرەدی...

قیشلاقلیک چالگه دیدیم: قری بۆلسه، میلی. هیچقیسی یۆق... کۆنه من، دیبدی.

- اخی بیر امریکالیککه شونداق نرسەنی ساتیش عیب کی! کیین اۆز یورتیگه باریب: تورکلر مینی الدەدیلر، دیب یورەدی.

سۆزلرینی امریکالیک اۆرتاغیمگه اۆگیردیم.

او دیدی: تورکیه قیشلاقلیکلری جوده ساده و تۆغریلر... کۆپ یخشی آدملر. باشقه ییر بۆلگنده ایدی، الەقچان ساتیب یبارردیلر. ایندی بو کیشی کۆنگیلچن آدم ایکنلر، مین ده یخشی پول بیرەمن.

قیشلاقلیک قریگه دیدیم: امریکالیک کۆنگن.

دیدی: میلی، بیراق جناب، بو ایشک امریکاگه ییتمسدن یۆلده اۆلەدی.

اوستیگه-اوستک بونی گرگک هم اورگن. تیریسی کل بۆلگن.

-عزیزیم سینگه نیمه، او ایستەیدی.

- قیزیق! ... بابا بو ایشک ساغلام ایمس و اونگه یره‌مه‌یدی. اخی، بو قری و گَرگ اورگن ایشکنی نیمه قیله‌دی؟

- نیگه سؤره‌ی‌سن؟... سین پولینگنی آل... ایندی أیت قنچه‌گه بیره‌سن؟

- مین اوچون جوده عجیب... سینچکاو بؤلدیم. بو امریکالیکدن سؤره: یورتلریده ایشک یؤق می؟...

امریکالیککه دیدیم: یورتیزده ایشک یؤق‌می؟ دیب سؤره‌یدی.

امریکالیک بیرآز اؤیله‌نیب، کیین دیدی:

- اونگه أیت: ایشک بار، بیراق بونده‌یی یؤق...

سؤزلرینی قیشلاقلیک قریگه ترجمه قیلدیم.

چال دیدی: اووهووو... اونده او، امریکالیک ایشکنی یاقتیرمه‌یدی و تورکي ایشکلرنی یاقتیررکن ده! خوب میلی، نیمه هم دیردیم. بیزدن أیتماق ایدی... ایشک‌نینگ برچه عیبلرینی سیزلرگه أیتدیم. بیر ایشک اوچون، بیر چیت ایللیک‌نینگ کؤنگلینی سیندیریشنی ایسته‌مسمن... اونده ساته‌من....

- نیچه؟

- سیزلر اوچون اؤن مینگ...

- نیمه‌ه‌ه؟ تېلبه میسن؟ اېنگ اصیل عربچه نژاد آت ایکی-اوچ مینگ لیره دیر...

- بونداق بۉلسه ده، اونده بو اېشکنی نېگه ساتیب آله‌دی؟ بارسین عربچه آت ساتیب آلسین...

امریکالیک اۉرتاغیمگه: اۉن مینگ لیره ایسته‌یدی، دېدیم.

او دېدی: سېنگه باشدن أیتدیم، اۉزینگنی ساتیب آلووچی کۉرستسنگ ده، بولر شونداق بۉله‌دیلر. اۉزلریچه، بو قیمتلی نرسه، دېب اۉیله‌یدیلر و نرخینی آشیره‌دیلر. مېن بو اېشکنی آلماق اوچون اۉن مینگ لیره بېریشگه تیارمن؛ بیراق شونچه أیتکنیم بۉلسین. شو أیتکن نرخیگه آله‌من. او پیت اېلیک مینگ لیره ایسته‌یدی. شو اوچون یخشی چنه اورماغیمیز کېره‌ک....

قیشلاقلیک چالگه دېدیم: چین سۉزله، بو اېشکنی قنچه ساتیب آلگن‌سن؟

او دېدی: یالغان مېنینگ ایشیمده یۉق. کۉر، حاضر طهارتیم بار. سېنگه یالغان أیتمه‌یمن... مېن بو اېشک‌نینگ تېریسی‌دن چاروق تیکماق اوچون بېش لیره ساتیب آلگنمن. شو اېرته-ایندین اۉلسه، تېریلب، اوندن چاروق تیکه‌من... باشقه نرسه‌گه ده یره‌مس...

- ای بابا، بیرآز انصافلی بۉل... قنداق قیلیب بېش لیره ساتیب آلگن اېشکنی، اۉن مینگ لیره ساتماقچی‌سن؟

- عزیزیم، مېن‌کی ساتماقچی اېمس اېدیم. سیزلر ساتیب آلماقچی بۉلدینگیز. قری دېدیم. جناب، میلی دېدی؛ گرگ اورگن دېدیم. جناب، فرقی یۉق دېدی؛ سېنگه یره‌مه‌یدی، دېدیم. تغین ایسته‌دی؛ یۉلده اۉله‌دی، دېدیم. ینه یخشی دېدی... قریب اونوتسم، بو اېشک کچل هم دیر. کېینگی ایاغی آقسه‌یدی...

- فرقی یۉق!

- اونده بو اېشک‌نینگ، مېن بیلمه‌گن قنداق دیر قیمتی بار. چونکه نېگه بو امریکالیک بیر قری، گَرگی، یره‌مس و آقساق اېشکنی ساتیب آلماقچی... ینگلیش ایته‌من‌می؟ اۉن مینگدن بیر قروش هم کم تۉغری کېلمس... ساتمه‌یمن...

امریکالیککه أیتدیم: قوییراق تۉشمه‌یدی. اۉن مینگ لیره اونگه بېره‌یلیک می؟...

ایکی ساعت چنه اوردیک. بیر یۉله هم بو معامله‌نینگ خیریدن اۉتکندېک کۉرسه‌تیب، یۉلگه توشدیک... چال سِره(هیچ) اهمیت بېرمه‌دی. قیتیب آلدیگه کېلدیک...

دېدی: قیتیشلریزنی بیلردیم!

دېدیم: قه‌یېردن بیلردینگ؟

- خوب بېللی ده، بیر ارزان اېشکنی قۉلگه توشیردینگیز. شونداققینه قۉییب ییبارمه‌یسیزلرکی!...

موتر هیداوچیسی‌گه، موترنی آلدینراق آلیب باریب، کوتیب توریشینی أیتدیم. اېشکنی ساتیب آلیب، اۉشه یېرده تشلب، موترگه مینیب کېتسک، دېدیک.

قیسقه‌سی بیر قنچه چنه-چونه اوریب، ۲۵۰۰ لیره‌گه کېلیشدیک. پوللرنی سنب، قۉلیگه بېردیک. قیشلاقلیک چال هم اېشک اوستیدن قالینچه جولینی آلیب، نۉخته‌سینی قۉلیمزگه بېردی.

قوتلوق بۉلسین! دېدی.

کېین دوام اېتدی: بو قری و گَرگ اورگن اېشگیم قۉلیمدن ارزان کېتدی. بیراق هیچقیسی یۉق، خیرینی کۉرینگیز!

امریکالیک اۉرتاغیم‌نینگ کۉزلری تۉرتته بۉلگندی و چال قۉلیده‌گی قالینچه‌گه کۉزی تیکیلیب قالگندی! اېندی نیمه بۉلرکن، دېدیم اۉزیمچه؟

او دېدی: بیلمسلیککه سال... کېل اېشک‌نینگ نۉخته‌سینی آله‌یلیک و بیرآز کېته‌یلیک. کېین، مهم بۉلمه‌گندېک قیته‌میز و چالگه اېسه دېیمیز: اېشک‌نینگ بېلی ساوقاتیشی ممکن، بو ژنده جولنی بېر

اونینگ اوستیگه تشله‌یلیک. اما دقتلی بۉل، مقصدیمیز جول اېکنینی چال بیلمه‌سین، تغین....

ایشک نوخته‌سینی آلیب، یۉلگه توشدیک. "یۉلگه توشدیک"نی، اۉزگه سۉز تاپمه‌گنیم اوچون أیتدیم... تۉغریسی، امریکالیک ارقه‌مدن ایترردی. مېن ده نوخته‌نی تارتردیم. بیراق ایشک اۉرنیدن اصلا سیلجیمسدی... کۉپ قریلیگی اوچون بیر آدیم هم تشلالمسدی. اۉشه ژنده قالینچه‌نی چال قۉلیدن آلاسک ایدی، ایشکنی تشلب کېتردیک...

اوریب، ایته‌ریب، تارتیب، زۉرغه ۲۰-۳۰ آدیم ایلگری کېتکنیمیزده، توستدن چال ارقه‌میزدن بقیردی:

- تورینگ، تورینگ، ایشک‌نینگ بیر نرسه‌سی قالیبدی...

امریکالیک اۉرتاغیم قوواںچدن قنات چیقریشیگه آز قالگندی. او دېدی: قالینچه‌نی اۉزی کېلتیره‌دی، شېکیللی...

قیشلاقلیک چال یوگوره سالیب کېلیب، دېدی:

- اي بابا، قنچه فکرلریز پریشان. تباله(طویله)نینگ قازیغینی اونوتیب سیزلر. امریکا بارگنده، نوخته‌سینی قه‌یېرگه باغله‌یسیزلر؟ قازیغسیز ایشک هم ساتیب آلینیرمی؟ ساده‌لیگیز شونداقفینه بېللی دیر...

باشیده بیرته حلقه‌سی هم بۏلگن قازیغنی قۏلیدن آلدیک. امریکالیک مېنگه دېدی:

- یاللا، حاضر پیتی دیر. او قالینچه‌نی هم ایسته و ایتکین بېرسین... بیراق او بیلمه‌سین... بو ژنده افلاس جولنی هم بېر، دېگین...

بو اېشک جوده قری، اریغ و کسل دیر... حیوان ساوقاته‌دی. سېن بیر ژنده جول اوستیگه تشله‌گندینگ. جانور ساوقاتمه‌سین، اۏشه‌نی بېر، بونینگ اوستیگه تشله‌یلیک...

چال دېدی: یۏق... جولنی بېرالمه‌یمن... سیزلر مېندن اېشکنی ساتیب آلدینگیز، جولنی اېمس...

- هه، اېشکنی ساتیب آلدیک... جولنی هم بېرگین، اوستیگه تشله‌یلیک. جول جوده اېسکرگن و ژنده بۏلگنی اوچون هیچ نرسه‌گه یره‌مه‌یدی...

- هه، اېسکرگن، افلاس، هیچ نرسه‌گه یره‌مه‌یدی... بیراق سیزلرگه بېرالمه‌یمن...

- نېگه اېندی؟

- بېرالمەیمن جناب... بو جول آتەمدن اېسدەلیك دیر... آتەمگە دە آتەسیدن یېتگنمیش ... قیسقەسی، آتەلریم‌نینگ اېسدەلیگی دیر...

امریکالیككە دېدیم: بېرمەیدی، آتەمدن اېسدەلیك، دېیدی.

او دېدی: بو ژندە نیمەنگگە یرەیدی؟ دېب سۉرە.

چالدن سۉرەدیم: اېندی بو ژندە جول و كثیف نیمەگە یرەیدی؟

چال بیردنیگە جدیلشدی: نیمەگە یرەیدی، دېگنیز یعنی نیمە؟ اېندی باشقە بیر گرگ اورگن اېشك تاپیب، اوستیگە تشلەیمن. قسمت بۉلسە دە، سیزلردېك ینە بیرار ساتیب آلەدیگن تاپیلر. خدا خواهلسە اونی هم ساتەمن. بو جول مېنگە خوش‌شانسلیك كېلتیرەدی... حالیگی قازیقنی هم سیزلرگە تېكین بېردیم. او اوچون بیرار نرسە دېدیم می؟

- اېندی كېل، قتیق توتمە. نېچە قروش آرتیقچە هم بو ژندە اوچون بېرەمیز. ژندە جولنی آلیب بو جانور اوستیگە تشلەیلیك، ساوقاتمەسین...

- نیمه‌لر دییاپسن؟ اونده مین ایشکنی قنداق ساته‌ی؟... بیش ییلدن بیری قری، گرگ اورگن کچل ایشکلرنی شو ژنده جول ارقه‌لی ساتیب کیلگنمن... خوب، خیر... بارینگ، خیرینی کۉرینگ...

امریکالیک سکته قیلمه‌سین، دیب قۉرقدیم. قۉلتیغیدن توتدیم. چال نیچه آدیم کیتیب، قه‌یتیب دیدی:

- ایسته‌سنگیز، ایشکنی تشلنگیز، بیکارگه زحمت چیکمنگ و اوزاققه آلیب کیتمنگ... اۉشنده مین ده چرچه‌مه‌یمن...

ایشکنی اۉشه ییرده قۉییبیردیک و موتر تورگن ییرگچه یه‌یاو (پیاده) باردیک. امریکالیک متخصص اۉرتاغیم دیدی:

- اۉزگه ییرلرده بونداق ایمسدی. شونداق بیر بلا باشیمگه تۉشمه‌گندی... برچه‌سی اۉخشش. بیراق بو چل بوتونله‌ی باشقچه ایدی!...

موترگه میندیک. قازیق حالی هم قۉلیده ایدی. تشله‌مسدی.

دیدیم: بو قازیقنی نیمه قیلماقچی سن؟

او دیدی: ایسده‌لیک صفتیده، تۉشملر کلکسیونی ایچیده قۉیه‌من... جوده قیمتلی قازیق دیر... تیکین آلدیم، ایکی یریم مینگ لیره!...

عالم و آدم آلدیده آبروییمیز کېتدی... باشقه آبرو بیزده قالمه‌دی...

شونداق باشیگه اورردی و "آبروییمیز کېتدی!" دېیردی.

حلال زاده کیشی

بیر-ایکی آغیز سۉز اوشبو داستان حقیده: "حلال زاده کیشی گپی‌نینگ اوستیگه توشه‌دی". قوییده اۉقییدیگن نرسه، مېن حقیمده اۉرتاقلریمدن بیری، باشقه بیر اۉرتاغیمگه ایتگن." سیزنینگ اۉرتاقلرینگیز هم سیز حقینگیزده شونداق نرسه‌لرنی بیر-بیرلریگه ایته‌دیلر. سیز اۉقووچیلر هم شو نرسه‌لر یا شونگه اۉخشش نرسه‌لرنی اۉرتاقلرینگیز حقیده ایته‌سیزلر:

حقنی ایاق آستی قیلیش کېره‌ک اېمس، چیندن هم نازنین آدم، بیراق ... بیلمه‌یمن، قنداق أیته‌ی...، بیر آز مغرورگه اۉخشه‌یدی... شونداق اېمس‌می؟... غیبتینی قیلاتیبدی، دېب اۉیله‌مه‌گین تغین...، اصلا مونداق بیر نرسه اېمس... اما نیمه هم قیلیش ممکن؟... اۉزی و سېنینگ فایده‌سیدن باشقه‌لرنینگ ضرریگه هم بۉلسه، اۉتمه‌یدی... نیمه‌دن یمانیم کېلگنینی بیله‌سن‌می؟... تظاهردن... اۉزینی کۉنگیلچن و اۉرتاغ صفتیده کۉرستسه؛ اۉشه که یشیرنچه دایم اۉزی‌نینگ اۉیلسه... بۉلمسه چیندن هم کۉنگیلچن آدم... هه... تۉغری... چیندن هم یخشی یازووچی... یازوولری بیر-بیریدن یخشی و گۉزه‌ل، بیراق نې فایده؟... یازگن نرسه‌سی نیمه‌دی

اؤزی؟... مسخره‌بازلیک خو یازووچیلیک بؤلمه‌یدی... هر بیر مکتب باله‌سی هم شونداق الپک-چلپکلرنی... تؤقیسه...، سؤزلریمنی ینگلیش توشینمه‌گین!... مېن اونی چیندن هم یخشی کؤره‌من...، اصلیده جوده نازنین آدم.

سؤزی، سؤز... سؤزینی ایاغ آستی قیله‌دیگنلردن اېمس...، قیسقه‌سی ایشانچلی آدم...، بیراق...، قنداق أیته‌ی، بیلمه‌یمن...حساب-کتابی توزوک اېمس... یانیده اؤلتیریب چق-چقلش و صحبت قوریشگه‌گینه یره‌یدی... اما خدا قیلمه‌سین، اونگه قرض بېریب کؤرمه... پولدی آلیب غیب بؤله‌دی و سېن بؤلسه قؤلینگ مینن بېریب، ایاغینگ مینن چاپیب آلیشنگ کېره‌ک... اخی شرافت هم یخشی... نرسه-کو!... گل أیتیب، گل اېشیتماق اؤز اؤرنیده، بیرینچیدن کیشی شرافتلی بؤلیشی کېره‌ک.

قؤلی آچیق آدم... ایستگنینگچه لوطی باز... بو نقطه نظردن تېنگی یؤق، دېسک هم بؤله‌دی... بیراق بذل و بخششی هم حساب مینن... سېنگه بیر دانه زیتون بېرسه بار می، بیر قوطی زیتون یاغینی سېندن اؤندیرمسه یوزیمنی قره قیل... لوطی‌بازلیک شو بؤلسه-ده... یؤق ینه اؤیله‌مه... مېن چیندن اونی یاقتیره‌من... اونی یاقتیرمه‌گنیمده، بو سؤزلرنی ایتیب نیمه قیلر اېدیم؟... شونداق اېمس می؟... خسیس اېمس... پول خرجلسه... اؤرتاغی اوچون قانیدن هم... کېچه‌دی... بیراق یخشی اؤیلب کؤرسنگ، بو ایشلرنینگ دېیرلی برچه‌سی اؤزی نینگ شخصی فایده‌سی اوچون دیر.

یخشیلیگی‌گه گپ یۉق...، بولر تۉغری... بیراق... بیلمه‌دیم دقت قیلدینگ می یا یۉق؟... یخشیلیگی هم اۉزی‌نینگ دردیگه‌گینه تېگه‌دی، خلاص... اۉشه هۉکیزنینگ قصه‌سینی بیله‌سن-خو... ایتیشلریچه، بیر هۉکیز بار ایکن، بېش یوز کېلو اۉت ییب بېش لیتر سوت بېرر ایکن. بېرگن سوتینی هم تېپیب تۉکر ایکن... او ده خودی شو هۉکیزگه اۉخشه‌یدی... اینان، اونی ایناغمدن کۉپراق یخشی کۉره‌من... بیر آز قیزغنچاق- ده حیف... دېمک، سېن هم متوجه ایکن‌سن-ده...! جوده قیزغنچاق... اېنگ یقین اۉرتاقلریگه هم قیزغانه‌دی...بیلمه‌دیم، مقصدیمنی توشینه‌سن می یا یۉق؟... نېگه؟... مېن هم سېنینگ منظورینگنی یخشی بیله‌من... مېن هم جوده سېوه‌من... یعنی مېنینگ چیندن یخشی کۉره‌دیگن سناقلی کیشیلریمدن بیری دیر... ایناغمدن کۉره هم کۉپراق یخشی کۉره‌من، دېسم ایشانگین.

نیمه‌سینی یاقتیرگنیمنی بیله‌سن می؟... چورت گۉیلیگیدن... یوره‌گیده بار نرسه، تیلیده هم بار... بیراق بو حیله‌گرلیکلری نیمه اوچون‌لیگینی تغین بیلمه‌دیم... اۉزیگه ایتسنگ، "نزاکت!"... دېیدی... بیراق بو بیلن کیمنی الده‌یدی؟... الداقچی دیر، اۉشه یره‌مس الداقچیلردن... راستینی سۉره‌سنگ، مېن هم دنیاده شو بیر نرسه‌دنگینه نفرتلنه‌من.

خدا حقی جوده یخشی کۉره‌من... اصلیده یخشی آدمنی برچه سېوه‌دی... بو تۉغری... بیراق... حتماً سېن هم متوجه بۉلگن

سن... اوخپكِ زیر بوریا... آلدینگه بۉلسه لبی، لبیگه تېگمسدن سېنی مقته‌یدی یو مقته‌یدی، اما ارقه‌نگدن بۉلسه، خدا بیله‌دی نیمه‌لر نیمه‌لر تاقه‌دی... اونینگ بو اخلاقی چیندن ده یمان... اصلیده مېن اۉشه رند و خرابات... جوده یاقتیرمه‌یمن.

اونی سېن هم یخشی تانییسن و مېن هم... چیندن ده جوده کم اوچیره‌یدیگن اۉرتاقلردن، بیرارته‌نینگ حقینی آیاق آستی قیلگنینی حالیگچه کیشی کۉرمه‌گن... کۉزیم کۉر بۉلسین ده، یکه اۉز فایده‌سینی کۉزله‌گنینی کۉرگن بۉلسم... بیراق حیف او استثماردن یمانی کېله‌دی... یلغوز اۉرتاقلریگه گینه شونداق، دېب اۉیله‌مه... شخصی منفعتی اۉرته‌ده بۉلگنده بار می؟ اونده او آته‌سینی هم ایه‌مه‌یدی... یۉق... تغین اونینگ یمانلیکلرینی ایتاتیبدی، دېب اۉیله‌مه‌گین... هیچ قچان.

شونی ده ایتماقچی‌من، او چیندن ده شرفلی بیر کیشی... چیندن ده شریف بیر انسان... بیراق... قره... اۉزی هم کېلیب قالدی... به به به... قربانیز بۉله‌ی... قه‌یېرده‌سیز؟ هیچ کۉرینمه‌یسیز؟ منه شو حاضر بیر ساعتدن بېری "ذکرِ خیریز ایدی... "حلال زاده آدم اۉز گپینی اوستیگه توشه‌دی"، دېب ایتگنلری بې چیز ایمس ایکن-ده!

یوتیش(موفقیت) یۉللری

برادر، بونداق گپلرنی کېره‌گی یۉق... مردم فقط اینتلیش، کوشش و مینگ خیل زحمت و جان اورماق ارقه‌لی پول تاپه‌دیلر.

انسان کوشش و اینتلیش بیلن پولدار بۉلمه‌یدی، دېب کیم ایته‌دی؟ برادر، مونداق گپلر قدیمگیلرنیکی.

موفقیت رمزی ایشده خلاصه بۉله‌دی. بیر شهرلی ایشچن عایله‌نینگ تورموشینی شرحلب، بو نرسه‌نینگ تۉغریلیگینی اثباتله‌ماقچی‌من.

خلق الله نینگ یۉلاوچیلیگی اوچون "بادیتو" عایله‌سی اېنگ یخشی اولگو و اۉرنک بۉلاله‌دی. مېن "بادیتو" عایله‌سی بیلن تانیشوو و ارتباطیم بارلیگی اوچون او عایله‌نینگ سر-اسرارینی ارائه قیلیشگه موفق بۉلگن‌من. عکس حالده، سیزلردن هیچ بیر کیشی اوشبو خاندان نینگ موفقیت رمزی بیلن تانیشیش افتخارینی نصیب بۉلالمس اېدی.

"بادیتو" عایله و طایفه‌سی تورکیه‌نینگ اېنگ بویوک عایله‌لریدن دیر. مملکت ایشلری نینگ ییریک بیر قسمی بولرنینگ انحصاریده دیر. بو عایله نینگ کله‌گُنده‌لری قوییده‌گیلردن عبارت:

* "سلیمان بادیتو"، "یوسف بادیتو" نینگ آقازاده‌سی دیر،

* "یوسف بادیتو"، "مارکو بادیتو"نینگ جینی،
* "مارکو بادیتو"، "یالکو بادیتو" نینگ اَبه‌سی (عمکیسی)،
* "یالکو بادیتو"، "مردفای بادیتو"نینگ اینی-آغه‌سی،
* مرفای بادیتو"، "میشل بادیتو"نینگ کییاوی،
* "میشل بادیتو"، "معز بادیتو" نینگ قه‌یین آته‌سی دیر،
* و هکذا....

کیچره‌سیز، بوندق بیلن بو عایله‌نینگ رازینی آشکار قیلالمه‌یمن. یخشیسی شو که، بیر تیلی بخاری نینگ ایشلب چیقاریش و ساتیش جریانینی سیزلرگه ایسلش بیلن اوشبو بویوک رازینی سیزلرگه ساده و عام فهم قیلیب، ایته‌ی.

* * *

شو حاضر بیز "استقلال" بویوک یؤلیده‌گی اوی اسباب-انجام ساته‌دیگن بیر مغازه قرشی سیده توریب‌بیز. کؤزیمیز بیلن مغازه ویترینلری ارقه‌سیده‌گی تورلی تیلی بخاریلرنی تماشا قیلیب توریب‌بیز. بو بخاریلر تورلی شکل و مختلف رنگلرده مغازه ده تیزیلیب قؤییلگن.

– سین قیسی تور بخارینی یاقتیره‌سن؟
– اؤشه کریمی رنگلیسی ... نظریمده یخشی، بیراق جوده قیمت ... بیله سن می؟ ۲۱۲۰ لیره کؤپ کته پول!
– یخشیسی قیمتی ۸۵٤ لیره‌لی منه بو بخارینی تنله‌یلیک.
– هه، بو هر نقطهٔ نظردن قوله‌ی و یخشی.

هه، بو "بادیتو" عایله‌سینینگ قنداق قیلیب پول تاپیشینی شرحلشده ییترلی. اوندن سؤنگ، اوشبو عایله‌نینگ قنداق محنتکش و ایشچن‌لیگینی بیلیب آله‌سیز. بو عایله بو زمان نینگ دنگسه، بیکاره و ادعالی مردم اوچون یخشی اؤرنک دیر.

"اسحق بادیتو" "عربلر مسجدی" و پنجشنبه بازار" یؤلی نینگ اؤرته‌سیده بیر گدامی بار. اؤزینگیز هم حالیگچه اونی کؤرگن بؤلسنگیز کیره‌ک. یورگن برچه آدملر و دلاللر هرکون کوچه-کؤیلرده یوریب، میده-چویده تیمیرلرنی ییغیب یا ساتیب آلیب، کیچقورون ایلتیب "اسحق بادیتو" گه ساته‌دیلر. "اسحق بادیتو" جنابلری نینگ لطفی طفیلی بو یؤلدن کؤپگینه آدملر نان تاپیب گذران قیلیب یورگنلر.

– بو میده-چویده تشلندیقلر بخاریگه نیمه ربطی بار؟ یخشیسی تیلی بخاری موضوع سیگه باره‌یلیک.

– شاشمه، دردینگنی قرارلیک مینن ییگین. صبر قیلسنگ برچه نرسه‌نی توشینتیره‌من.

– هه، "اسحق بادیتو" شو میده-چویده‌لرنینگ بیر کیلوسینی ۱۲ قروش ساتیب آلیب، اونی "عزیز بادیتو"گه ساته‌دی. او اؤز نوبتیده بو نرسه‌لرنینگ یوزینی کؤرمسدن، ایشی صادرات بؤلگن "فردی بادیتو"گه تیلفون ارقه‌لی ساته‌دی. "فردی بادیتو" هم جنسلرنی کیلوسی ۱۷ قروشدن انگلستان تبعه‌سی بؤلگن "ژاک بادیتو"گه ساته‌دی.

"عزیز بادیتو" و "فردی بادیتو"لرنینگ خدمتلری طفیلی گدامدار، جوالی، ترازودار، حسابچی، تایپست کبی کؤپلب آدملر نان

ییپدیلر. قاله بیرسه، کۉپ ارز (خارجی پول) مملکتگه کیله‌دی. بو اۉزی کته بیر خدمت، البته!

چیندن هم انگلستان تبعه‌سی بۉلگن بیر چیت ایلیک "ژاک بادیتو" ارزیمه‌گن بو میده-چویده تشلندیقلرنی ساتیب آلیب نیمه قیله‌دی؟

"ژاک" سینیق-پچق حلبیلر و ایسکی-توسکی تیمیرلرنی کیلوسی ۲۰ قروش ابَه‌سی "دیوید بادیتو"گه ساته‌دی. اونینگ کارخانه‌سی بار. "دیوید بادیتو" اولرنی آهن چادر و سیخلرگه تبدیل قیلیب، کیلوسی ۲۰۰ قروش بخاری سازلیک فابریکه‌سی بۉلگن "آدم بادیتو"گه ساته‌دی. بو فابریکه‌ده آهن چادر و سیملردن بخاری یسه‌لیب، چیرایلی بۉیلگندن سۉنگ بازارگه چیقه‌ریله‌دی.

* * *

اینده‌ی استانبولگه باره‌میز.

"یوسف بادیتو و ایناغه‌لر" شرکتی استانبولده جوده هم مشهور. مغازه‌نینگ ایشیگی اوستیگه شونداق یازیلگن:

"آدم بادیتو و ایناغه‌لر شرکتی"، تیلی بخاریلرنینگ انحصاری نماینده‌لیگی

کۉتره (عمده) و چَکنه (پرچون) ساتیله‌دی

"یوسف بادیتو و ایناغه‌لر شرکتی" بخاریلرنی چیرایلی کاتالوگلری بیلن انحصاری یۉسینده اۉلکه‌گه وارد قیله‌دی. مثال اوچون منه اۉشه ۸۵٦ لیره‌لییک بخارینی ۸٦ لیره‌گه تجارتی نرخده تورکیه‌گه

وارد قیلەدی. "یوسف بادیتو" ۲۴٪ ساتیش حقی و ۲۹٪ نمایندەلیک حقینی اصل قیمتی اوستیگه قۆییب، اونی ۱۰۲ لیرەگه اینیسی "ابراهیم بادیتو"گه بیرەدی.

"ابراهیم بادیتو" هم ۲۰٪ رسمی فایدەنی اوستیگه قۆییب، ساتیش جوازینی "حیثم بادیتو"گه اۆتکزەدی. یعنی هر بخاری ۱۲۲ لیره و ۲ قروش. شونینگدیک، "حثیم بادیتو" هم بازار توسعەسی اوچون "احمد تورک اۆغلو" بیلن بیرگه بیر شرکت قورگن. "ییر بانکی" نینگ برچه ۵۰٪ سهملرینی اوشبو شرکت اختیاریده، البته.

احمدخان بانکیدن ۸٪ بهره بیلن پول کریدت آلەدی. بو بهرەلرنی هم بخاریلر قیمتی اوستیگه قۆیەدی. حالی هیچ نرسه بۆلمەی توریب، بخاریلرنینگ قیمتی ۱۳۴ لیره و ۳۴ قروشگه ییتەدی! "حثیم" بخاریلرنی اۆز آتیگه ابراهیم دن آلگن ایدی. لذا بو قتله "احمد تورک اۆغلو" اۆز آتیگه بانکلریدن ۸٪ بهره بیلن کریدت آلەدی. هیچ گپ بۆلمسدن بو ۸٪ بهرەنی هم بخاریلر قیمتیگه قۆشەدی. ایندی بخاریلرنینگ نرخی ۱۴۵ لیره و ۲۰ قروش دیر. بو شرکت ۲۰٪ تجارت فایدەسینی هم بخاریلر نرخیگه قۆشیب، قیمتینی ۱۷۴ لیره و ۳۴ قروشگه ییتکزەدی. "احمد تورک اۆغلو" کۆتره ساتووچی بۆلگنلیگی اوچون برچه جنسلرنی "میخائیل بادیتو"گه ساتەدی. بو معاملەلرنینگ دییرلی برچەسی حاضرگچه کاغذ یوزیده بۆلگن و بخاریلر حالی انگلستاندن قیمیرلەگنی یۆق!

* * *

اکه‌جان، تیریکلیک نینگ اینگ یخشی نرسه‌سی تیر تۉکیب، سعی و اینتیلیش ارقه‌لی بیر لقمه حلال و شرافتمندانه نان تاپیش دیر.

منه کۉره‌سن!

آتلری یوقاریده توتیلگن کیشیلرنینگ محنت و تیر تۉکیشلری نتیجه‌سیده هر بخاری نینگ نرخی حالی انگلستاندن قیمیرله‌مسدن ۱۷۴ لیره و ۳۴ قروشگه ییتدی. دلاللر بو معامله‌دن قنچه پولگه ایگه بۉلگنینی اۉزینگ اۉیله‌گین.

"سلیمان بادیتو حمل و نقل شرکتی" بخاری نینگ نرخیگه کۉره ۴۰% پول آله‌دی و اولرنی لندندن گمرک گچه کیلتیریب بیره‌دی. حاضر بخاری نینگ نرخی ۲۵۸ لیره و ۴۸ قروش بۉلگن.

"میخائیل بادیتو" گمرک ایشلری اوچون کمیشنی‌نی آلیب، جنسلرنی "پاس بادیتو"گه بیره‌دی. اوشبو حرمتلی و انساناۉرتاغ عایله نینگ سعی و محنتی طفیلی کۉپگینه آدملرنینگ تورموشی تأمینلنه‌دی.

* * *

ایندی گمرکده بخاریلرگه ۳۲% واردات محصولی قۉییله‌دی. بو دره‌کدن دولت خزانه‌سیگه هم کته مبلغ باریب توشه‌دی. بو بیر قانون دیر، البته. جنسلرنینگ قۉلمه-قۉل بۉلگنی طفیلی خلق الله گه ایش تاپیلیب، دولت هم بهره‌دن بی نصیب قالمه‌یدی. چونکه دولت یلغوز بخاریلردن ایمس، بلکه "بادیتو"لردن هم مالیات اوندیره‌دی. بو یۉسینده دولتگه کۉپ فایده تیگه‌دی. بنابرین، بقیره‌میز: یشه سین اۉلکه!

* * *

گمرک گداملریده هر بیر بخاری نینگ نرخی ۲۹۲ لیره و ۳٦ قروشگه ییتگن. او ییرده "پاس بادیتو" ۲۰% فایده اوستیگه قۉییب، اولرنی "میشل بادیتو"گه ساته‌دی. اینـدی بخاری نینگ تجارت نرخی ۳۵۰ لیره و ۸۴/۵ قروشگه ییتگن. بو نرخ فیکس بۉلیب، هیچ قنداق تخفیف بۉلالمه‌یدی. بخاری یازنینگ اداغیگچه گدامده قاله‌دی. ٦% گدام کرایه‌سی هم گمرک حسابیگه آلینه‌دی و هر بخاری نینگ قیمتی ۳۸۲ لیره و ۳۵ قروش بۉله‌دی.

ساووق فصلی باشله‌نیب "میشل بادیتو" جنسلرنی گمرک گدامیدن چیقرماقچی بۉله‌دی.

"بادیتو"لر عایله‌سینینگ اۉزی جنسلرنی هیچ کۉرمه‌یدی. اولر حتی پوللرینی هم کۉرمه‌یدیلر. چون چِک و حواله‌لر شکلیده بانک حسابلریگه باره‌دی. فقط سنه‌له‌دی و حسابچیلر هم رقملرنی سنه‌یدیلر. بانک خادملری هم "بادیتو"لر اۉرنیگه سنه‌یدیلر و امانت صندیق لریده تیریب قۉیه‌دیلر. "بادیتو"لر اوشبو اوچینچی قۉل ایشلر اوچون کیچه یو کوندوز ایشله‌یدیلر. بیچاره‌لر تینیم سیز، کیچه یو کوندوز تیر تۉکه‌دیلر!

* * *

هه،

"مردفای بادیتو" جنسلرنی کۉرمسدن و حتی رنگی و شمایلینی بیلمسدن اوستیگه ۲۰% فایده قۉییب "فدای بادیتو"گه ساته‌دی. او هم جنسلرنی سینگلیسی گه بیره‌دی. قیسقه‌سی، بخاریلر نیچه کیشیگه

قۉلمه-قۉل بۉلیب، نهایت قیمتی ۷٥۰ لیره و ۲۲ قروشگه یېته‌دی. بیراق بو حالی ایش نینگ باشله‌نیشی! بیز قرشی سیگه تورگن شو مغازه "بادیتو"لرنینگ نماینده‌لیگیدن بیری.

– بلاخره بخاریلرنینگ قیسی بیریدن خوشینگ کېلدی؟

– قیزیلی قنداق دیر؟

– قیزیلی جوده هم چیرایلی ایکن. قیمتی هم باشقه‌لریگه کۉره ارزانراق. اصلیده بو بخاریلرنینگ ارزشی مقابلیده ۷٥٦ لیره و ٦۲ قروش نیمه دېگن نرسه دی، اۉزی؟

– یالله بار، تېز ساتیب آلگین. شیرینیمیزنی اونوتمه، تغین! ایرته اقشام مهمانینگ من. مبارک بۉلسین، بخاری!

هوش نابغه‌سی

دیدارینگگه جوده مشتاقلر... سېنی هرقنداق قیلیب کۉریشگه کۉنگیللری ایسته‌یدی، دېدی.

نیمه گه... مېن خو اولردی تانیمه‌یمن، دېدیم.

– خو بۉلیبتی... اخیر سېنی قنچه‌لر مقته‌گنیمیزدی بیلمه‌یسن... اینیقسه هوشینگ کۉپلیگی حقیده جوده کۉپ نرسه‌لر ایتدیک... "هوشلی" بۉلیشنی کیم هم یاقتیرمه‌یدی دېیسن؟... اینیقسه ایل اره‌سیده اوشبو صفت بیلن دانگ تره‌تیشنی کیم نینگ کۉنگلی ایسته‌مه‌یدی؟...

خودّی بیر دورری غۉر سېسلی کیشیدن بیرار آهنگ کویلشنی ایسه‌گندېک، اعتنا قیلمه‌دیم... بیلسنگیز اگر، کۉپ آغیر-یېنگیللیک، هه یا یۉق و ناز و ادالر قیلدیم... نهایت التماسیگه کۉندیم. اۉزاقدن مېنینگ فوق العاده هوش و ذکاوتیمگه مشتاق بۉلگنلرنینگ کۉزلرینی

مبارک جمالیم بیلن آیدینلشتیرماق اوچون اۉرتاغیم بیرگه باریشگه قرار قیلدیم.

کیریب بارگنیمده، خودّی بیر فوق العاده موجود اولرگه نازل بۉلگندیک ایدی- باشیدن ایاغی تیرناغلری نینگ اوچیگچه چک-چک هوش و معرفت تامه‌دیگن بیر موجود- تعجب و تحسیندن تۉله کۉزلر و سینچکاو قره‌شلر بیلن مینگه باقر ایدیلر. بیچاره مین، تخته‌نینگ آلدیگه باریب جواب بیره‌دیگن هیچ نرسه‌نی بیلمه‌یدیگن دنگسه (تنبل) و شوخ اۉقووچی گه اۉخشب، مخمصه‌گه توشیب قالگن ایدیم.

عایله‌نینگ آته‌سی: مرحمت جناب... بنده و عایله‌م نینگ هربیر عضوی سیز جناب عالیلری نینگ عالی درجه‌لی هموش و ذکاوتینگیز شیفته‌سی و فریفته‌سیمیز... دیدی.

قنچه‌لیک عجبلنگن‌لیگیمنی اۉزینیگیز حدس اۉره‌سیز، البته.

"خو...که... شونداق؟..." دیدیم باشله‌نیشده.

عایله‌نینگ آنه‌سی دیدی: "برچه اۉرتاغلریمیز، یعنی جنابنی تانییدیگنلری، جناب نینگ سرشار هوشلری حقیده ..."

عین شو چاغده، هیجان شدتیدن نیمه قیلرینی بیلمه‌ی، دایم قۉللرینی بیر-بیریگه آوقه‌لب تورگن عایله‌نینگ یاش قیزی دیدی: "بو

یېرگه تشریف کېلتیریشیزنی اېشیتگن بیر عده اؤرتاغلریم اېشیتیب، اؤته اشتیاق بیلن خدمتیز شرفیاب بؤلیشنی ایسته‌یدیلر."

شونده برچه میزبانلر و مهمانلر، خودی حیوانت باغیده‌ی عجایب الخلقه نادر حیواننی کؤرگنلریدېک، تېگره‌گیمنی اوره‌ب آلدیلر. اېندی مېن نیمه قیلیشیم کېره‌ک اېدی؟... بولرنینگ قولاغیگه، مېنی خارق العاده بیر موجود و فوق العاده هوشلی دیب یخشی پوفله‌گن اېدیلر. قؤرقینگه توشگن اېدیم... اعلانلر مؤسسه‌لری ارقه‌لی تاریخی اؤتگن فاسد جنسلر تانیتیلگنی سینگری، یوزیم یلتیراق، ایچیم قلتیراق چیقیب، رسوا و مسخره بؤلیشدن چؤچیب تورگن اېدیم. مقته‌نیلگن کېلین کبی بیرار دسته گلنی سووگه بېره‌یین، دېب ایزچیل خدا-خدا دېیر اېدیم.

نیمه قیلیشیمنی بیلمس اېدیم. رسوالیکدن قؤریقیب، اینده‌مسدن دایمگیدېک بیر بورچکده بوریشیب اؤلتیرسم میدی؟ یا او-بولرنینگ سؤزلریگه اره‌له‌شیب، آغزیمگه کېلگن الپپک-چلپکلرنی ایتیب، عملده ابتکارنی قؤلگه آلسم یخشی میدی؟ ... یا هم آغزیمدی لاشتیکینی قاچیریب، تورلی مزه‌لی فکاهیلر و لطیفه‌لرنی ایتیب، برچه‌نی کولدیریب ایچک اوزدی قیله‌ی میدی؟ یا که بؤمسه، اؤزیمنی صولتلی و آغیر توتیب، خودی هر بیر سؤزیم مینگ‌ته آلتین تنگه گه

ارزییدیگندیک قیلیب، دانه-دانه و آز سؤزلسم میدی؟... چاره نیمه ایدی؟ ... تېز بیلن شیب-شیتّه بؤلگن ایدیم...

هر حالده ایش، ایشدن اؤتگن ایدی، نې آرتگه قه‌یتیش و نې هم آلغه باریش امکانی بار ایدی. یخشیسی شو ایدی که قافیه‌نی بای بېرمسدن، قنداق بؤلمه‌سین تاپقیرلیک و حاضرجوابلیکنی ایشگه تشله‌شیم کېره‌ک ایدی... برچه تؤغری، بیراق نېگه دیر اؤشه زهاتی مېن جوده کلپنگ و کودن بؤلیب قالیب، بار آزگینه عقل و هوشیم هم باشیمدن اوچیب کېتگن ایدی. حالیم شونچه‌لیک یمان ایدی که، حتی قؤلیمنی نیمه قیلیش یا قه‌یېرگه قؤیشیم نی هم بیلمس ایدیم! یوزیمنی چؤزیله‌یاتگندیک سېزیر ایدیم. آغزیمده تیشلریم اؤسیب، بیریکلشماقده ایدی... بیر ایشک کله‌سی بؤیینیم گه میندیریلگندیک تویولر ایدی...، نیمه چاره قیلیشیم کېره‌ک ایدی؟...

جماعت نینگ برچه‌سی صحبت و کولیش بیلن مشغول ایدی، بیراق مېنینگ زار مانده ایکی لبیم ایتنگ که بیر-بیریگه سرشدیک یاپیشگن بؤلسه؟

سناقسیز کؤپ لطیفه و چیرایلی نکته‌لرنی بیلر ایدیم، بیراق بدبختلیکنی قره‌نگ که اولردن بیرانته‌سی هم ایسیمگه کېلمس ایدی.

جۆنب کېتیشیمچه، برچه‌لر مېنگه استهزالی کولیشلریگه شک یۉق ایدی.

اوی ایگه‌سینینگ سېسی باشیمدن چۉرتیمدی اوچیردی. او ایتدی: "خوش... جناب نینگ عقیده‌لری نیمه‌دی؟..."

برچه جیم ایدی و مېنینگ نیمه دېیشیمنی کوتیب تورگن ایدی. آغزیمنی آچیشیم بیلن، لونده-لونده معرفت آغزیمدن یاغیله‌دی، دېب اۉیلر ایدیلر... بیراق مېن صحبت نیمه حقده‌لیگینی اصلا بیلمس ایدیم. خودّی اویقودن اوچیب تورگندېک، دېدیم: "مېن؟... هه... نیمه... درواقع... هه بنده هم جناب مینن هم عقده‌من."

کولگی‌نینگ توفانی برپا بۉلدی. استغفرالله!... عجب بلاگه دوچ کېلگنمن. سیچقاندېک مونداق قپقانگه تۉشمه‌گن ایدیم. هۉکیللب ییغلشیم گه سل قالگن ایدی. باشیمدی کۉتردیم. اتاق ننینگ سقفیگه بیر باقدیم، کېین بیردنیگه شیطان تیلیمگه کیرگندېک، دېدیم: "حتماً بو "انکدت"نی بیله‌سیزلر...؟"

اې بابا... قیسی "انکدت؟...". اصلاً "انکدت"نینگ اۉزی نیمه؟ "انکدت" دېگنی ایندی نیمه بۉلدی؟ بو قنداق آغیزنی کویدیره‌دیگن آش ایدی که اۉزیمگه پیشیردیم ؟... برچه کۉزلر

آغزیمگه تیکیلدی. تغین قنداق لعل و جواهرلر تپ-تپ آغزیمدن توشگنینی کؤرماقچی ایدیلر. مېن بیچاره قنچه کوچنسم هم، بیله‌دیگن اؤشه لطیفه‌لردن بیرانته‌سی ایسیمگه کېلمس ایدی... بلاخره اغزیمدی آچیب، دېدیم: "هه... اؤشنداق بیله‌سیزلر... رحمتلی ملا نصرالدین بیر کونی..."

الهی تیلیم قیرقیلسه ایدی... بو ملا نصرالدین اېندی قه‌یېردن تیلیمگه کېلدی؟... قره‌نگ که مینگلب لطیفه‌سیدن بیرانته‌سی هم ایسیمگه کېلمس ایدی. مردم ایسه مېنگه تیکیلیب کوتیب تورگن ایدیلر.

"هه، بیر کون ملا نصرالدین..." دېدیم.

بیهوده کوچنر ایدیم. بیرار نیمه قیله‌یین دېب: "هه، ملا..."

تغین لایده باتیب قالگن ایشکدېک جام قالدیم. اوی ایگه‌سینینگ خاتینی ملانینگ اؤرنیگه دادیمگه یېتمه‌گنیده!، ذره‌چه آبرو دېگن نرسه مېنگه قالمس ایدی. خاتین ایتدی: "مرحمت. کېچکی طعام حاضر، ساوییدی."

هرچند، برچه‌دن کېین اوقاتخانه‌گه کیرماقچی ایدیم، بیراق برچه‌لردن ایلگری دسترخوان اوستیگه کؤکردیم. اېندی بونیسی هم میلی، لیکن آغزیم نینگ یؤلینی نېگه‌دیر تاپالمه‌ی یاتگن ایدیم.

سوپ ایچر ایدیم، بیراق آغزیمدی بورچکیدن کییملریم اوستیگه تۆکیلر ایدی.

آغزیمدی آچیب: خانم، قۆلیز آغریمه‌سین، چیندن هم مزه‌لی اوقات ایکن" ایته‌من، دیب: "حیف شونچه زحمتگه، بو خو بیر تکه توز بۆلگن-کو!"

اوی نینگ قیزی بشقابیمگه بیر پرچه گوشت قۆیدی. مین ایسه: "تشکر، ییترلی!" دییمن دیب: "بو نیمه‌دی، بیر ذره-کو... باشقه هم بیر...، سوپ که یمان ایدی، بوندن بشقابیم دی یخشی تۆلدیرگین" دیدیم.

اصلیده قیسی نرسه بۆلگن ایدیم، خودی شیطان تیریمگه کیرگندیک. نیمه‌یی قیلماقچی بۆلسم، اونینگ تیسکریسی بۆلیب چیقر ایدی.

یانیمگه تورگن ییگتچه گه دیدیم: "آغا جان... قمار یخشی نرسه ایمس... یمان و پدر لعنت آدملرنینگ ایشی دیر..."

ییگیتچه بیچاره‌نینگ رنگ-قوتی اوچیب، ایتدی: "مین؟... مین؟... مین حالیگچه نه یلغوز قطعه قۆلیمگه آلگنیم یۆق؛ بلکه اصلا قماردن نفرتیم بار."

و مېن اېسه خودی قولەی فرصت تاپگنیمدېک، "اۋقیمەی ملا سن" دېگنلرینی اونگه بیر کۉرسەتیب قۉیەیین، دېب غۉر سېس بیلن اونگه قرشی یورش قیلیب، دېدیم: "هه اونی آنەنگ... باریب آتەنگنی الده"

اېندی برچەلر متوجی اېدیلر. مېن بۉلسه خودی ایگنەسی بیر خطده اوشلەنیب فالگنیدېک، هی بیر خیل چرت و پرتیلرنی تکرارلر اېدیم. یوزیمنی اوی اېگەسیگه-که حرمتلی کیشی هم اېدی- قیلیب:

"جناب عذر سۉرەیمن... مرحمت قیلیب ایتینگ-چی، قیزینگیز چیندن هم "قیز" میلر؟..."

بیچاره مردک بو سۉراغدن قولاغلریگچه قیزەریب کېتگن اېدی، اۋته اویالچنلیک بیلن دېدی: "حالیگچه اویلنمەگنلر..."

- "بولرگه قرەمەی، یخشیسی سیز بو نرسەلرگه ایشانمنگ... یخشیسی طب عدلیگه بارینگ، اولر بیر تېکشیریب (معاینه قیلیب) چیقسین!"

مهمل و بیمعنی سۉزلەیاتگنیمنی بیلیب تورگن اېدیم. مهمل سۉزیمنی توغریلەماقچی بۉلیب: "حتی معاینەلرنی هفتەده بیر یۉلی تجدید قیلینگ، چونکه قیزگینەنینگ کۉزلری بیر تورلیک کۉرینەدی!"

کېین پذیرایلیک سالونگه باردیک، قهوه کېلتیردیلر.

آغزیم نینگ تنابینی تارتیشگه قنچه‌لر اورینسم هم، بیراق قیلالمس ایدیم!... خودی لاشتیکی قاچگندیک!...

اوی ایگه‌سیگه دیدیم: "خوب... جناب، مرحمت قیلیب ایتینگ-چی، جناب عالیلری نینگ آیلیگی قنچه دیر اؤزی؟"

- "اوچ یوز لیره بیر آیده."

- "بو مهماندارچیلیک، بو اوی، بو اسباب-انجاملر، بو خاتین و اوچته باله‌نینگ وضعی اوچ لیره بیلن یوریش ممکن ایمس. بو پول بیلن بو نرسه‌لرنی تیارلشنی علاجی یؤق. تؤغری‌سینی ایتینگ، نیمه چل قیله‌سن؟"

آخ‌خ‌خ... چیندن هم اگر شو پیت بیر کیشی تاپیلیب، قولاغیم نینگ توبیگه بیر ترسکی توشیریب یا کوتیمگه بیر تیپیب اویدن چیقه‌ریب تشلسه، حقیمده اینگ کته محبت قیلگن بؤلر ایدی.

مهمانلر بیر عمللب صحبتنی اؤزگرتیریشگه اوریندیلر، بیراق مین قؤیر میدیم؟ تغین یوزیمنی اوی ایگه‌سیگه قیلیب: "خوب... ایندی بو باله‌لر قنداق بؤلدی؟ نیگه هیچ بیری اؤزینگگه کیتمبدیلر؟..." دیدیم. کیین سرشار هوشیمگه فریفته بؤلگن موجودات نینگ اپتیگه بیر قیا باقدیم. برچه مطلق جیملیکده، عجایب شیفته‌لیک بیلن تحسین آمیز مینگه باقر ایدیلر. بیردنیگه توریب، بقیردیم:

– مېن اخماق‌من... مېن بیر اخماق بیشرفدن آرتیراق نرسه ایمس من.

– اختیارینگیز، بو سۉزلرنینگ کېره‌گی یۉق!... بیزنینگ همه‌میز عجایب حضورِ ذهن و هوشینگیز مفتونیمیز..."

قیته بقیردیم: "مېن شعوری یۉق بیر ایشکدن آرتیق نرسه ایمس‌من."

مهمانلر شیبیر-شیبیرگه باشله‌دیلر:

– چیندن هم فوق العاده بیر شخصیت دیر!

– عجب هوش... و عجایب ذکاوت...!

– به، به... محشر...محشر-کو...!

– قره‌نگلر، کۉزلری چقنه‌یدی فقط!

باشقه طاقتیم تاق بۉلدی، یوکسک بقیردیم: "مېن بیر ایشک‌من... مېن بیر ایشک‌من...!"

قیته شیبیر-شیبیرلر باشلندی:

– بشریتنی مسخره قیلاتیبتی!...

– عجایب اۉتکیر طنز!

– عر رررر...عر رررر...عر ررر. عر. عر.

عر-عر قیلیشگه باشله‌دیم. خودی اېشکلردېک سکره‌ب، جفتک آتیب، تۉرت ایاق بۉلیب کوچه تمان یوگوردیم....

کوچه‌ده حالی هم اولرنینگ شیبیر-شیبیرلری قولاغیمگه اېشیتیلر اېدی:

– هوشی فوق العاده!

– چیندن هم عجیب!

– مېن عمریمده شونداق نابغه‌نی کۉرمه‌گن اېدیم!

– شونداق هم تۉلیب تاشگن که، بۉی-باشیدن آقیب توریبدی!

– بونچه هوش، اونی تېلبه قیلیب قۉیمه‌سین، تغین!

– بو بشریتنی مسخره قیلاتیبتی!

– بشریتنی مسخره...!

– بشریتنی مس...!

– بشریتنی...!

– بشریت...!

هه...، نیمه هم قیلیب بۉلر اېدی؟... بیز آتی بیز بیلن بیر نیمه توزه‌لگنمیز. بو اصلنی اۉزگرتیشنی هیچ هم علاجی یۉق. اگر سمان و

یوریشقه یېسم هم، اگر جفتك آتیب، عر-عر هم قیلسم، تغین فوق العاده هوشلی آدم‌من. هر بیر ایشکچیلیکده بیر حکمت یشیرنگن!

بو بیلن قوتلەیمن!

مینگ زحمت بیلن بهاءالدین بېگ بیلن تیلفون ارقەلی باغلنگن اېدیم. بهاءالدین بېگ نینگ سکرتری گوشکنی کۉتەریب، قۉنغیراق قیلگن کیشی کیملیگی و چی کارەلیگی و مقامینی بیلماق اوچون بویورینگ، اېشیتەمن دېگندن سۉنگ، اونینگ سۉزیگە دقت بیلن قولاق توتر اېدی.

اگر او آدم خواهش و احترام بیلن گپیرسە، اونده سکرتر:

– گوشیک قولاغیزده بۉلسین، دېب اۉزی گوشکنی قۉیر اېدی. بیچارە او آدم کۉپ وقتگچە گوشککە قولاق سالیب تورب، نهایت هاریب قۉیر اېدی. بو هم نېچە قتلەدن بېری گوشک قۉلیدە قالیب، گپیرالمسدن قالگن اېدی. لیکن بو سفر قتیق و عصبانیت بیلن گپیرماقچی اېدی و گپلری خواهش و احترام اېمس، بلکە محکم و آمرلرچە بۉلیشی کېرەک اېدی. او تیلفون نمرەسینی تېریب، کوتیب توردی:

– الو، اېشیتەمن.

– بهاءالدین بار می؟

– جنابعالی لری کیم بۉلەدیلر؟

– اؤرتاغی من!
– لطفاً بیر دقیقه.
نېچه دقیقه‌دن سؤنگ، بهاءالدین بېگ آکرلرچه سېس بیلن دېدی:
– الو
– بهاءالدین بېگ؟
– اؤزیم من.
– جوده خرسندمن. بلاخره سیزنی...
– کېچیرینگ، جنابنی تانیمه‌دیم.
– خواهش قیله‌من، قنداق قیلیب قدیمگی اؤرتاغینگیزنی اونوتیب‌سیز؟
– سېسی‌نگیز تانیش، بیراق اداری ایشلر اعصابیمنی بوزگن.
– بیرآز اؤیلنگ، مېن صنفداشیز اېدیم.
–کلِ رضا میسن؟
– یاغ اې، کل رضا اېمس‌من. او بوگون مملکت ایشلری بیلن بند و بونداق ایشلرگه وقتی هم یؤق.
– تغین کنعان بې بؤمه‌سنگ؟
– یاغ اې، کنعان بې یېتی کون آلدین بیر آیلیک کورس اوچون اروپاگه کېتگن و حالیگچه قیتمه‌گن.
– هه، بیلدیم حتماً حسن معرکه‌چی سن.

– تۉغری... تاپدینگ، اۉزیم من. اېندی بیلدیم که باشقه‌لرنینگ بهاءالدینی نینگ کله‌سی بار، لیکن میه‌سی یاغ دېگنلری ینگلیش اېکن. خوب، چیندن هم اگر متفکر بۉلمه‌گنینگده، جامعه‌میزده وزیر بۉلمس اېدینگ.

– لطف قیله‌سیز.

– تعاریف و تشریفاتتی بیر یاققه قۉی. مېن سېن مینن بیرآز اۉزنیکی‌لیکچه‌سیگه و رفیقلرچه صحبت قیلماقچی‌من.

– لیکن باشیم جوده بېر و بار، نېگه بیرقتله آلدیمگه کېلمه‌ی‌سن؟

– بهاءالدین جان، سېن که مېنی یخشی تانییسن. ینگلیش (ناتۉغری) توشینمه‌گین حتی اگر آته‌م هم بیران مقامگه اېگه بۉلسه، تېز-تېز باریب کۉرالمه‌یمن. خصوصاً بیران ایشتی خواهش قیلگنیمده، جوده هم خجالت چېکه‌من. نیمه قیله‌ی اۉز قۉلیمگه اېمس-ده، عادتیم شونداق.

– یاغ اې بابا، بوندق فکر قیلمه.

– آخر سیزگه اۉخشه‌گن کیشیلر مملکت ایشلری بیلن کۉپ بندلر. بوندن تشقری، قیمتلی وقتینگیزنی آلیشنی ایسته‌مه‌یمن. بونی بیله سن می نیمه اوچون؟

– قنداق؟

– مېن سېنگه اۉخشش بیر مهم آدم بیلن گپله‌شیب اۉلتیرگن چاغده، فکری باشقه تمان کېتیب، مملکت ایشلری اېسیدن چیقیب

اونده بونینگ ضررینی بو ملت ترته‌دی. لیکن همه هم مېندېک اۋیله‌مه‌یدی. اولرنینگ بیران قوم-قرینداشی اگر بیر منصبگه یېتسه بارمی، دراو تیلفوندی آلیب حال-احوال سۋره‌ش بهانه‌سیگه مینگ ایشتی بجریلیشینی اوندن ایسته‌یدیلر.

– یاغ اې جانیم، مونچه هم اۋزینگگه قتیق آلمه‌گین.

– یاغ، چیندن هم تۋغری ایته‌من. بونداق آدملر تیلفون ارقه‌لی مزاحمتدن تشقری، قوتلاو و تبریک پیاملردی جریده و روزنامه‌لرده چاپ اېته‌دیلر. کېین اونی کۋرسه‌تیب، سېنگه اۋخشش مهم آدملردی قیمتلی وقتینی آله‌دیلر. ینگی وکیل بۋلگنینگ اېسینگده می؟

– هه، بیراق نېگه اۋشه پیت مېنگه بیر باش اورمه‌دینگ؟

– بیله‌سن می؟ اگر اۋشه پیت قاشینگگه کېلسم اېدی، اېندی وکیل بۋلدیم تاپیلیب کېلدینگ، دېر اېدینگ.

– یاغ اې، بو سۋزلردی نېگه ایته سن!

– یاغ، بونی چورت یوزینگگه ایته‌من. مېندن بیلسنگ، هرکیم بیرار ایش اوچون قاشینگگه کېلسه، دراو دفترینگدن چیقه‌ریب بیبار. حتی که مېن اۋزیم هم بۋلسم! وقتینگدی قیمتی جوده کۋپ. سېن مملکت ایشلریگه یېتیشماغینگ کېره‌ک. مېن هم اۋشه کونلر خدمتینگگه کېلماقچی اېدیم. لیکن کۋنگلینگگه بیرار یمان فکر قیتمه‌سین تغین، دېب اۋیله‌دیم. لیکن اوکون تمام قد چیرایلی عکسینگدی قیسی دیر اخبارده کۋریب، اېندی باریب کۋرمه‌سم

بۋلمه‌یدی، دېدیم. اخیر سېن اېندی بو یورتتی تانیلگن بویوک شخصیتلریدن بۋلگن سن-کو. ساغ بۋلگین!

– کۋپدن-کۋپ تشکر، لطف قیله‌سیز.

– یاغ، بیز جناب باش وزیردن سیزدېک شایسته فرزندنی بو مقامده تعیینله‌گنی اوچون تشکر قیلیشیمیز کېره‌ک.

– مېن حضورلریگه باریب سېنی قوتله‌ماقچی اېدیم. لیکن بوکونلر جوده مشغول بۋلیب، باشیم ایشدن چیقمه‌یدی.

– چیندن هم که یشه‌گین. مېن هم دیدارینگگه جوده هم مشتاق‌من.

– انشاءالله کېین خدمتینگگه باره‌من، لیکن مېنی کېچیر، جسارت قیله‌من. بیر توصیه قیلماقچی اېدیم.

– خواهش قیله‌من، بویورینگ!

– بیرینچیدن هر بیر ایشتی قیلماقچی بۋلسنگ، هرتمانینی یخشیلب اۋیله‌گین. یخشی-یمانینی حسابگه آلگین. عکس حالده کېین سېنگه دردسر تاپتیرمه‌سین.

– بو دره‌کدن خیالینگ جمع بۋلسین. چونکه بو چوکیگه مېنی قۋیگن کیشیلر، اۋزلری مېنی سقله‌ی آله‌دیلر!

– هرحالده سیزدی اوشبو وظیفه‌گه تعیینله‌نیشینگیزدی بیرینچیدن جناب باش وزیر حضورلریگه تبریکلب، کېین سیزدی خدمتینگیزگه تبریک عرض اېته‌من.

– تشکر، سۋزلرینگیزنی باش وزیر جنابلری خدمتیگه یېتکزه‌من.

– ایسیمدن چیقمه‌گونچه سیزدن بیر خواهشیم بار ایدی.

– بویورینگ!

– سېن مېنینگ قه‌یین بېکه‌م نی تانییسن؟

– هه، نېگه ایندی؟

– اگر ایسینگده بۋلسه، اۋتگن ییلی اونگه بیر حادثه یوز بېردی.

– یاغ، هیچ نرسه ایسیمگه کېلمه‌یدی. نیمه، تصادف قیلگن ایدی می؟

– یاغ اي، بیر سېوگی ماجراسی ایدی و بلاخره اۋشه ییگیتگه اۋیلندی.

– تېنگری بختلی قیلسین!

– جوده ممنون، بیراق...

– بیراق نیمه؟

– ییگیت ایش‌سیز.

– تحصیلاتی بار می؟

– سوادسیز ایمس، البته. باشلنغیچ دوری نینگ سندی بار!

– کسبی نیمه‌دی؟

– اگر بیر کسبتی بیلگنیده ایدی، اؤزیم بیرار یېرده مقرر قیلر ایدیم. شو اوچون سیزنینگ سایه‌نگیز آستیده بیران ایش تاپسین، دېب تیلفون قیلدیم.

– بیر-ایکی کونگچه امرینی اوییگه ییباره‌من. اگر ایشتی باشلشیده اول بیران کیچیکراق وظیفه‌نی بېرسم بؤله‌دی می؟

– اؤزینگیز بیله‌سیز. هرحالده عایله‌میز شأنینی نظرده توتینگ!

– باشقه بیرار خدمت یاغ ایدی می؟

– رحمت بېگ هم دردسرگه یؤلیققن. لیکن او باشقه بیرار پیتده قالسین.

– او قه‌یېرده ایشلر ایدی؟

– او مالیه اداره‌سیده ایشلر ایدی. بیراق اونی گاو صندوق نینگ پوللرینی اؤغیرلشده عیبلبدیلر.

– چندان مسأله ایمس. نېچه کوندن سؤنگ، مالیه محاسبه سی رئیسی المشیله‌دی. ینگی رئیسگه ایته‌من، اونگه متوجه بؤله‌دی. راستی رحمت بېگ نینگ اوکه‌سی نیمه قیله‌دی؟

– اونی هم وضعی یخشی ایمس. اگر اجازه بېرسنگیز کېین عایله بیکارلری لیستینی توزیب، سیزگه ییباره‌من. استه-سېکین ایش بېره‌سیز.

– قیین ایمس.

– فقط پُستلریگه بیرآز دقت قیلسنگیز، دېیمن.

– خیالیز جمع بۉسین.

– جوده تشکر، موندن کۉپ مزاحمیز بۉلمه‌یمن. لیکن ایسیمدن چیقمسدن بیر عرضیم بار ایدی.

– بویورینگ!

– سیز، برچه کابینه وزیرلر و باش وزیر جنابلری نینگ اۉزلریگه، دولت اداره‌لریده واسطه‌بازلیکنی منع قیلگن‌لیکلری اوچون چین کۉنگیلدن تبریکلب، اولرگه اوزاق عمر و اولکن موفقیتلر تیله‌یمن!

– کۉپ تشکر.

– خواهش قیله‌من، خدایارینگیز.

– خدا حافظ.

یورتداشلر، مقاومت قیلینگلر!

قدیم زمانلرده، بو کېنگ دنیانینگ بیر بورچگیده بیر یورت بار ایدی. بو یورت نینگ تۉرت یاقینی یم-یشیل سایلری، تینیق سوولی بولاقلری و مصفا گۉزه‌ل آسمانی بۉلگن آسمان اۉپر تاغلر اوره‌ب آلگن ایدی. باشقه یورتلر کبی اوشبو یورتده هم انسانلردن تشقری اۉزگه جاندارلر هم یشر ایدیلر. بو جاندارلر اره‌سیده سودره‌لوچیلر، زهرلی حشره‌لر، اورگومچکلر و غوندللر هم بار ایدی. بیراق بو جاندارلر خودی دنیانینگ باشقه یېرلری کبی کۉپ هم آدملر کۉزلریگه کۉرینمس ایدیلر.

اوشبو یورت حکومتی باشلیغی "بیرینچی شخص" دېب اته‌لر ایدی. بو یوکسک اۉرین (مقام) سیلاو ارقه‌لی تعیین بۉلر ایدی. بو مقام یېتماقچی بۉلگن کیشیلر، بو اۉرینگگه اۉزلرینی کاندید قیلر ایدیلر. سیله‌یدیگنلر هم اۉز سلیقه و ایستکلریگه کۉره، کاندیدلر اره‌سیدن "بیرینچی شخص" نی سَیلر ایدیلر. اېنگ کۉپ ردی الگن کیشی، "بیرینچی شخص" صفتیده سَیله‌نر ایدی.

اوزاق ییللر شو یۉسینده اۉتدی. نهایت اوشبو یورتده کوتیلمه‌گن بیر واقعه یوز بېردی. زهرلی سودره‌لوچی و حشره‌لر کون

سه‌یین کؤپه‌یماقده ایدیلر. ایلانلر، کلاسلر، قیرق ایاقلیلر، چیانلر و اورگومچکلر هرکونی کؤپه‌ییب، حتی کوندن کونگه کته‌لشیب کیتماقده ایدیلر. ایلانلرنینگ اوزونلیگی تیرکچه و یوغانلیگی هم بیر درختچه بؤلگن ایدی. اورگومچکلرنینگ کته‌لیگی بیر اویچه بؤلگن ایدی. حتی ینگی توغیلگن کلاسلرنینگ باله‌لری تمساحدن بییریک ایدی. قیرق ایاقلیلرنینگ اوزونلیگی ترن (تیمیر یؤل)چه بؤلگن ایدی. کؤرشوپلکلرنینگ قناتلری خیمه چه کینگه‌یگن ایدی.

او یورت نینگ بیلیملی و عقللی آدملری بو واقعه‌نینگ علتینی بیلماق اوچون کیچه یو کوندوزنی اؤزلریگه حرام قیلیب، ایزچیل اؤیلب یورگن ایدیلر. لیکن اولر جاندارلرنینگ کون سه‌یین بییریکله‌شیب کیته‌یاتگنلیک دلیلینی تاپالمس ایدیلر.

مسأله یلغوز شو ییرده‌گینه توگه‌مه‌گن ایدی؛ زیرا بو جاندارلر انسانلرنی چاقیب زهرلشگه و ضرر ییتکه‌زیشگه باشله‌گن ایدیلر. بولر چاققن کیشیلر اؤلمس ایدیلر، بلکه اولر بو زهرگه معتاد بؤلیب، بیر خوشلیک و نشئه حالتگه کیتر ایدیلر. شونینگ اوچون، معتاد آدم دایم اؤزینی چیانلر، اورگومچکلر، قیرق ایاقلیلر، کؤرشوپه‌لکلر و غوندللرگه چاقتیریب، زهرینی آلر ایدی. بو آدملر ایندی اولرنینگ زهری‌سیز یشه‌ی آلمس ایدیلر! بولرنینگ آغوسیگه اؤرگه‌نیب قالگن کیشیلر، اونینگ لذتیدن تؤیمس ایدیلر و هرکون کؤپراق و ینه هم کؤپراق اونی ایستر ایدیلر. باشیده هفته ده بیر قتله اؤزینی آغولی موجوداتگه چاقتیره‌دیگن آدملر، باریب-باریب هر ایکی کونده و بونینگ دوامیده

بیراز مدتدن سؤنگ، بیر کونده نېچه یؤله اؤزلرینی چاقتیره‌دیگن بؤلیب قالدیلر!

قؤرقمس و ددیل کیشیلر بو مصیبتدن مردمنی قوتقرماق اوچون چاره‌سینی ایزلب تاپماققه توشدیلر. بیراق آغوگه معتاد بؤلیب، اوندن لذتلنه‌یدیگن آدملر بو کیشیلرگه مانع و قرشی اېدیلر. شوباعث، او یورت اولوسی ایکی گه بولینگن اېدی. اولر اره‌سیده باشقه فرقلر هم بار اېدی، البته. لیکن اولرنی اجره‌تیب توره‌دیگن کته فرق شو اېدی که: بیری ایلانلر و سودره‌لوچیلر زهریگه معتاد بؤلیب، اونینگ فایده‌لریدن تمانداشلیک قیلر اېدیلر؛ ایکینچیسی اونینگ عکسی یا قرشی سینی اؤیلر اېدیلر.

ایلانلر، کؤرشوپه‌لکلر، اورگومچکلر، قیرق ایاقلیلر و چیانلر اؤته تېزلیک بیلن انسانلرنی چاقیشگه دوام اېتتیرردیلر. بو اوچون هرکونی معتادلرنینگ سانی آرتیب باریب، عکسینچه ایکینچی گروه نینگ سانی آزه‌یيب بارر اېدی.

بیر مدت اؤتیب، بو اولوس شونچه‌لیک اوشبو حشرات آغوسی گه معتاد بؤلگن اېدیلر که، اولرنینگ اېت-بشره‌لری، قؤل-ایاقلری اؤزگرماققه باشله‌دی. هرکونی ایلانلر زهریگه معتاد بؤلگن آدملر تېریسی نینگ بیر قسمی المشیلیب، رنگی یشیل بؤلر اېدی. بؤیلری اوزونراق بؤلیب، عکسینچه باشلری کیچیکراق بؤلردی و بیر مدتدن سؤنگ اولر بیر واقعی ایلانگه اَیله‌نر اېدیلر. اېندی اولر چین

ایلانلردن هیچ فرقلری یۉق ایدی و اولر سینگری ییرگه سودره‌لیب، باشقه‌لرنی چاقیب زهرلشگه باشلر ایدیلر!

ایریملرنینگ ایاق-قۉللری برماقلری و تیرناقلری یوپقه‌لشیب مه‌یین بۉلیب، آرتیقچه قۉل و ایاقلر چیقه‌ریب، باره-باره کته بیر اورگومچککه ایله‌نیب انسانلرگه یورش قیله‌باشله‌دیلر. بو بیلن، بو حیوانلر و حشره‌لر تماندن چاقیلگن انسانلرنینگ قانیگه اولرنینگ آغوسی قۉشیلیب، کون سه‌یین ماهیتلری اۉزگه‌ریب ایلان، کۉرشوپه‌لک، اورگومچک و باشقه سودره‌لوچی و چاقووچی جانورگه تبدیل بۉلر ایدیلر. بیراق اۉز انسانیلیک ماهیتلرینی سقلب قالیشگه اینتله‌دیگن باشقه گروه مردم هر ییرده و اۉرینده بار کوچلری بیلن شاوقینلر ایدیلر:

– وطنداشلر!... اۉزینگیزنینگ انسانی ماهیتینگیزنی اسره‌نگ، ایلان، چیان و اورگومچککه اۉزگرمنگیز!...

بیراق کیشی بو سۉزلرنی ایشیتمس ایدی.

زمان اۉتیشی بیلن، مسموم بۉلیب ماهیتلری اۉزگرگنلر سانی کۉپه‌یگن ایدی. اولر هوشدار بیریب یورگن آدملر بیلن قرشیلیک قیلیب، بقیرر ایدیلر:

– خائنلر...! پست فطرتلر!...

و اولرگه هجوم قیلر ایدیلر.

زمان اۉتیب، انسانی ماهیتلرینی سقلب قالیشده تلاشه‌یدیگنلر بوتونله‌ی اقلیتده قالدیلر. بیر کون کېلیب بو یورتده انسان ذاتی یۉقالیشیدن تیتره‌ب کېتدیلر!

یورتده "بیرینچی شخص"نی تنلش سیلاویده ایلان، چیان، اورگومچک و قیرق اياقلیلرگه اۉزگرگنلر عمومی اخبار واسطه‌لری کمگی ارقه‌لی اۉزلری نظرده توتگن کیشینی "بیرینچی شخص" مقامیگه سیلب بیلر اېدیلر. او یورتده بیر عده ضیالیلر هم بار اېدی. اولر چوقور اۉیگه چۉمیب، اۉزلریدن:

- بو باشیمیزگه توشگن قنداق بلا دیر؟
- قنداق قیلیب وطنداشلریمیزنی بو بلالردن قوتقه‌ریب، اولرنی اسره‌ش ممکن؟ دېب سۉرر اېدیلر.

هر بیر متفکر اوشبو وضعیتدن قوتیلماق اوچون قنداق دیر چاره-تدبیر حقیده اۉیلر اېدی. بیری ایتر اېدی:

- زهرگه معتاد بۉلیب، خزنده و گزنده گه ایلنگلر اېندی انسان سنلمه‌یدیلر. اېندی اولرده نې انسان کۉرینیشی و نې هم انسان ماهیتی قالگن... شو اوچون، اولر سیلاوگه قتنه‌شیش حقوقیگه اېگه اېمسلر!...

- هرچند کۉرینیشده انسانگه اۉخشه‌مسه‌لر هم، لیکن توغیلگن چاغده انسان اېکنلر. حاضر هم اولرنینگ باله‌لری انسان توغیله‌دیلر. اگر بو باله‌لرنینگ قانیگه زهر کیرمسه، اولر انسان بۉلیب قاله‌دیلر!...

یورت نینگ بعضی بیر ضیالیلری هم:

– انسانی ماهیتنی سقلب قالماق اوچون طعام نی قاشق بیلن یېماق کېره‌ک!... اتو قیلنگن کییم کییماق کېره‌ک!... هرکونی سقالنی قیریب آلماق کېره‌ک!... دېر ایدیلر.

بولرنینگ برچه‌سی انسانلرنینگ انسانیتی نی اسره‌ماق اوچون یېترلی ایدی می؟ یورت ضیالیلری فکریگه کېچدی: "باشقه یورتلرگه باریش کېره‌ک، او یورتلرده هم ماهیت و قیلیقلری، ظاهر و باطنلری اۉزگرگن کیشیلر بار میکن؟ اگر او یېرده هم شونداق کیشیلر بۉلسه، بو مسأله بیلن قنداق ایش توتگنلر؟ بو نرسه‌نینگ آلدینی قنداق قیلیب آلگنلر؟"

اولر وطنداشلریگه یاردم قیلماق همده کۉرگن-کېچیرگنلری و اۉرگنگنلرینی اولرگه انتقال بېرماق مقصدیده او یورتلرگه باریب، کۉپ ایزلب تېکشیریب، اۉز یورتلریگه قیتگنلر. هرکیم اۉز فکر و نظرینی ایتگن ایدی. اولردن بعضیلری شونداق دېر ایدیلر:

– اوی نینگ کلکینلرینی کته‌راق قیله‌یلیک!

– اۉزگه یورتلردن بیر عده انسانلرنی اۉرنک صفتیده کېلتیره‌یلیک!

– باشقه یورتلر اولوسینی یقیندن کۉریب تانیماق اوچون، بیر عده‌لرنی او یېرلرگه یېباره‌یلیک!

حتی ایریملر:

– "هرکون اوچ یۉله سکره‌ش کېره‌ک" و "یاتاقده سۉل(چپ) یانگه اوخلش کېره‌ک" دېر ایدیلر!

بولر اره‌سیده بیر عقللی کیشی گینه شونداق دېگن ایدی:

– مېنینگ سۉزلریمگه قولاق سالینگ. مېن بو خزنده و گزنده‌لر کۉپه‌ییشی نینگ دلیلینی بیله‌من. مېن باشقه یورتلرده تحقیق قیلیب، بو مسأله‌نینگ دیلینی تاپگنمن. بولرنینگ اولغه‌ییش و کۉپه‌ییشیگه فایده‌لی بۉلگن بیر شمال اېسماقده. شو یېل نینگ اېسیشی نتیجه‌سیده بو حشرات و سوده‌لوچیلرنینگ بو یېرده مونچه کۉپه‌یگن. بنابرین، بیز شرقدن اېسه‌دیگن اوشبو شمال نینگ اېسیش آلدینی آلیشیمیز کېره‌ک. باشقه یورتلرده بۉلگنیمده، بو موضوعگه متوجه بۉلدیم. تاغلی منطقه‌لردن جایلشگن یورتلرده، تاغلر اوشبو شرقی شمال اېسیشیگه تۉسیق بۉلگن. شونینگ اوچون، او اولوس بیز یۉلیققن واقعه‌لردن مصئون دیرلر. عقل-هوشیمیزنی ییغه‌یلیک، کېچ بۉلمه‌ی، ایشلر ایزیدن چیقمه‌ی توریب، مشرق تماندن اېسیب کېله‌دیگن شمال نینگ آلدینی آله‌یلیک. عکس حالده، برچه‌میز ماهیتیمیزنی اۉزگرتیب، سوده‌لوچی و حشره‌لرگه تبدیل بۉلیشیمیز ممکن!

بعضیلر بو سۉزلرنی قبول قیلدیلر، بیر عده هم ایشانمه‌دیلر و باشقه بیراولر هم بو گپلرگه کولدیلر و کۉزلرینی یومگنچه، اوندن کېچدیلر... بیراق بو سۉزلرنی قبول قیلگنلر، موضوعنی جدی توتیب، زهرلی اورگومچکلر، کلاسلر و باشقه آغولی حشره‌لرگه قرشی کوره‌شنی باشله‌دیلر. حیات و ممات گه باغلیق بو کوره‌ش جوده قانلی ایدی؛

چونکه یورت نینگ "بیرینچی شخصی" بۉلگن کیشی کۉپ (اکثریت)نینگ تمانداشی ایدی.

او یورت یاولردن حمایه‌له‌نیشی اوچون، بوتون تېگره‌گی قلین و یوکسک دیوارلر بیلن اوره‌ب آلینگن ایدی. دیوارنینگ هر تمانیده کته ایشیک بار ایدی. یورت اولوسی شرقی ایشیکنی یاپماق اوچون تلاشر ایدیلر، حال بو که ایشیک نینگ او یاقیده‌گی آدملر ایشیک یاپیلمسلیگی اوچون باسیم اۉتکه‌زر ایدیلر. ایچکرده‌گیلر ایچکریدن و تشقریده‌گیلر ایسه تشقریدن زور کېلتیریب، بو تلاشوولرده قانلر تۉکیلگن ایدی. نهایت، ایچکریده‌گیلر کون چیقر ایشیکنی یاپیشگه موفق بۉلیب، باشقه‌لر تشقریده قالگن ایدیلر. بو فکرنی پیشنهاد قیلگن آدم "بیرینچی شخص" مقامیگه کۉته‌ریلگن ایدی.

او وطنداشلرینی خطاب قیلیب دېدی:

- بو ایشیکنی هیچ قچان آچمنگیزلر! مطلقا. اگر ایشیکنی بیر قتله آچسنگیز، باشقه هیچ قچان آچیلیشیگه مانع بۉلالمه‌ی سیزلر. اگر بو ایشیک برماغینگیزنینگ بیر بۉغینیچه هم آچیلسه، اونده ایشیک بوتونله‌ی آچیله‌دی. بیر مدت اۉتیب، اوعقللی آدم اۉله‌دی. باشقه آدملر اونینگ اۉرنیگه بیرین-کېتین "بیرینچی شخص" سَیله‌نه‌دیلر.

او یورتده هنوز هم اۉتمیشلر کبی حشره‌لر و گزنده‌لر تاپیلر ایدی. بیراق کون چیقر ایشیک یاپیقلیگی اوچون هیچ قنداق شمال او یورتگه ایسمس ایدی و بو جاندارلر هم معمول حالتلریدن کۉپه‌یمس و ییریک بۉلمس ایدیلر.

نېچه ییل اۋتیب، "بیرینچی شخص" نی سَیلش اوچون اولوس ارەسیده جنجال و یقه‌لش تاپیلدی. اصلیده کاندیدلرنینگ هیچ بیری یورت اولوسی تغین ایلگرگی مصیبتگه یۋلیقیب، ایلان، چیان و زهرلی حشره‌لرگه ایله‌نیشلرینی ایسته‌مس اېدیلر. بیراق برچه کاندیدلر سیلاونی یوتیماق اوچون کۋپ رأی آلیشنی ایستر اېدیلر. اۋشه پیت "بیرینچی شخص" مقامیده بۋلگن آدم، اگر باشقه کاندیدادن اوچ رأی کۋپراق آلسم، تغین شو مقامگه اېگه بۋله‌من، دېب اۋیلر اېدی. او اۋزیچه اۋیلب:

– مېن بو اېشیکنی شونچه که اوچ کیشی کیریب مېنگه رأی بېرسه، آچه‌من، دېدی!

– او توتگن مقام اۋزیگه قالیش اوچون اۋیله‌شیچه ایش توتیب، اېشیکنی آچدی.

اونینگ بو ایشینی کۋرگن باشقه کاندیدلر هم کۋپراق رأی آلماق اوچون اېشیکنی کۋپراق آچیشگه اینتیلدیلر. اولر اېشیک بوتونله‌ی آچیلمسلیگی اوچون آدملری ارقه‌لی ایچکریدن اېشیککه زور بېرر اېدیلر. کاندیدلرنینگ هر بیری اېشیکنی ۱۰ رأی، ۱۰۰ رأی، ۱۰۰۰ رأی، ...اوچون آچتیریب، ایش شو درجه‌گه یېتدی که، اېشیک بوتونله‌ی آچیلدی!

بیراق "بیرینچی شخص" و باشقه کاندیدلر اېشیک نینگ دایم آچیقلیگی نی ایسته‌مس اېدیلر. شو اوچون تمانداشلریگه ایزمه-ایز بویروق بېرر اېدیلر:

"مقاومت قیلینگلر، ایچکریدن زور بیرینگلر!"

ایچکری و تشقریدن مردم ایشیککه فشار کیلتیریش نتیجه‌سیده، ایشیک تورمگی اوستیگه فرفره‌کده‌ی ایله‌نر ایدی.

انه اۋشه زماندن حالیگچه او یورت نینگ کون چیقر ایشیگی دایم ایلنماقده، بیراق "بیرینچی شخص" هم ایزچیل شاوقینله‌یدی:

– وطنداشلریم مقاومت قیلینگلر، مقاومت.... (اداغ)

برچه سوچ(گناه) اۋزینگده!...

ایشدن بۋشش و ایشسیز قالیش جودهیم آغیر و قیین بۋلر ایکن. بیراق آدملرنینگ گپ-سۋزلری و یقینلر و اۋرتاقلرنینگ یوره‌ك کویدیریشلری همه‌سیدن قیین:

- "تیگه ایش‌سیز بۋلدینگ؟ نیمه اوچون سینی هیده‌دیلر؟!!"

برچه گه واقعه‌نینگ سیر و پیازیگچه أیتیشگه مجبور کیشی. بونده برچه‌لر آدمنی گناهکار، دیب بیلگنلری جوده قیزیق:

- "اگر فلان ایشتی قیلمه‌گنینگده، سینی ایشتن بۋشتمس ایدیلر."

اینگ یمانی، آدملر بشره‌لرینی قیغولی کۋرسه‌تیب، دلسۋزلرچه قره‌شلری دیر.

شو نرسه‌لردن زیریکیب، ایشسیز بۋلیب قالگنیم جریانینی هیچکیم گه أیتمسلیککه قصد قیلدیم. چونکه اولرنینگ یاردمی اویاغده تورسین، هیچ بۋلمه گنده ملامتلی باقیشلری و تورلی سۋزلریدن قوتیلر ایدیم.

"کادی کوی" خیابانیدن شونداق باره‌یاتیب، ایش تاپیش و باله‌لرگه نرسه آلیش اۋیی گه چۋمیلیب کیته‌یاتگنیمده، ییلکه‌م گه بیر

قۆل تېگدی. مونداق قرەسم، اۆزیمیزنینگ محمد رضا ایکن. محمد رضا نینگ یوزی قیغولی ایدی. نې سلام و نې کلام، دراو سۆرەدی:

- ایشدن هیدەلگنینگ دی ایشیتیب جودهیم خفه بۆلدیم!

- اونده قضیه یشیرین قالمبتی، ایکن-ده! دېدیم یورەگیمده.

قرەسم انکار ایتیش فایدەسیز. سۆراغیگه جواب بېردیم:

- مهم ایمس!

- نیمه دېیسیز، نېگه مهم ایمس ایکن؟! بو کونلرده قنداق قیلیب ایشسیز قالیش ممکن، اخیر؟

- یخشیراق ایشتی کۆزلب قۆییبمن.

قۆلیمدن توتیب، موزقیماق دکانی (شیریخ دکانی) تمان باشلب:

- یور، بیرته موز قیماق ییلیک، او یېرده قنداق بۆلیب ایشدن هیدەلگنینگ حقیده قصه قیلیب بېر، دېدی.

- أیتەدیگن گپیم یۆق.

- نیمه، میده باله بۆلدینگ می؟ قنداق بیر نیمه بۆلمس ایمیش؟ کېل، قصه قیل، بیرآز یېنگیل بۆلەسن.

- قصه قیلماق نیمه فایدەسی بار؟

- اۆرتاق جان قره، بو یېرده ینگلیشەسن. مېن سېنینگ اۆرتاغینگ ایمس‌من می؟ آغیر کونلرده یاردم قیلیش بیر اۆرتاغ نینگ بورچی دیر-کو!

- لطفینگدن تشکر.

موزقیماق دکانیگه کیریب باردیک. موزقیماق کېلتیردیلر، اونی یېماققه باشله‌دیک. محمد رضا دېدی:

- خۉش، أیت-چی نیمه بۉلدی؟
- هیچ...، هیچ بیر دلیل و علتسیز مېنی بۉشتدیلر.
- دلیلسیز خو بۉلمه‌یدی، علتی نیمه اېدی؟
- مېن نیمه بیله‌ی، بار اۉزلریدن سۉره!

بیر آز اۉیلب، تغین سۉره‌دی:

- ایشگه کېچ بارر‌میدینگ؟
- دایم حتی یریم ساعت اېرته‌راق بارردیم.
- ایشلرده دنگسه‌لیک قیلرمیدینگ؟
- یاغ، عکسینچه ایشیمدن جوده هم راضی اېدی.

جدولی معما حل قیلووچی کیشیدېک بیرآز چۉرت اوریب، قیته سۉره‌دی:

- باشلیغ نینگ ایشلری یخشی اېمس میدی؟
- ایشلری جودهیم زور و یخشی اېدی و کون سه‌یین یخشی بۉلردی.

او بیرار نرسه تاپالمه‌گنیدن ایچ-ایچینی یېب، تیرناقلرینی چینر اېدی:

- أیت-چی، اضافه‌کارلیک ایسته‌گن میدینگ؟
- یاغ.
- باشلیغینگنی غیبت قیلرمیدینگ؟

- باشلیغ نینگ غیبت قیلماق اوچون، قیسی بیر عیب یا نقصی یاغ ایدی!

- پول حساب-کتابلریده کم کېلدینگ می؟

- یاغ اې، نیمه دېیسن؟ بو گپلر مطلقا یاغ.

- اونده سببی نیمه؟ اۉز-اۉزیدن خو بیکارگه کیشینی هیده‌مه‌یدیلر-کو!

تاخته، بلکیم حالی مېنگه چپ-چپ قره‌گنینگدېک، اونگه هم شونداق باقفن دورسن؟

- شو ایشنی قیلگن دورمن!

- بیلدیم، شو. خودی شونی اۉزی، بیکارگه کیشینی ایشدن هیده‌مه‌یدیلر. گناه اۉزینگدن اېکن. نیمه اوچون باشلیغینگ یوزیگه چپ-چپ قره‌دینگ، هه باشی شیشگن؟!

علتنی تاپالگن محمد رضا، بیرآز تینچیدی! مېن اېسه ایشیم بار، دېب او بیلن ساووقفینه خیرله‌شیب، موزقیماق دکانیدن چیقیب کېتدیم.

محمد رضانینگ گپلری جوده تینچیم نی بوزدی، حتی ایشدن هیده‌لگنیمدن شونچه ناراحت بۉلمه‌گندیم.

سرویسده باشقه بیر اۉرتاغیم گه اوچره‌دیم. مېنی کۉریب آق حال-احوال سۉره‌شدی:

- آو..و اکه، چیندن هم اېشیتگنیم تۉغری می؟

- هه، تۉغری!

- حیف، نېگه سېنی هیدەدیلر؟
- بیلمەسم.
- بیر جنایت انگیزەسینی کشف قیلماقچی بۆلگن سارنوالگه اۆخشش بیر آز اۆیلب، سۆرەدی:
- حتماً بیرار دلیلی بار. اۆز باشیگه بیراونی هیدەمەیدیلر-کو!
- تۆغری، حتماً بیرار دلیلی بار!!
- مبادا سېندن باشلیققه بیرارته شکایت-میکایت قیلگن بۆلمەسین، تغین!
- بلکیم.
- سېندن کۆره چالاکراق بیرارتەنی تاپگن بۆلسه-چی!
- بو ممکن ایمس. مېندن کۆره یخشیراق هیچکیم تاپالمەیدی.
- بلکیم سېندن کۆره آزراق معاش آلەدیگن بیرارتەنی تاپگن دور. مېنگه قره، باشلیغینگ مینن قنداق گپیرردینگ؟
- جوده ساده و صمیمی.
اۆرتاغیم بلند کولیب ییباریب:
- هه، اېندی بیلدیم.
- نیمەنی بیلدینگ؟
- نېگه هیدەلگنینگ سببینی بیلدیم. او..و باشی شیشگن، کیشی اۆز باشلیغی مینن هم ساده و صمیمی گپیرەدی می؟

- قۉیسنگ-چی، سېن هم عطار قوطی سیده یاغ نرسه‌لرنی تاپیب گپیره‌سن! مېن بیر آیده هم بیران یۉله باشلیغ دی کۉرمس ایدیم. کۉرگنده هم بیله‌سیگه گپیرمس ایدیم.

- اونده دلیلی شو!! سېن باشلیغینگ مینن گپیرمس ایکن سن و شو اوچون عصبانی بۉلیب، سېنی هیده‌گن...، برچه گناه اۉزینگده!

شونداق قیلیب، گناهکارنی تاپگن بو اۉرتاغیم هم جیم بۉلدی!!!

بیرینچی بېکت(ایستگاه)ده توشتیم. اززانچه قیینلگن ایدیم. بیرارته‌نی تاپیب گپیرگیم کېلردی... شو اوچون اۉرتاغیمدن بیری نینگ قاشیگه باردیم. قره‌نگ، حالی او بیلن سلامله‌شیب، کۉروشمه‌ی توریب، سۉره‌دی:

- اېشیتگنیم چین می؟!

- هه، چین. بیراق التماس دلیلینی سۉره‌ب اۉلتیرمه‌گین.

- دېمک، دلیلی جوده مهم ایکن-ده!

- سۉره‌مه، دېدیم اونگه.

- هییت کونلری، باشلیغ نی کۉرر میدینگ؟

- مېن هیچ قچان باشلیغ نی کۉرماققه بارمسدیم. بیراق اۉرتاغیم بیلن بیرآز هزللشماق اوچون دېدیم:

- هر هفته اونینگ قاشیگه باررديم.

- اونده گناه اۉزینگده ایکن. کۉپ مزاحم بۉلگنینگ اوچون ایشدن هیده‌ب، شرّینگدن قوتیلماقچی بۉلیبتی ایکن- چاغی!

- نیمه مزاحمت؟! باریب سلام بېرردیم و بیران کار-خذمت یۉق می؟ دېر اېدیم.

- اونده نیمه اوچون هیده‌دی؟

- کوچیک بیله می!

- بلکه بیرار دلیلی بار دور.

تېلبه بۉلیب قالیشیم گه سل قالگن اېدی. کۉپ سۉروشتیریشدن میه‌م پارتلب کېته‌ی، دېدی!! اۉرنیمدن توریب:

- سیز اخماقلرگه نیمه؟ دېب بار تاووشیم بیلن بقیردیم. اېشیکنی قتیق اوریب یاپیب، اتاقیدن چیقدیم.

اۉییم تمان کېته‌یاتیب، یۉل بۉیی تغین بیر تانیشیمگه اوچره دیم. اۉزیمنی کۉرمسلیککه اوریب، باشیمنی اېگگنچه آدیملریم نی تېزلشتیردیم. ایشانینگ، گپیریشگه مداریم قالمه‌گن اېدی. بیراق او آدم هم قۉیماقچی اېمس اېدی. قۉلیمدن توتیب، تاختتدی:

- هه، اۉرتاق جان! نیمه بۉلگن سېنگه؟ جوده چۉرتی کۉرینه‌سن؟ بیرار نرسه بۉلمه‌گن می، مبادا؟

اېتیم نی زورغه آچیق قیلیب کۉرسه‌تیشگه اینتیلیب:

- هیچ نرسه اېمس، دېدیم ایلجه‌ییب.

- هیچ نرسه بۉلمسه، اونده نېگه مونداق خیالچن و اۉیگه چۉمگن کۉرینه‌سن؟!

- اویگه کېته‌یاتگن اېدیم.

- یاغ، بیکارگه مېندن یشیریشگه اورینمه. ناراحتلیگینگ یوز-کۉزینگدن شونداققینه بیلینیب توریبتی. آل، ترتینمه‌ی أیت. بیران یاردمیم تېگیب قالسه، کېره‌ک!

- قره‌سم، قۉیماقچی اېمس. شو اوچون دېدیم:

- ایشدن هیده‌دیلر.

- نېگه؟

- بیلمسم.

- اخیر علتی نیمه اېدی؟ نیمه قیلیب قۉیدینگ؟!!

باشقه‌لر مېنگه تاققن برچه عیب و گناهلرنی بیرمه-بیر أیتدیم: کۉپ خبرینی آلردیم؛ او بیلن ساده و صمیمی گپلشردیم؛ یوزیگه چپ-چپ قرردیم؛ او بیلن گپیرمسدیم؛ ....

- بولرنینگ بیرته‌سی هم اېمس. بونداق ایشلر اوچون کیشی بیراونی ایشدن هیده‌مه‌یدی.

اونینگ گپلریدن کولگیم قیستیب کېتدی. او خودی بیر مهم نرسه‌نی کشف قیلگندېک، چهره‌سی آچیلیب:

- أیت-چی، سېن باشلیققه هم شو کولگیلرینگدن قیلردینگ می؟ دېب سۉره‌دی هیجان بیلن.

- هه، اونینگ سۉزلریگه هم کولردیم و حتماً شو ایشیم اوچون مېنی ایشدن هیده‌گن. اېندی بیلدیم!

اونینگ جوابینی کوتیب اؤلتیرمه‌دیم. او هم اوشبو کشفیدن سؤنگ، سؤزله‌یدیگن باشقه گپی یاغ ایدی، چاغی... یؤلگه توشیب، تؤغری اویگه کېلدیم.
قه‌یین آغه‌م مېندن باتراق(تېزراق) کېلیب، مېنی کوتیب تورگن ایدی. چیندن بونینگ سؤراغ-جوابلریگه چیدمیم قالمه‌گن ایدی. ایشیکدن کیرمسدن قه‌یتیب، بیرار یېرگه باریب تونش گه تصمیم آلدیم. بیراق او مهلت بېرمه‌ی، آلدیمگه یوگورگنچه کېلیب، دېدی:
- یزنه جان قربانیز بؤله‌ی، قؤلیم یېتگیزگه، مېنگه بیرار فکر قیلینگ!
- نیمه بؤلیبتی؟
- شو بوگون ایشدن هیده‌لدیم.
کته بیر لاتری ساوورینی(جایزه‌سی) هم چیقسه، شونچه‌لیک حیرتلنمس ایدیم. چقّان سؤره‌دیم:
- نېگه؟ علتی نیمه دیر؟ نیمه ایش قیلیب قؤیدینگ؟!!
- بیلمه‌یمن.
- حتماً بیرار دلیلی بار. بیکارگه کیشینی ایشدن هیده‌مه‌یدیلر-کو؟
- مېن یمان ایش قیلمه‌گنمن.
- ایشگه کېچ بارر‌میدینگ؟
- یاغ.
- ایشینگگه دنگسه‌لیک (تنبللیک) قیلرمیدینگ؟
- یاغ اې.
- حال-احوالینی سؤره‌ب توررمیدینگ؟

- نېگه اېندی؟
- اونگه چپ-چپ قرەمس میدینگ، مبادا؟
- یاغ اې، نیمەلر دېب یاتیب سیز؟!
- یوزیگه کولمه دینگ می؟
- ...؟
- ...؟

قەیین آغەم آغزی آچیلیب قالیب، ایزچیل یۉتەلردی و توپیرچیغی نی یوتردی. ساچیغی (رومالی)نی چیقاریب بورنینی اریتدی. اوندن سۉرەدیم:
- ریزیش میسن؟
- دایم شونداق من.
توستدن (ناگهان) میەم برق اورگندېک یاختی بۉلیب کېتدی. برچه نرسه مېنگه آیدینلەشیب قالدی. هیجان بیلن اونگه أیتدیم:
- بیلدیم. نېگه هیدەلگنینگدی بیلدیم. اۉزگەلرنی بیکارگه بدنام قیلیب یورمه. گناه اۉزینگده!
قەیین آغەم آغزی آچیلیب قالیب، یوزیمگه تیکیلیب قالدی. او نیمه دېماقچی اېکنیم نی بیلماقچی اېدی. مېن اېسه، خودی اۉز کشفیاتی حقیده هیجانلەنیب معلومات بېروچی آدمگه اۉخشب، دوام اېتدیم:
- مادامی که سېن شونچه کۉپ بورنینگنی اریتسنگ، البته که سېنی ایشدن هیدەیدیلر. برچه گناه اۉزینگده!...

بو كشفدن شونچەليك قووانيب، يېنگيل تارتديم كه اۋز درديم نى اونوتيب ييبارديم.
هه، آدملر اۋزگەلرنينگ ايشى و تورموشيگه بورونلرينى سوقيب، سينچكاوليك قيليب، مداخله قيلگنليك دليلى نى اېندى توشونيب يېتديم! (اداغ)

اصل و نسبلی تیلَمچی

آخ... آخ... اوخ... "پیازت" چایخانه‌سیده درختلر سایه‌سی آستیگه اؤلتیرگن برچه مشتریلر، ییغی تاووشی کېله‌یاتگن تمانگه باشلرینی بیردن بوردیلر. او یېرده اؤزینی چادرگه یخشی محکم اؤره‌ب آلگن بیر خاتین، تاووشی اوزیلمسدن ایزچیل ییغلر ایدی. بو موضوع برچه‌نینگ قیغورتیردی. نرد اؤیینچیلر طاسی‌نینگ تق-تق سېسی تاخته‌دی و قیلیان چېکیب اؤلتیرگنلرنینگ قلیانی هم قُل-قُلدن قالدی. خاتین یوره‌کنی سوو قیله‌دیگن درجه‌ده، جوده زارله‌نیب ییغلر ایدی. نردبازلردن بیری باشینی تأسف بیلن قیمیرله‌تیب، سؤره‌دی:

– خانم نیمه بؤلیبتی؟! نېگه ییغله‌یسن؟؟!

باشقه مشتریلر هم جیم بؤلدیلر و خاتین‌نینگ زارله‌نیشی و ییغی‌سی‌نینگ علتینی بیلماق اوچون باشلرینی او تمانگه بوردیلر. خاتین‌نینگ قؤلی چادرنینگ آستیدن چیقیب پول تیله‌گنیده، برچه نرسه بېللی بؤلدی. برچه‌لر او بیر عادی تیلمچی(گدای) ایکنینی بیلدیلر. شو بیلن درّاو یوره‌ک کویدیریشلر توگه‌دی... طاسلرنینگ تاووشی قیته‌دن چیقدی و قیلیانلر هم تغین توتون چیقه‌ریشگه باشله‌دیلر. چیندن هم کؤررلی هیچ بیر نرسه یؤق ایدی-ده!...

استانبول‌نینگ (کابل‌نیکینی اینیقسه!- ح.ی.) تیلمچیلرینی سنش ممکن می؟ کیشی اوچره‌گن هر بیر تیلمچی‌گه یوره‌ک کویدیرسه، ایرته‌دن عصرگچه ییغلب زارله‌نیشی کېره‌ک. اونده، او نې بیر میدان نرد اۋیناله‌دی و نې هم بیر دود قیلیان چېکیش‌گه وقت تاپه‌دی.

خاتین همان بیر خیل ییغلر و یاش تۉکر ایدی: های... های... وی ی...

خاتین‌نینگ بقیر-چقیری و نالشلریدن، بیر آخوند یانیگه اۋلتیرگن کېسکه‌راق بیر حاجی‌نینگ حوصله‌سی پیر بۉلیب:

– واه... واه... واه عجیب نرسه... بو شیلقین تیلمچیلرنینگ قۉلیدن نیمه قیلیشینی هم بیلمه‌یدی، کیشی. اۋرتاغیمیز بیلن بیرآز گپله‌شیب، چرچاغیمیزنی چیقه‌ره‌یلیک دېگونچه، شونداق یاقیمسیز صحنه تاپیلیب، کیشی‌نینگ اعصابینی بوتونله‌ی بوزه‌دی. باشقه مشتریلر هم غوت-غوتلب اعتراضگه باشلب، مسکین تیلمچی‌گه قره‌ته هریاقدن اۋتکیر کنایي و استهزالی سۉزلر یاغیله بېردی.

دېمک، بو مردم قنچه‌لیک رحمسیز و بغریتاش ایکن، بیر بختسیز و المزده خاتین‌نی قنداق قیلیب شونچه محروم قیله‌دیلر؟، دېب اۋزینگیزچه اۋیلرسیز، البته. بیراق مېن بونداق فکرده ایمس‌من. کۉپ آدملرنینگ کۉنگلی کمک قیلیشنی ایستشگه ایشانچیم کامل، بیراق مالی وضعلری اجازه بېرمه‌یدی. سقالی آلینمه‌گن، بوتی بۉیَلمه‌گنیدن رنگی کولرنگ بۉلگن انه او آدم یقین که پولی یاغ؛ یا او باله‌سی بیلن بیرگه تورگن، اۋته آزغین(اریغ) و رنگی اوچگن آدم‌نینگ پولی

بۋلگنیده، باله‌سیگه نېچه قروش(لیره‌دن کیچیک تورکیه پولی)گه بیر نېچیته ینغاق ساتیب آلیب بېرر اېدی؛ قاله بېرسه، دایم رومالچه‌سی بیلن پیشانه تېریسی‌نی اریتیب اۋلتیرگن او..و سیمیز آدم، یوره‌گی قنچه ساووق شربت ایچکیسی ایسته‌یدی، بیراق پولی یاغ. چایخانه‌نینگ باشقه قالگن مشتریلری هم انه شونداق.

نهایت، تیلمچی خاتین ییغی-سیغی و یاش تۋکیشلرنینگ فایده‌سیزلیگینی پیقه‌دی، چاغی. شونینگ اوچون بیرآز جیملیکدن سۋنگ، بیرار فکر باشیگه کېلگندېک، توستدن(ناگهان) یوکسک تاووش بیلن سۋزلشگه باشله‌دی:

– آخ، بو دنیا قنچه‌لیک وفاسیز دیر و بیز آدملر قنچه‌لر غافلمیز. جنابلر، سیزلر مېنینگ قیسی عایله‌دن اېکنلیگیم‌نی بیلگنینگیزده اېدی، مونچه‌لر "اۋتکیر سۋز" أیتمس اېدینگیز.

شونده باشلر قیته او تمان بوریلدی و برچه‌لر قولاقلرینی او تمان تېز قیلدیلر... خاتین دوام اېتدی:

– جنابلر، مېن فلان پاشانینگ بیوه‌سی‌من (پاشا=بېگ، بای، تۋره...گه اۋخشش اعزازی عنوان). معلوم بۋلمه‌گن بیر آتنی أیتدی: عبدالرحمن، محمد یا باشقه نرسه. هه، مېن انه شونداق مقامدن شو کۋی‌گه توشدیم... بایلیک و دولت قۋل‌نینگ کیری‌دېک اریتیلیب کېته‌دی. کېین رحمتلی پاشانینگ اویلری، کنیز و قُوللری و آلتین، کوموش و اینجو(جواهر)لردن تۋله صندوقلر حقیده به تفصیل معلومات بېریب، اداغده دېدی: آخ بیچاره... چیندن هم تیلمچیلیککه

مجبور بۆلگن بیر اشراف خاتین اوچون قنچه‌لر قیین. هر بورچکدن بو اصل و نسبلی تیلمچی‌گه نسبتاً کوچلی دلسوزلیک تۆلقونی کۆته‌ریلدی. همیانلرنینگ آغزینی آچدیلر و پوللرنی جرنگله‌تیب، اونینگ آیاغیگه تۆکه باشله‌دیلر. بوتلری بۆیلمه‌گن اۆشه ایرکک بیگیرمه قروش بیردی. باله‌سیگه ینغاق آلمه‌گن کیشی هم اۆن قروش بیردی. حتی باشیده جوده یمان-یشیغ سۆزلر أیتگن اۆشه حاجی هم أیتگن سۆزلریدن پشیمان بۆلیب، نیچیته کته تنگه اونگه ییباره توریب، دیدی:

– بو عادی تیلمچی ایمسلیگی بیللی ایدی... قره‌نگلر ایت-بشره‌سی قنچه‌لر اشرافی دیر. بونداق کیشیلرگه "زخم زبان" اوریش‌نی تینگری هم یاقتیرمه‌یدی. نیمه بۆلسه هم کته خانداندن ایکن و یوقاریدن قوییگه توشگنلر. ایلگرگی قیلمیشلریدن پشیمان ایکنلیکلری برچه‌نینگ یوزیدن کۆرینیب تورگن ایدی. تیزده بیر مقدار پول بو آبرولی تیلمچی اوچون تۆپلندی. چایخانه‌چی برچه پوللرنی تۆپلب، بیر تور علاقه و احترام بیلن پاشانینگ بیوه‌سیگه باقیب، دیدی:

– مرحمت، بو پوللر سیزنینگ لایقیز ایمس!

حرمتلی مردمگه بیزنینگ فکرلشیمیز یۆسینی‌نی ایندی کۆردینگیز می؟! برچه‌میز، هیچ بیر منظور و مقصدیمیز بۆلمه‌سه هم، بیلیب- بیلمه‌ی اعیان و اشرافلرنینگ تماندا‌شیمیز. حتی اصل و نسبلی تیلمچیلر هم بیزگه حرمت و اعزازگه سزاوار!

پاشانینگ بیوه‌سی چایخانه‌دن چیقدی، "چله‌بجی" بازاریگه یېتگونچه حالی هم اپت-بشره‌سی ییغی سِیره‌گن و قیغولی اېدی. بیراق او یېرگه یېتیشگن زهاتی، کولماققه باشله‌دی و تیلی‌نینگ تگیده دېدی:

– بیز بیچاره‌لر اعیان و اشراف‌نینگ صدقهٔ سریدن یشه‌یمیز!!

(اداغ)

طبابت معجزه‌سی!

رحمتلی تاغه‌مدن جوده خفه من. اونی اصلا یقینلریمدن، دیب بیلمسدیم. سببی، او ازآنچه کینیسک(خسیس) و قتیق ایدی. اگر اۋشه "درد بیدوا" اوچره‌مه‌گنیده، آلتمیش ییلی اۋتیب، اونینگ قنچه کۋپ مال-دولتی بارلیگینی کیشی بیلمسدی. بیراق مینگ افسوس، او اوشبو آغیر کسللیکدن قوتیلماق اوچون برچه بایلیگی نی داکترلر ایاغیگه تۋکدی و شو بیلن اونینگ قنچه‌لر بای ایکنلیگی هم بیللی بۋلیب قالدی.

قیزیق، تاغه جانیم کسللیگی نینگ انیق ییری، کیندیک بیلن سۋنگگی یومورتقه نینگ بیر قریچلیک اره‌لیغیده ایدی! بیراق داکترلر کسللیک نینگ اصلی علتینی تشخیص قیلماققه قادر ایمسدیلر. شخصاً اۋزیم هیچ قچان وطنی داکترلرگه ایشانمس ایدیم. سببی، جهان عالملری میلیونلر کیلومتر اوزاقلیکده‌گی فلان سیاره‌نینگ برچه ایچکی و تشقی خصوصیتلرینی سوودیک آسانگینه بیللی قیله‌آله‌دیلر. بیراق بیزنینگ داکترلریمیز بۋلسه ایکی قریچ مسافه‌ده‌گی کسللیک نینگ علتی نی تشخیص قیلالمه‌یدیلر. چیندن هم خجالت ییری بار!....

تاغه‌م ایتردی:

- قارنیم ایچیده دایم بیر نېچیته ایت و موشوك(پشك) بیر-بیرینی تلب یاتگندېك سېزه‌من. اېندی اگر بیر صندوق ایچی گه نېچیته ایت و پشك تی تشله سنگ، نیمه حال بۉلیشی نی بیر اۉیله‌گین؟! مېنینگ حالیم هم خودی شونداق.

تاغه‌م کسللیگی نی مونداق شاعرانه توصیف قیلیشی گه دلیل بار اېدی. اصلیده، او بیر پیتلر بیر ادبی مجله‌ده ایشلب، تورلی مقاله‌لر یازیب، یشه‌گن اېدی-ده. عکس حالده، ایت بیل پشك اونینگ قارنیده نیمه قیلردی! بیراق کاشکی شونداق بۉلسه اېدی؛ چونکه هیچ بۉلمه‌گنده، شارواللیك اولرنی کوچوله-موچوله بېریب اۉلدیریب، بیچاره تاغه‌م دی قوتقرردی!

اۉزی قه یېری آغریگنینی یخشی بیلردی، چونکه آغریق باشلنگن زهاتی قارین و دومغوزه‌سی نینگ اۉرته‌سینی کۉرسه‌تیب، نالیب ایتردی:

- بولر (ایت و پشك) منه شو یېرده جزام دی بېرگنلر...!

بونگه قره‌مه‌ی وطنی داکترلر نه یلغوز کسللیك علتی نی بیلمسدیلر، بلکه اونینگ آتینی هم بیلمس اېدیلر.

تاغه‌مدی آلیب بارمه‌گن داکتر قالمه‌دی. هرکیم قه‌یېرده بیرار داکترنینگ آدرسینی بېرسه، بیز دراو اونگه یوگوریب بارردیك. اۉرنك اوچون قۉشنیلردن بیری نینگ خبر ترقه‌تیشیچه، فلان پروفیسور داکتر تاغه‌مدی دردیگه چلینگن بیر کسلنی دوالب اېمیش، دېگن گپنی

ایشیتیب آق، درحال پروفیسورنی قاشیگه باردیک. پروفیسور جنابلری اوزاق تېکشیروودن سؤنگ، دېدی:

- سیزده معده تکلیفی بار...!!

مېن مکتب دوریدن آزگینه حیوانلر فیزیولوژی سی حقیده معلوماتیم بارلیگی اوچون، دېدیم:

- اما جناب پروفیسور، تاغەم آغریق جایی نی کؤرسەتەدیگن یېر، معدەدن انچه قوییده-کو!

پروفیسور یاقیملی ایلجەییب، دېدی:

- سؤزیز تؤپە-تؤغری، لیکن تاغەییزدی معدەسی اؤز جاییدن بیرآز قویی توشگن و شو اوچون عملیات بؤلیشی کېرەک!

تاغەم قارن آغریقدن قینەلیب کېتگنلیگی اوچون، پروفیسور سؤزیگه دراو کؤنیب، عملیاتگه راضیلیک بیلدیردی.

لیکن بو عملیات نه یلغوز تاغەم دی مرموز دردن قوتقرمەدی، بلکه اونی تاباره کؤپەیتیریب ییباردی. قیزیغی ایدی، پروفیسوردی عیال دستیاری نینگ ایتیشیچه:

- پروفیسور تاغەمدی قارنینی ییرتیب قرەسه، حیرت بیلن مېنگه بو معده بو یاشده کؤرگن دنیانینگ اېنگ ساغلام معدەسی اېکن. کېین کسل نینگ پولی بیکارگه کېتمەسین، دېب معدەسی نینگ یریمی نی کېسیب آلگن اېکن!!

تاغەم اوشبو ایشی اوچون پروفیسورگه قتیق اعتراض بیلدیری. پروفیسور هم اېلتمەی-کېلتیرمەی دېدی:

- اکه جان، بیر کون کېلیب معده‌نگیز "معده زخمی"کسللیگی گه دچار بۏلیشی انیق اېدی. نیمه فرقی بار، ایلگریدن اونینگ چاره‌سی کۏریلیب قۏییلسه، یخشی-کو!

"معده زخمی"گه دچار بۏلگنیزده، کۏپ قیینلمنگ دېب مېن شو ایشتی قیلدیم!!

شو علیاتدن کېین تاغه‌م دی وضعی یمانلشه بېردی. ناچارلیکدن داخله کسللیکلر متخصصی بۏلگن مشهور و تجربه‌لی بیر داکترگه باردیک. داکتر کسلنی تېکشیریب، دېدی:

- سیزدی بویره‌ك تکلیفیز بار اېکن. عملیات بۏلیشی کېره‌ك...

شو بیلن، ایکینچی یۏله تاغه‌مدی قارنی ییرتیلدی. بیراق داکتر بویره‌کلردی کۏریب آق، اولر اېنگ ساغلام بویره‌ك ایکنینی پیقه‌دی! شو اوچون داکتر ناچار ایکیته بویره‌کدن بیرینی چیقردی و بو ایشی اوچون شونداق ایضاح بېردی:

- بیرینچیدن، بوگونگی انسانلرده ایکیته بویره‌ك بۏلیشی کېره‌ك اېمس. ایکینچیدن، اگر مېن شو ایشتی قیلمه‌سم اېدی، کسل هیچ عملیات بۏلگنیم یۏق دېب، اۏیلردی. اېندی بۏلسه، عملیات اوچون منه شو چیقه‌ریلگن بویره‌ك محکم دلیل بۏلیب، اعتراض گه اۏرین قالمه‌یدی!

تاغه‌م عملیاتدن سۆنگ شفاخانه‌دن چیقیب، روزنامه‌لرده تشکرنامه یازیب، شفاخانه داکترلری عملیاتی تیغی آستیدن اۆلمه‌ی تیریک قالگنیدن منتدارلیک بیلدیردی!

بو ایشلر اونینگ دردیگه هیچ تېگیشلی بۆلمه‌ی، آغریق اۆشه شدتی بیلن کۆپه‌یماقده ایدی.

بیر کونی تاغه‌م نینگ اۆرتاغلریدن بیری اونی کۆرگنی کېلگن ایدی. او اصل قضیه‌دن خبر بۆلگندن سۆنگ، دېدی:

- مېن هم عجیب و غریب بیر کسلیککه یۆلیقیب، بارمه‌گن داکتریم قالمه‌ی، ١٦ یۆله عملیات بۆلدیم. لیکن هیچ بیر فایده کۆرمه‌دیم. بیراق داکتر ...گه باردیم. اونینگ بیر نسخه‌سی مینن "یک به یک" بۆلیب ساغلدیم!

سیناو اوچون هم بۆلسه او کیشی بېرگن آدرسگه باردیک. داکتر اوزاق تېکشیرولردن ساره دېدی:

- افسوس، ایلگرگی برچه داکترلر دردنی بیلالمبدیلر. سیزدی تکلیفیز، ایچک (روده)نی تاوله‌نیب قالکنی دیر!

مېنیمچه داکترنینگ تشخیصی تۆغری ایدی؛ چونکه تاغه‌م اۆته کینیسک و قتیقلیگی طفیلی فقط باد و هوا ییماققه میل قیلردی. هیچ نرسه یېمه‌ی، کۆپینچه آچ-ناهار یورگن کیشی نینگ ایچگی توگیلیب قالیشی او یاقده تورسین، موندن قتیقراق کسللیککه یۆلیقیشی ممکن!

نهایت، تاغه‌م نینگ قارنینی اوچینچی قتله ییرتدیلر. داکتر تاغه‌م نینگ ایچکلرینی کۉریب حیرتدن کۉزلری پیاله‌ده‌ی-پیاله‌ده‌ی کته آچیلیب قالدی. چونکه ایچکی نینگ اوزونلیگی ۱۰-۱۵ متر ایدی. بو دیگنی ایچک ساغلام کیشی نیکیدن اوزون ایدی! داکتر دیدی:

- طبابت عالمیده مونچه‌لیک "روده دراز" آدمنی کۉرمه‌گن ایدیم.

داکتر حقلی ایدی؛ چونکه کلته بۉیلی تاغه‌م سینگری کیشی ده مونچه اوزون ایچک چیندن هم حیرتلنرلی ایدی-ده! خوب میلی، خدانینگ ایشی. نیمه هم دیب بۉله‌دی.

داکتر تاغه‌م نینگاایچگیده هیچ قنداق نقص تاپمه‌گن بۉلسه هم، اونینگ قارنی نینگ ایچی گۉزه‌ل بۉلماغی اوچون دیرلی یریمی نی قیرقیب آلیب تشله‌دی.

هرچند تاغه‌م ایچگی نینگ عیبی یۉقالگن بۉلسه-ده، بیراق اصل آغریق نه یلغوز آزه‌یمه‌دی، بلکه شدتی تاباره آشیب کیتدی.

بیر مدت اۉتیب، باشقه بیر داکتر قاشیگه باردیک. اوشبو داکترنینگ آدرسینی بیزگه کیشی نینگ ایتیشیچه، باردی یو بو داکتر هم تاغه‌م نی دواله‌ی آلمسه، اونده بو کسللیکدن قوتیلماق اوچون یگانه یۉل اۉزینی اۉلدیریش دیر!

بو داکتر تاغه‌م نینگ قصه‌سینی ایشیتیب، شونداق دیدی:

- سیزدی ایچکلریز یللیغله‌نیبتی(التهاب آلیتی). عملیات قیلمسک بۆلمه‌یدی.

داکتر ایچکلرنی عملیات قیلیب قره‌سه، تاغه‌م نینگ ایچکلری ۱۸ یاشلی ساغلام قیزنینگ یوره‌گی ده‌ی پاکیزه و بیغبار ایکن و هیچ قنداق التهاب-ملتهابی یاغ ایکن!

ایندی خشت قالبدن کۆچیب، تاغه‌م نینگ قارنی ییرتیلیب میدانده ایدی. شونده داکتر عملیاتدن قۆلی قوروق چیقمه‌یین دیب، ایچکلرنی کۆپ تیتکیله‌دی.

تاغه‌مدی جانی خودی ایچکلریگه باغلنگندیک، بو عملیاتدن ساره وضعی آغیرلشدی. آغریق طفیلی نیمه‌یی که دیسه‌لر قیلر، قه‌ییرگه بار دیسه‌لر بارردی. ییمه‌گن داری و بارمه‌گن داکتری قالمه‌دی، دیسم ایشانینگ.

مین بو وضعیتنی کۆریب حیران قالگندیم. شونداق بای-بدولت تاغه‌م بۆله توریب، حالیگچه خبریم یۆق ایکن!

بیراق بو انسان قیسقه عمریده مونچه بایلیککه قنداق قیلیب ایگه بۆلگن ایکین؟! دیب اۆیلر ایدیم. حتی وجودی نینگ ذره-ذره‌سی هم رشوت بیلن آذیقلنگنده هم، مونچه شول و دولتگه ایگه بۆله‌آلیشی عقلگه سیغمه‌یدیگن نرسه ایدی.

... میلی، باشنی قاتیرمسدن بوندن اۆته‌یلیک.

باره-باره تاغه‌م داری-درمانلردن بیزیب، مأیوس بۆلیب توشکونلیککه توشدی. ایندی قۆلی هر ییردن اوزیلیب، تیزراق اۆلیب،

مونچه عذابلر و آغریقلردن قوتیلسه و ایٛنگ مهمی شونچه بایلیگی جلاددن یمانراق داکترلر چۉنتگی گه تۉشمسه، دیٛب اۉیلردی!

بیراق "انسان امید بیلن تیریک" دیٛگنلری کبی، تغین بیر یۉله تعریفینی کۉپ ایٛشیتگن بیر ماهر و حاذق داکترگه باردی.

او هم تاغه‌منی تیٛکشیریب، کسللیک ماجراسیدن خبر بۉلگندن سۉنگ، دیٛدی:

- عجیب!!... سیزده... بار. بیکارگه شونچه عملیات بۉلیب سیز!

- لیکن داکتر صاحب، تاغه‌مدی فقط کیندیک مینن دومغوزه اره‌لیغی آغرییدی!

شونده داکتر ایلجه‌ییب:

- سیز حق سیز، البته. لیکن قره‌نگ، تاغه‌ییزدی بدنیده عملیات بۉله‌دیگن، جراح نینگ پیچاغی دمیگه ایلینه‌دیگن بیران آباد ییٛردی اۉزی قالمه‌گن. شو اوچون، میٛن تماغلری نینگ تنله‌ی لرینی عملیات قیلیش گه مجبورمن!

- نیٛگه ایٛندی؟!

- بونینگ فایده‌سی، بیز تنله‌ی لرنینگ یللیغلنگنی آلدینی آلگن بۉله‌میز. شو بیلن کیٛله‌جکده تاغه‌ییزگه دردسر توغدیرمه‌یدی!

شو بیلن تاغه‌م نینگ تنله‌ی لری هم عملیات قیلیندی. بیراق آغریق همان شدتی بیلن قالگن ایٛدی.

تاغه‌م نینگ بدنی مونچه عملیاتلر طفیلی خودی بلیقچیلرنینگ تۆری ده‌ی بۆلیب قالگن ایدی. ایندی داکترلرنینگ عملیاتی اوچون پیچاق-میچاق کیره‌ك ایمسدی. کۆکلریدن بیرینی تارتسه‌لر، بۆلدی. اۆز-اۆزیدن باشقه کۆکلر آچیلیب، ایستلگن یېرنی عملیات قیلیشلری ممکن ایدی!

بونینگ یخشی تمانی شونده ایدی که او ایندی تالیب، بقیر-چقیر قیلیب اۆلتیرمسدن، فقط بلند بیر تاووش چیقرسه، بۆلدی ایدی. چونکه بو بیلن کۆکلر سۆتیلیب، قرنیده‌گی بار نرسه‌لر تشقریگه تۆکیلردی....!

باریب-باریب تاغه‌م نینگ کسللیگی میه‌سیگه هم تأثیر قیلدی و الجیره‌ش گه باشله‌دی:

- "اې تېنگریم، نیگه باشدن بیز آدملردی بدنیمیزده بیر کشك اۆرنه‌تیب قۆیمه‌دینگ. اگر شو ایشتی قیلگنینگده ایدی، بو بیباش بیلیمسیز داکترلر کسللرنی شونچه گپ بیریب، الدالمسدیلر و بدنلرینی تکه-پرچه قیلیب، بار پوللرینی شیلیب آلمسدیلر....

بیر عذابلر بیلن تاغه‌م نی تینچیتدیک و بیر داکتر ایزیدن ییباردیک. داکتر کېلیب کۆردی. قره‌سه، کسل نینگ بدنیده عملیات قیلگودیک توزوک یېری قالمه‌گن. او دیدی:

- مېنیمچه تاغه‌ییزدی هورمونلری کۆپه‌یگن. تیزده اونینگ تخمدانلریدن بیرینی چیقه‌ریش کیره‌ك. چونکه بدن بیزلری توگب، تخمدانلر فعالیتی ناراحتلیککه سبب بۆله‌دی!

تاغەم بقیردی:

- اي اوکه، مېنگه بۋسه ایکلەسینی بیردن چیقر و مېنی تینچیت، دېدی!

بیراق داکتر انسان نسلی تقاضاسی و انساناۋرتاغلیک غایەسی حرمتی اوچون فقط بیرتەسینی چیقەریش کېرەك، دېدی و شو ایشتی قیلدی!

بیراق ني فایده؟ بو ایش هم کسلگه مؤثر بۋلمەدی. پیچاق سویگی گه یېتگن بیچاره تاغەم بو سفر اۋزینی اۋلدیریش گه قصد قیلدی. شو مسأله بۋییچه جنجال و هیاهو جریانیده اۋرتاقلریدن بیری فلان داکترگه هم بیر بارسەییز یخشی بۋلەدی، دېدی.

داکتر تاغەمدی تېکشیریب، باشیدن اۋتگن برچه گپلردن خبر بۋلگندن ساره، دېدی:

- چیندن هم سیزگه جوده کته جفا بۋلگن...؛ ایشانچ بیلن ایتیشیم ممکن که بیر ینگی آدم توزەتیلەدیگنچه نرسەلردی بدنیزدن عملیات قیلیب چیقەریبدیلر، ظالملر! لیکن ایشانتیریب ایتەمن، سیزدی برچه تکلیفلریز اياغیزدەگی اۋسیمته (غده، دانه)لردن دیر!...

تورلی-تۋمن کته عملیاتلرگه قرەگنده، اياغ اۋسیمتەسینی عملیاتی جوده کیچیك و آسان کۋرینردی. داکتر اوچون قیسی ضرری یۋق ایدی. قیسقەسی تاغەم اياغیدەگی بار اۋسیمتەلر برچەسی عملیات قیلینیب آلیندی.

بو عملیاتدن کېین شهرده‌گی برچه داکترلر لیستی نی کۉزدن کېچیریب قره‌سک، تاغه‌م اوستیگه هیچ ایش قیلمه‌گن فقط ایکی داکترگینه قالگن اېکن، خلاص!

اولردن بیریگه تاغه‌مدی آلیب باردیک. او تاغه‌مدی آدمیزاد بۉلگنی گه ایشانالمه‌ی تورگن حالده، برچه طبی ماجرالرینی باشدن-ایاغ اېشیتیب دېدی:

- طب علمیدن سیزگه بیران ایش بۉلاله‌دی، دېب اۉیله‌مه‌یمن. لیکن سیزدی بو وضعیتیز مینن حالیگچه تیریک سقلب قالگنی اوچون، سیز بو علمدن منتدار بۉلیشیز کېره‌ک. سیز خلق ارا داکترلر کنگره‌سیده، اوشبو ساحه نینگ عجایب موهبتلریدن بهره‌مند بۉلگن کیشی صفتیده تانیتیلیشینگیز کېره‌ک!

کېین داکترنینگ بویروغی گه کۉره تاغه‌مدی ساچ-سقالی، قاشلری و کیپریکلرینی قیریب تشله‌دیک!

ایکینچی داکتر هم تېکشیریب، اونینگ بویروغیگه کۉره تاغه‌م نینگ برچه قالگن-قوتگن تیشلری سوغریلیب آلیندی!

شونچه عملیاتلردن کېین، بیرکونی تاغه‌م ایتدی:

- کۉره‌سن، مېن تیریک قاله‌دیگن اېمس‌من. خودی بیر پوفک (پوقانه) گه اۉخشب بۉشب قالیب‌من و سَل یېل (شمال)ده هواگه اوچیب کېته‌من. شونداق اېکن، قۉی شو چېت اېل داکترلری هم پوللریمدن بې‌نصیب قالمه‌سینلر!

سۆزلری حقیقتگه یقین ایدی. نهایت بیلەلەشیب انچه پولنی ییلگه توگیب، پاریس گه قرەب جۆنەدیک. او یېرده هیچکیم نی تانیمسدیک. شو اوچون داکترلرنینگ بیریگه باردیک.

داکتر معاینه قیلیب، دېدی:

- آغزیزدی آچینگ!

تاغەم آغزینی آچتی. داکتر بیرته میده انبور مینن بیر آق ساچ تالەسینی چیقردی. اپتیدن تیش بورس نینگ قِیلی گه اۆخشردی. کېین سۆرەدی:

- خوش، اېندی حالیز یخشی بۆلدی می؟

تاغەم تعجب بیلن دېدی:

- هه، هه ... جوده یخشی من. هیچ قنداق آغریق سېزمیمن!

- جوده یخشی، برچه تکلیفلریز انه شو تیش بورسی ساچیدن ایدی. موندن بویان تیشلریزدی یووگینچه، ارەسیگه ساچی کیریب قالمسلیککه دقت قیلینگ!

شونداق قیلیب تاغەمدی حالی یخشی بۆلدی و بیز پاریس دن قیتدیک. بیراق نې فایده؟ ساغلگنیدن آلتی آی اۆتر-اۆتمس، او اۆلدی و ساغلاملیک داغینی اۆزی بیلن گورگه آلیب کېتدی.

بیراق اۆلیمی سببی عملیاتلر طفیلی بدنی شَوشَب قالگنلیگی ایدی می یا بۆلمسم وطنی داکترلر نصیب ایتگن فقر و بیچارەلیک می دی؟

لیکن بولرگه قره‌مه‌ی، مېنیمچه او جوده چیدملی و قتیق جان ایکن؛ چونکه داکترلر شونچه بلالر باشیگه یاغدیرگنی گه قره‌گنده، او کۉپ ایلگری اۉلیب کېتیشی کېره‌ك ایدی!!

بیر چیت ایللیک استانبولده

مېن استانبول نینگ باله‌سی‌من و آته-آنه‌دن استانبوللیک‌من. استانبولدن قچان که بیرار یاققه کېتسم، نفسیم بۉغیلیب یخشی نفس آلالمه‌یمن، دېب اۉیله‌یمن. حتی امریکا، اروپا، پاریس، ایتالیا و پراگلرده بۉلگن چاغلریمده اوشبو ناراحتلیکنی سېزر ایدیم.

یوقاریده ایسلب اۉتیلگن شهرلر هرچند کۉپ گۉزه‌ل دیر، بیراق استانبول‌نینگ گۉزه‌للیگی اۉزگچه و خارق العاده. مېن عجایب سېوگی بیلن استانبولنی سېوه‌من. شو اوچون هم، چیت ایل یا استانبولدن تشقریگه باریب ایشلب، کۉپ یخشی درجه‌لر و نرسه‌لرگه ایگه بۉلگن اۉرتاقلریمدن کۉپ کېین قالگن‌من.

حاضر هم تقاعدیمگه بېش ییل قالگن بۉلسه هم، استانبولدن چیقیشنی اۉزیمگه لازم کۉرمه‌یمن. خاتینیم هم اۉزیمدېک استانبوللیک. شونداق بۉلمه‌گنیده، او بیلن اصلا اویلنمس ایدیم.

مېن استانبوللیک بۉلگنیم‌گه فخرلنه‌من، چونکه اصل استانبوللیک ایندی قالمه‌دی، دېسم هم بۉله‌دی. حاضرگی استانبوللیکلر دېیرلی برچه‌سی اۉزگه شهر و قیشلاقلردن کېلگن کیشیلر دیر.

بولر جوده تېز اصل استانبوللیکلردن اجره‌لیب کۉرینه‌دی. علتی اولرنینگ سۉزلش لهجه‌لریده دیر. چونکه اولر استانبوللیکلردېک چیرایلی سۉزله‌ی آلمه‌یدیلر.

* * *

ایکی-اوچ آی آلدین اۉرتاقلریمدن بیری لندندن بیر نامه ییباردی. او نامه‌سیده، یقین اۉرتاغلری بۉلگن انگلیس بیر اېر-خاتین استانبولگه سفر قیلماقچیلر. سفر چاغلریده اولرگه اویاق-بویاققه سیر قیلیش و بازارلردن سودا آلیشلریگه همراهلیک و رهنمالیک قیلاله‌سن می؟ دېب سۉره‌گن اېکن.

رد جواب بېرالمس اېدیم، البته. درآو بیر نامه یازیب، آماده‌لیک کۉرستدیم. اگر سفرلری قیش اۉرنیگه یاز فصلیده بۉلگنیده اېدی، اولر اوچون جوده یخشی و مراقلی بۉلر اېدی، دېب اېسله‌دیم.

نامه‌نی جۉنتگندن ساره، درحال اداره‌مدن حالیگچه هیچ فایده‌لنمه‌گن ۱۵ کونلیک رخصتیمنی آلیب، هرنقطه نظردن مهمانلرنی کوتیب آلیشگه شی (آماده) توردیم.

نېچه کوندن سۉنگ خاتینیم بیلن بیرگه قۉنالغه (طیاره میدانی) گه باریب، مهمانلرنی کوتیب آلدیک و اولرنی ایلگریدن ریزرف قیلینگن هوتلده جایلشتیردیک.

نېچه ساعت اۉتمه‌ی توریب، هوتلگه باریب اولرنی آقشامده مهمانچیله‌ی اویگه آلیب کېلدیم. خاتینیم یخشی اوقاتلر پیشیرگن

ایدی. او احتیاط یوزه‌سیدن، بیر نیچه تورلیک اروپالیک طعام هم تیارله‌گن ایدی.

انگلیس عیالی ملی طعاملرنی جوده یاقتیریب:

– سیزلرده بادمجان دولمه‌سینی قنداق پیشیریلیشینی ایتاله‌سیز می؟ دیب سؤره‌دی.

– بادمجان دولمه‌سی؟ بو خاتین بو ییمک نینگ آتینی قه‌ییردن بیله‌دی ایکن؟! حال بو که اؤرتاغیم، اولر بیرینچی قتله استانبولگه سفر قیلماقچی، دیب یازگن ایدی-کو! ناچار سؤره‌دیم:

– کیچیرینگ خانم، سیز ایلگری هم استانبولگه سفر قیلگن میسیز؟

– یؤق، سیزنینگ گؤزه‌ل شهرینگیزنی بیرینچی کؤریشیم، دیدی او.

– اونده بیزنینگ بو وطنی ییمکیمیز آتینی قه‌ییردن بیلدینگیز؟ حالیگچه بو ییمکدن ییگن میسیز؟

– یؤق، بو ییمکدن حالیگچه تتی ییمه‌گن‌من. منتها سفریمدن آلدین اؤلکه‌نگیز، اولوسی و عرف-عادتلری حقیده کؤپ کتاب اؤقیب، حتی طعاملرینگیزنینگ آتلری و پیشیریلیشینی هم اؤرگه‌نیب آلدیم. کیین انگلیس خانمی بادمجان دولمه‌سی‌نینگ پیشیریلیشی حقیده شونداق هم انیق و چیرایلی سؤزلب بیردی که، کؤپ ییللردن بیری ییب کؤرگن طعامیم‌نی یخشی تانیمس‌لیگیم‌نی بیلیب آلدیم!

مېن انگلیس خانمی نینگ ایتگن سؤزلرینی خاتینیم‌گه انگلیسچه‌دن ترجمه قیلر اېدیم. خانم سؤره‌دی:

– خوب، سیز قاوریلگن بادمجاننی قنداق پیشیره‌سیز؟ بیرینچیدن پیازنی قیزرتیره‌سیز می یا کېین؟

خاتینیم ناراحتلیک بیلن خانمگه جواب بېردی. خانم ینه سؤره‌دی:

– مملکتینگیز جوده قدیمگی یورت و سیزنینگ امپراتورلیگینگیز کؤپ ییللر دنیاده حکمرانلیک قیلگن. مېن آتلرینی توته‌دیگن یېمکلرنینگ پیشیریش طرزینی ایتیشینگیز ممکن می؟

– مراق بیلن، البته!

انگلیس خانمی بوتون حیاتیمیزده اصلا آتلرینی اېشیتمه‌گن کؤپ طعاملردن آت توتدی. اگر اولرنینگ پیشیریش طرزینی ینگلیش ایتسک، اولر خفه بؤلیشلری ممکن اېدی. شونینگ اوچون، آرتیق شرمنده‌لیکدن قوتیلماق مقصدده صحبت موضوعینی بیر عمللب اؤزگرتیریب، گپنی سیاحت و موزیملرنی کؤریش حقیده بوردیک.

شونده خانم:

– مېن بدنام محله‌نگیزنی کؤرماقچی‌من، دېدی!

اویالیب دېدیم:

– بیزنینگ بدنام محله‌میز یؤق. شونده اېری اعتراض قیلیب دېدی:

– بار... مېن کتابده اۇقیگن‌من. بدنام محله‌نگیز جوده کته. مېن قلیان چکماق اوچون شهرینگیز قهوه‌خانه‌لریدن بیریگه بارماقچی ایدیم.

– قلیان اېسکی زمانلر مالی دیر. حاضر شونداق قهوه‌خانه بار، دېب اۇیله‌مه‌یمن.

– یۆق جانیم، حالی هم قهوه‌خانه‌لرده قلیان چکیش بارلیگینی بیز کتابلرده اۇقیگنمیز.

انگلیس خانمی دوام ایتدی:

– اگر موافق بۆلسنگیز، بیر کېچه‌نی بۆغازده اۇتکه‌زیب بلیق آوله‌سك. نیمه دېیسیز؟

– اما مېن هیچ قچان بلیق آوله‌مه‌گن‌من.

– توب استانبوللیك بۆلیب، بلیق آوله‌مه‌گن بۆلیشینگیز قنداق ممکن دیر؟ شو حاضر "لوفر" آتلی بلیق نینگ اېنگ یخشی توری نینگ آولش پیتی دیر. کتابلرده اۇقیگنیمیزچه، آوچیلرینگیز تونده فانوسلرنی یاقیب، قایقلرده اوشبو قیمتلی بلیقلرنی آولر ایکنلر.

جوده ناراحت بۆلگن حالده، نیمه‌یی که کتاب و کتابخوانگه نفرین دېب، اۇزیم بیلن دېدیم:

– اونده دولت آدملرنی سوادلی قیلیشده اورینیب، سانینی ۲۰% گه یېتکزگنی بی‌چیز ایمس ایکن-ده. اۇزیمیزنینگ سوادلیلریمیز اویاقده تورسین، حتی بو انگلیس ایر و خاتین هم استانبولنی مېن استانبوللیککه تانیتماقچیلر!

کېچکی طعام صرفلنگندن ساره، خاتینیم مهمانلرگه امریکالیک ساووق قهوه کېلتیردی. انگلیس خانمی سؤره‌دی:

– سیزلر تورکی قهوه ایچمه‌یسیزلر می؟

– گاز اؤچاغیمیز امریکالیک بؤلگنلیگی اوچون کؤپ پیتلردن بېری ایچمه‌یمیز...

تون نینگ یریملریده اولرنی هوتللریگه اېلتیب، ناراحت قیتدیم و بیر عمللب توننی تانگ آتتیردیم.

اېرته‌سی ینه اولرنینگ قاشیگه باردیم. انگلیس اېرککگی ایتدی:

– بو هوتل چندان یخشی هوتل دېب اؤیله‌مه‌یمن. یخشیسی بیران توزوکراق و ارزانراق هوتلگه بارسک، دېیمن.

– خواهش قیله‌من، قنداق که راحت بؤلسنگیز، اؤشنداق بؤلسین.

انگلیس مردک چؤنتگیدن استانبول‌نینگ برچه هوتل و مهمانخانه‌لری‌نینگ لیستینی چیقه‌ریب، اؤقیشگه باشله‌دی. بیراق مېن هیچ بیرینی بیلمس اېدیم.

اولر بیلن بیرگه هوتلدن چیقیب، تاکسینی کوتیب توردیک. بیراق تاکسیدن دره‌ک یؤق اېدی. انگلیس اېرککگی مېنگه باقیب:

– بیرآز یوقاریراق بارسک، تاکسی‌نینگ بېکتی (ایستگاه‌سی) بار، دېدی.

– اؤیله‌مه‌یمن.

– نیمه‌نی اؤیله‌مه‌ی‌سیز؟

– سیز ایته‌دیگن تاکسی بېکتینی.

– بارلیگیگه ایشانچیم کامل!

– خواه-ناخواه تاکسی بېکتی تمانگه یۉل آلدیک. تاکسیلر قنچه‌لر بۉش و قۉلیمیز بیلن ایما قیلسک-ده، بیرارته‌سی هم آلدیمیزگه تورمه‌دی. آلدیمیزدن سېکین اۉتیب تورگن تاکسی‌نینگ هیداوچی‌سیدن سۉره‌دیم:

– جناب، سواری آلمه‌ی‌سیز می؟

هیداوچی ناراحتلیک بیلن دېدی:

– کۉزینگ کۉر می؟... نېچه آدیم نریراقده ترافیک تورگن-کو. اگر سیزلرنی میندیرسم، مېنی جریمه قیله‌دی.

انگلیس اېرککک ناراحتلیگیم‌نی کۉریب، دېدی:

– عزیز اۉرتاغیم، ناراحت بۉلمه. مملکتینگیزده تاکسیلر و سرویسلرنینگ بېکتلری تېز-تېز اۉزگه‌ریب توریشینی بیز کتابلرده اۉقیگنمیز؛ مثال اوچون: نېچه کون آلدین بیر بېکتده تاکسیگه مینگن بۉلسنگیز، بوگون یوزگه یوز او یېر بېکت اېمس و اۉزگرگن. بو، مملکتینگیز ترافیکی نینگ سیاستی دیر. اولر عایدلرینی آشیرماق اوچون بېکتلرنی اۉزگرتیریب، تاکسچیلرنی جریمه قیله‌دیلر.

ایشانیش قیین اېدی. انگلیس مردکی برچه دولتی و غیردولتی سر-اسراردن باخبر اېدی. حال بو که مردمیمیز بو حقده هیچ نرسه بیلمس اېدیلر. ناراحتلیک بیلن اۉز تیلیمیزده دېدیم:

– مېنی مونچه سوال پیچ قیلمسلیگینگ اوچون خدا بو زارمانده کتابینگنی قۉلینگدن آلسین-ده!

انگلیس مردگی کمال تعجب بیلن سۉره‌دی:

– نېگه ناراحت بۉلدینگیز؟ نېگه قرغه‌دینگیز؟

– سیز تورکچه بیله‌سیز می؟ دېب سۉره‌دیم عجباله‌نیب.

– یۉق اېی، مېن تورکچه بیلمه‌یمن، لیکن قرغیشلر و سۉکیشلرینگیزنی بیر کتابده اۉقیگن اېدیم و اولردن یخشی خبریم بار. بیز مردم بیران مملکتگه بارماقچی بۉلسک، نېچه آی آلدین او حقده کتاب مطالعه قیلیب معلومات تاپه‌میز.

ناراحتلیک بیلن:

– خۉش... یېیسیز می؟ دېدیم.

انگلیس خاتین دراو سۉزیمگه متوجه بۉلیب، ایضاح سۉره‌ماقچی بۉلدی. بیراق انگلیس مردک نینگ تشنابی قیستب، عمومی تشناب سۉره‌دی.

– عمومی تشناب دېدینگیز می؟ بیزنینگ شهریمیزده عمومی تشناب یۉق. خدا اجودهدیمیزنی کېچیرگن بۉلسین، اولر خداوند عبادتی بیلن بیرگه مردم نینگ آسایشته‌لیگینی هم اۉیله‌گن اېکنلر. یعنی اولر عبادت و راحتله‌نیش اوچون مسجدلر و مسجدلرده اېسه تشناب و طهارتخانه هم قورگنلر.

انگلیس مردک تعجب بیلن سۉره‌دی:

– مسجد یا کلیساده قنداق تشناب بۉلیشی ممکن؟

– حاضر بار، اولردن تشقری عمومی تشنابیمیز یۉق. اگر جوده ناراحتسیز، هوتلگه قیته‌یلیک.

جوده ناراحت بۉلگن انگلیس مردگی خاتینیگه باقیب دېدی:

– نظریمده بۉلیشی کېره‌ک. سېن نقشه‌نی کۉرگین، قه‌یاققه باره‌یلیک.

انگلیس عیالی دستکولیدن استانبول تشنابلری نینگ عمومی نقشه‌سینی چیقه‌ریب، یېرگه آچیب:

– شو خیابان نینگ سۉل (چپ) تمانیده ایکی مترلیک کوچه‌نینگ اېلیک مترلیگیده عمومی تشناب بار، دېدی!

اولر خجالت بۉلیشی اوچون، اۉشه یېرده تشناب بۉلمه‌گنینی خدادن ایستر اېدیم. بیراق یمان بختیمگه، عیناً خاتینی نقشه‌ده کۉرستگن یېرده عمومی تشناب بار اېدی. مېن هم فرصتدن فایده‌له‌نیب باریب راحتلندیم. کېین ارزان هوتل تاپماق اوچون تاکسیگه مینیب، بېریلگن آدرسگه یۉل آلدیک.

یۉلگه کېته‌یاتیب، مردک مېندن سۉره‌دی:

– خۉش، ایتینگ-چی: بو شهرنینگ اصل مردمی قه‌یېرگه کېتگن؟

– بیلمه‌یمن، بیراق شونچه بیله‌من که حاضر اولر یۉقلر و ایش تاپماق اوچون اۉزگه یورتلرگه کېتگن بۉلیشلری ممکن.

– هه، بو یورت جوده کمبغل و قشاق. اولر بیر لقمه نان تاپماق اوچون اؤز شهر و دیارلرینی ترک ایتیب کیته‌دیلر، دیب کتابده اؤقیگنمیز!

تاکسی آدرس بیریلگن هوتل قرشی‌سیده توردی. بو ییر چیندن هم تمیز، یخشی و ارزان ایدی. اولر جایلشگندن ساره، اولردن رخصت آلیب کیتماقچی بؤلدیم. بیراق او ایکیته "بی اؤغلو" محله‌سینی کؤره‌میز، دیب ایاق تیره‌ب آلگن ایدیلر.

مین بؤلسه اولرنینگ سرتمبه‌لیکلرینی کؤریب، ناچار "بی اؤغلو" محله‌سیگه باریشگه کؤندیم و بیرگه یؤلگه توشدیک.

توشلیک اوچون اولرنی بیر کته رستورانتگه باشله‌گنیمدن سؤنگ، انگلیس مردک رستورانت‌نی تانیماق اوچون دیدی:

– مین ایچکریگه بارمه‌یمن؛ چونکه هم اوقاتلری یخشی ایمس و هم جوده قیمت سنه‌یدی. عصبانیت بیلن دیدیم:

– بو هم اؤشه کتابده یازیلگن می؟

– یؤق، بونی اؤرتاغلریمدن بیری مینگه ایتگن ایدی. او توشلیک قیلماق اوچون بلیق ساتووچیلر بازاری نینگ اداغیگه باریب، یخشی بلیق پیشیریب بیره‌دیگن بیر بلیق ساتووچی دکانیده اوقاتله‌نینگ، دیب ایتگن ایدی.

بیرگن آدرسگه باریب، محقر و افلاس بیر دکانده پیشیریلگن بلیق ییب چیقدیک.

بو سفر اېر-خاتین ایکله ایاغلرینی بیر اېتیککه تیقیب، قلیان چکماق اوچون بیرار قهوه‌خانه‌گه آلیب باریشیم‌نی ایسته‌دیلر.

شونداق بیر قهوه‌خانه شهرنینگ قیسی بیر بورچگیده بارلیگینی قنچه‌لر اؤیله‌سم هم، بیراق ذهنیمگه هیچ نرسه کېلمه‌دی؛ چونکه اؤشه کونگچه هیچ قچان قلیان چکمه‌گن و قهوه‌خانه‌گه هم بارمه‌گن اېدیم.

اېر-خاتین قیته دستکوللریدن بیر کتاب چیقردیلر. بیرآزدن سؤنگ، مېنی بیر قهوه‌خانه‌گه آلیب باردیلر و اوچته قلیان فرمایش بېردیلر.

قلیانلر تیار بؤلگندن ساره چکیش و دود قیلیشگه باشله‌دیلر. هیچ بؤلمسه قلیان بېلله‌شوویده اولردن آرتته قالمسلیک اوچون، مېن هم قلیاننی پوفله‌ی باشله‌دیم. بیر وقت قره‌سم، قلیان سرخانه‌سیده‌گی الو قهوه‌خانه اؤرته‌سیگه آتیلیب توشیب، قلیان نینگ باش-ایاغیدن سوو تؤکیلماقده. انگلیس خاتین اونی توزه‌تگندن سؤنگ، مېنگه:

– سیز پوفله‌منگ، بلکه سگرت چککندېک ایچیزگه ترتینگ، دېدی!

قهوه‌خانه‌دن چیقیب بو سفر اوستی یاپیق بازارگه باردیک. مېن بو بازارنی ایلگری کؤرگن اېدیم، شو باعث هیچ بیر کتابده اؤقیمه‌گن نرسه‌لرنی اولرگه ایتیب بېره‌من، دېب خیال قیلگن اېدیم.

بازارگه کیریب بارگنیمیزده، انگلیس مردک قوییده‌گی سؤراقلرنی مېندن سؤره‌دی:

– حکاکلر بازاری قه‌یېرده؟

- کۆرپه تیکووچیلر تیمچه‌سی قه‌یاقده دی؟
- عتیقه فروشلیک بازاری قه‌یسی تمانده دیر؟
- خرده فروشلر رسته‌سی قه‌یاقده؟

مېن بو سۆراقلرگه بېره‌دیگن جوابیم یۆق اېدی، چونکه او یېرلرنی اصلا کۆرمه‌گن اېدیم. انگلیس عیالی ناراحتلیگیم‌نی پیقب، دېدی:

- ناراحت بۆلمنگ. نېچه قدملیگیمیزده قاورچاق ساتووچیلر بار، قاورچاقلری جوده ارزشلی دیر. اۆشه مغازه‌لرگه بیر باش اۆریب، کۆره‌میز.

خانم بېرگن آدرسگه باریب، نېچیته قاورچاق ساتیب آلدیک. قاله بېرسه انگلیس مردک یۆل بۆیی کېتا-کېتیگنیمیزچه، اوستی یاپیق بازارنینگ تاریخچه‌سی حقیده معلومات بېریب باردی. دلیللر بیلن اوشبو بازارنینگ قورگن کیشی‌سینی تانیتر اېدی. او حتی بازارنینگ نېچه ییل بورون بوزیلگنینی هم ایتدی!

اولرنینگ کۆرستمه‌لری بیلن عمریم بۆلیب کۆرمه‌گن حکاکلر، کۆرپه-یاستیق تیکووچیلر، عتیقه ساتووچیلر، خرده فروشلیک بازاری، رسته‌سی و تیمچه‌لرینی کۆریب تانیشدیم. اۆشه کون عصرده اززانچه چرچب-هاریب، اولرنی هوتلگه یېتکزگنیمدن کېین اویگه قیتدیم.

اېرته‌لب وقت هوتلگه بارگنیمده، اولر حمامگه بارماقچی اېکنلرینی ایتدیلر. اولرنی عصری لوکس حماملردن بیریگه اېلتیب، چیققنلریگچه کوتیب توردیم.

ایر-خاتین بلا قوولەگندیک او ییردن دراو یوگوریب چیقدیلر و اعتراض آمیز لحنده دیدیلر:

– بیزنی برچه نرسەسی عصری و خارجی بۆلمەگن بیر ایسکی حمامگه ایلتینگ، دیگن ایدیک.

انگلیس خانم ینه شهریمیز ایسکی حماملری نینگ نقشەسینی چیقەریب یاییب:

– اینگ یخشی ایسکی حمام منه شو یقینلریمیزده بار. منتها کوندوزلری زنانه و کیچەلری مردانه ایکن. ایندی سیز مینی او ییرگه آلیب بارینگ و کوتیب تورینگ، دیدی.

خانم نی ایستەگن حمامیگه ایلتگندن سۆنگ، مردک بیران قهوەخانەگه باریب بیرآز نرد اۆینەیلیک، دیب پیشنهاد قیلدی.

– مین ایسه نرد تختەسینی بیلمەیمن، دیدیم.

– فرقی یۆق، مین سیزگه اۆرگتەمن، دیدی!

جوده قیینلیک بیلن اونی نرد اۆینشدن واز کیچیرتیردیم. اینیقسه خاتینی کیلیب قۆشیلگندن سۆنگ، موضوعنی بوتونلەی اونوتدی. مردک بو سفر کوندوزی ایرککلر و کیچەسی خاتینلر بارەدیگن عمومی حماملردن بیریگه باریشنی پیشنهاد قیلدی. پیشنهادنی قبول قیلیب، مهمانلرنینگ برکتیدن استانبول نینگ بیر نیچیته عمومی حمامینی کۆریشگه ایریشدیم. چونکه اۆشه کونگچه اویدەگی حمامدن فایدەلەنیب، عمومی حماملرگه هیچ هم بارمەگن ایدیم.

شونداق بۉلیب اۉشه کون اۉتیب، کېچه‌سی اولرنینگ رهنمالیگی بیلن قایققه مینیب، "سوفر" بلیغی آویگه باردیک.

اولرنینگ کۉرستمه‌سی و رهنمالیگی بیلن ۱۵ کون ایچیده آتلرینی هم اېشیتمه‌گن کتابخانه‌لر، موزیملر، مسجدلر و مشهور جایلرنی کۉریشگه موفق بۉلدیم. اینیقسه سوپورگی سازلیک و حلواپزلیک کارخانه‌لرنی کۉریش مېن اوچون ینگی و قیزیقرلی اېدی.

اولر استانبولنی ترک اېتیب کېته‌دیگن کونی مېندن سۉره‌دیلر:

– سیز استانبوللیک اېمس سیز، کېین بو اولکن شهرگه کېلگن میسیز؟

شرمنده‌لرچه ایتدیم:

– تۉغری بیلدینگیز. استانبولگه کېلگنیمیز اونچه وقت بۉلمه‌یدی!

– مثال اوچون قنچه مدت آلدین بو شهرگه کېلگن‌سیز؟

– بېش ییل بورون!

– خۉش، بو مدتده استانبولده نیمه قیلر اېدینگیز؟

– مېن دولت ماموری من. اېرته‌دن آقشامگچه اداره‌ده ایشله‌یمن.

انگلیس عیالی دېدی:

– اونده سیز بوتونله‌ی بیر استانبوللیک‌سیز. چونکه کتابلرده بیر استانبوللیکنی اۉشنداق که سیز ایتدینگیز، شرح قیلگنلر!

انگلیس مردک ایتدی:

– حیف که قیش ایدی و استانبول نینگ یخشی ییرلرینی کۉرالمه‌دیک.

نیچه کوندن سۉنگ اولرنی اوچاغ (طیاره) نینگ زینه پایه‌سی آلدیگچه کوزه‌تیب باردیم. بیر هفته‌دن کیین اولرگه تشکرآمیز بیر نامه یازیب، استانبول نینگ تماشا قیله‌دیگن ییرلری بیلن مینی تانیشتیرگنلیکلری اوچون تشکر بیلدیردیم.

اولر نامه‌مگه جواب یازیب، کیله‌سی یازده استانبولگه کیلیب، مین تانیمه‌گن و بی‌خبر بۉلگن استانبول نینگ کۉپ جایلرینی کۉرسه‌ته‌میز، دیب وعده بیرگنلر!...